

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO ZNANOSTI, OBRAZOVANJA I ŠPORTA

**NACIONALNI OKVIRNI KURIKULUM
ZA PREDŠKOLSKI ODGOJ I OPĆE OBVEZNO
OBRAZOVANJE
U OSNOVNOJ I SREDNJOJ ŠKOLI**

- prijedlog -

Zagreb, studeni 2008.

Sadržaj

I.	UVOD	
II.	NACIONALNI OKVIRNI KURIKULUM ZA PREDŠKOLSKI ODGOJ I OPĆE OBVEZNO OBRAZOVANJE U OSNOVNOJ I SREDNJOJ ŠKOLI	
	1. Što je Nacionalni okvirni kurikulum?	5
	2. Koje su prednosti Nacionalnoga okvirnog kurikuluma?	5
	3. Kome služi Nacionalni okvirni kurikulum?	7
	4. Koje su sastavnice Nacionalnoga okvirnog kurikuluma?	7
III.	ODGOJNO-OBRAZOVNE VRIJEDNOSTI I OPĆI ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI	
	1. Društveno-kulturne i odgojno-obrazovne vrijednosti	8
	2. Opći odgojno-obrazovni ciljevi	9
IV.	NAČELA NACIONALNOGA OKVIRNOG KURIKULUMA	
V.	ODGOJNO-OBRAZOVNI RAD USMJEREN NA DIJETE I UČENIKA	
VI.	ODGOJNO-OBRAZOVNA PODRUČJA I MEĐUPREDMETNE TEME NACIONALNOGA OKVIRNOG KURIKULUMA	
	1. Odgojno-obrazovna područja	13
	2. Međupredmetne teme	14
	3. Novi nastavni predmeti	16
	4. Školske knjižnice	17
VII.	STRUKTURA NACIONALNOGA OKVIRNOG KURIKULUMA ZA PREDŠKOLSKI ODGOJ, OPĆE OBVEZNO OBRAZOVANJE U OSNOVNOJ I SREDNJOJ ŠKOLI	
	1. Odgojno-obrazovne razine	18
	2. Odgojno-obrazovni ciklusi	20
VIII.	OČEKIVANA POSTIGNUĆA UČENIKA PREMA ODGOJNO-OBRAZOVNIM PODRUČJIMA	
	1. Jezično-komunikacijsko područje	23
	2. Društveno-humanističko područje	43
	3. Matematičko-prirodoslovno područje	48
	4. Tehničko-tehnologijsko područje	61
	5. Tjelesno-zdravstveno područje	65
	6. Umjetničko područje	70
	7. Praktični rad i dizajniranje	74

IX.	OČEKIVANA POSTIGNUĆA UČENIKA U STRUKOVNOM ODGOJU I OBRAZOVANJU	
X.	DJECA I UČENICI S POSEBNIM ODGOJNO-OBRAZOVNIM POTREBAMA	
	1. Djeca/učenici s teškoćama	81
	2. Darovita djeca i učenici	85
XI.	OCJENJIVANJE I VRJEDNOVANJE UČENIČKIH POSTIGNUĆA PREMA ODGOJNO-OBRAZOVNIM PODRUČJIMA	
XII.	PRAĆENJE I VRJEDNOVANJE REALIZACIJE NACIONALNOGA KURIKULUMA	
	1. Vanjsko vrjednovanje – nacionalni ispiti i državna matura	93
	2. Samovrjednovanje odgojno-obrazovnoga rada	94

I. UVOD

Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i opće obvezno obrazovanje u osnovnoj i srednjoj školi donosi smjernice i načine unapređivanja odgoja i obrazovanja u hrvatskome društvenom kontekstu radi osiguravanja što kvalitetnijeg sustava školstva. Okvirno određuje predškolski odgoj, opći odgoj i obrazovanje koji se ostvaruju u osnovnoj školi te opći odgoj i obrazovanje koji se ostvaruju u srednjoj školi.

Nacionalni okvirni kurikulum temeljni je dokument koji na nacionaloj razini donosi vrijednosti, opće ciljeve i načela odgoja i obrazovanja, koncepciju učenja i poučavanja, određuje odgojno-obrazovna postignuća na određenim stupnjevima učenikova¹ razvoja, odnosno postignuća za određene odgojno-obrazovne cikluse i odgojno-obrazovna područja, utvrđuje načine i kriterije vrjednovanja i ocjenjivanja.

Nacionalni okvirni kurikulum razvojni je dokument, otvoren za promjene i poboljšanja ovisno o potrebama i razvojnim težnjama na području odgoja i obrazovanja, a promjene će se temeljiti na rezultatima istraživanja i rezultatima vrjednovanja.

Iskoraci *Nacionalnoga okvirnog kurikulumuma* razvidni su u primjeni kurikulumskog pristupa koji se temelji na kompetencijama učenika, a ne više na sadržaju, koji primjenjuje holistički pristup u izboru i organizaciji odgojno-obrazovnih sadržaja, koji unosi transparentniji rad u ostvarivanju odgojno-obrazovnih vrijednosti i ciljeva, osnažuje i unapređuje odgojnu dimenziju, a pretpostavka je vrjednovanju i samovrjednovanju odgojno-obrazovnoga i školskog rada.

Vrjednovanje svih kurikulumskih sastavnica osnova je za praćenje i pravodobno interveniranje u odgojno-obrazovnom sustavu radi trajnoga održavanja obrazovnih standarda i unapređivanja kvalitete.

Nacionalni okvirni kurikulum temelj je za izradbu svih ostalih kurikulumskih dokumenata. Osnova je za izradbu školskog kurikulumuma.

¹ Uporaba imenica (učenik, učitelj, nastavnik, voditelj, ravnatelj) u tekstu podrazumijeva i osobe ženskog i muškog spola, dakle: učenice/učenike, učiteljice/učitelje, nastavnice/nastavnike, voditeljice/ voditelje, ravnatelj/ravnateljice.

II. NACIONALNI OKVIRNI KURIKULUM ZA PREDŠKOLSKI ODGOJ I OPĆE OBVEZNO OBRAZOVANJE U OSNOVNOJ I SREDNJOJ ŠKOLI

1. Što je Nacionalni okvirni kurikulum?

Nacionalni okvirni kurikulum *temeljni* je dokument koji na nacionalnoj razini donosi vrijednosti i opće ciljeve odgoja i obrazovanja, određuje očekivanja što učenici trebaju znati i za što trebaju biti osposobljeni po završetku određenog stupnja obrazovanja, što i kako trebaju učiti te kako se prati i vrjednuje kvaliteta učeničkih postignuća i rada škola. On služi kao osnova za izradbu svih ostalih kurikulumskih dokumenata kao što su predmetni kurikulumi, smjernice za primjenu kurikuluma, izradbu udžbenika i ostalih nastavnih sredstava i materijala; definiranje standarda i kriterija za vrjednovanje kvalitete učeničkih postignuća i rada škola. Budući da definira osnovne sastavnice nacionalnoga kurikuluma, Nacionalni okvirni kurikulum osnova je za planiranje i programiranje nastave u školama, tj. za izradbu školskog kurikuluma. Time se školama omogućuje da definiraju svoje kurikulume sukladno svojem profilu i prioritetima, potrebama učenika i lokalne zajednice, a da se pritom osigura kvaliteta obrazovanja na nacionalnoj razini definiranjem očekivanih učeničkih postignuća.

Nacionalni okvirni kurikulum okvirno određuje predškolski odgoj, opći odgoj i obrazovanje koji se ostvaruje u osnovnoj školi te opći odgoj i obrazovanje koji se ostvaruje u srednjoj školi. Stručno obrazovanje u srednjim strukovnim školama te umjetničko obrazovanje u srednjim umjetničkim školama regulirat će se zasebnim dokumentima.

Nacionalni okvirni kurikulum *razvojni* je dokument. Otvoren je za promjene i podliježe stalnom inoviranju u skladu s promjenama i razvojnim smjerovima u društvu i obrazovanju. Brze promjene u znanosti, tehnologiji, području gospodarstva i ostalim područjima društvenog i kulturnog života postavljaju pred odgoj i obrazovanje stalno nove zahtjeve, što dovodi do potrebe za stalnim vrjednovanjem i mijenjanjem nacionalnog kurikuluma. To ujedno upućuje da se danas mijenja i *pristup* samom procesu mijenjanja, odnosno razvoja nacionalnoga kurikuluma. Promjena i razvoj nacionalnoga kurikuluma ne može se više tretirati kao jednokratna promjena, nego kao stalan proces propitivanja njegovih rezultata i čestih promjena.

Suvremeni pristup izradbi i razvoju nacionalnog kurikuluma sve više decentralizira i demokratizira ovaj proces te uključuje i širi odgovornost za promjene nacionalnog kurikuluma na škole (učitelje, nastavnike, stručne suradnike i ravnatelje) i ostale važne sudionike i korisnike obrazovanja - roditelje, učenike, članove lokalne i regionalne zajednice, socijalne partnere i dr.

2. Koje su prednosti Nacionalnoga okvirnog kurikuluma?

Razvoj društva temeljena na znanju i proces globalizacije, naročito jačanje svjetskog tržišta i konkurencije na globalnoj razini, stvaraju nove potrebe na razini društvenoga života i života pojedinca – u području kulture, znanstvenog i tehnološkog razvoja, gospodarstva, društvene povezanosti, položaja i uloge pojedinca kao građanina te njegova osobnoga razvoja.

Život i rad u suvremenom društvu brzih promjena i oštre konkurencije zahtijevaju novi tip znanja, vještina, vrijednosti i stavova, tj. nove kompetencije pojedinca, koje stavljaju naglasak na razvoj inovativnosti, kreativnosti, rješavanja problema, razvoj kritičkog mišljenja, poduzetnosti, informatičke pismenosti, socijalnih i drugih kompetencija. Njih nije moguće ostvariti kroz tradicionalni odgojno-obrazovni sustav koji funkcionira kao sredstvo prenošenja i orijentacije na činjenično znanje. Pomak u kurikulumske politici i planiranju s prijenosa znanja na razvoj kompetencija znači zaokret u pristupu i načinu programiranja odgoja i obrazovanja. Za razliku od tradicionalnog pristupa s nastavnim planovima i programima, kurikulumske pristup utemeljen na razvoju učeničkih kompetencija - kao cilja odgoja i obrazovanja, omogućio je niz prednosti.

Tradicionalni sustav odgoja i obrazovanja u osnovnoj i srednjoj školi temelji se na nastavnim planovima i programima koje država donosi za osnovnu školu i za različite vrste srednjih škola. Nastavni planovi i programi predstavljaju zbir sadržaja primjeren razvojnoj dobi učenika, a u odgojno-obrazovnom i nastavnom procesu predstavljaju službene dokumente kojih se svaki učitelj i nastavnik treba pridržavati. Sadržajna struktura definirana je po razredima, pa se i ciljevi odgojno-obrazovne djelatnosti odnose na razrede sastavljene od skupina učenika iste dobi. Odgojno-obrazovni rad u školi prema nastavnom planu i programu polazi od propisanih naputaka i zadanih sadržaja učiteljima i nastavnicima *što će poučavati* kako bi učenik razvio svoj intelektualni potencijal u razdoblju od jedne školske godine.

Nacionalni kurikulum polazi od drukčijeg pitanja: *što učenik određene dobi treba znati i može znati, koje vještine, sposobnosti i stavove treba i može razviti* u razdoblju jednoga razvojnog ciklusa koji nije strogo vremenski određen razdobljem od jedne školske godine.

Kurikulumske pristup koji zamjenjuje prenošenje znanja razvojem kompetencija, standardiziran je na nacionalnoj razini, omogućuje mjerenje odgojno-obrazovnih postignuća na nacionalnoj razini, omogućuje vrjednovanje stvarno postignutih rezultata, a odgojno-obrazovnu politiku usmjerava na stalno unaprjeđivanje i poboljšanje sustava.

Usmjerenost na učenička postignuća omogućuje učinkovitije vrjednovanje i kontrolu stvarne ostvarenosti postavljenih ciljeva na nacionalnoj razini (vanjsko vrjednovanje) i školske razini (unutarnje vrjednovanje i samovrjednovanje). Nacionalni okvirni kurikulum pretpostavlja vanjsko vrjednovanje i samovrjednovanje kao relevantne sastavnice.

Razvoj nacionalnoga kurikuluma orijentiranog na učeničke kompetencije predstavlja jedan od glavnih trendova kurikulumske politike u europskim zemljama i šire u svijetu. Da bi uspješno odgovorila izazovima razvoja društva znanja i svjetskog tržišta, Europska Unija definirala je osam temeljnih kompetencija za cjeloživotno obrazovanje:

- sporazumijevanje na materinskom jeziku
- sporazumijevanje na stranim jezicima
- matematička kompetencija i osnovne kompetencije u znanosti i tehnologiji
- digitalna kompetencija
- učiti kako učiti
- socijalna i građanska kompetencija
- inicijativnost i poduzetnost
- kulturna svijest i izražavanje.

Ove se kompetencije danas integriraju u nacionalne kurikulume članica Europske Unije i njihov razvoj predstavlja jedan od značajnih ciljeva europske obrazovne politike i nacionalnih obrazovnih politika u europskim zemljama. Za Republiku Hrvatsku, kao europsku zemlju, učlanjenje u Europsku Uniju predstavlja jedan od temeljnih strategijskih ciljeva. Stoga, osim njezine vlastite obrazovne tradicije i potreba, važnu odrednicu u definiranju obrazovne politike i razvoju nacionalnog kurikuluma predstavljaju i europski obrazovni dokumenti, posebice *Europski kompetencijski okvir (Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on Key Competences for lifelong learning, 2006/962/EC)*.

Interdisciplinarni pristup i međupredmetno povezivanje, koje se postiže definiranjem odgojno-obrazovnih područja i međupredmetnih tema, omogućuje holistički pristup učenikovu znanju.

Kurikulumski pristup omogućuje veću autonomiju škola i nastavnika u programiranju nastave i rada škola, ali i njihovu veću odgovornost za kvalitetu rada škola.

3. Kome služi Nacionalni okvirni kurikulum?

Nacionalni okvirni kurikulum prije svega služi nositeljima odgojno-obrazovne djelatnosti – odgojiteljima, učiteljima, nastavnicima, stručnim suradnicima, ravnateljima, ali i sudionicima i korisnicima odgoja i obrazovanja – učenicima, odraslim polaznicima uključenima u obrazovanje, roditeljima, lokalnoj zajednici, agencijama, udrugama, vladi, socijalnim partnerima, političkim strankama, društvenim asocijacijama, odnosno svim građanima Republike Hrvatske.

Nacionalni okvirni kurikulum služi za izradbu niza kurikulumskih dokumenata, priručnika, brošura, uputnika.

4. Koje su sastavnice Nacionalnoga okvirnog kurikuluma?

Nacionalni okvirni kurikulum strukturno sadrži sve sastavnice potrebne za izradu i implementaciju nacionalnoga kurikuluma za predškolski odgoj, opći odgoj i obrazovanje u osnovnoj i srednjoj školi te strukovno obrazovanje.

Temeljne sastavnice Nacionalnoga okvirnog kurikuluma jesu:

- vrijednosti koje odražavaju društveno-kulturne težnje
- ciljevi koji označavaju ishode odgoja i obrazovanja odgovarajući na pitanje što svaki učenik treba i može naučiti, koje vještine i sposobnosti treba i može razviti te koje stavove treba i može razviti
- načela kao smjernice odgojno-obrazovne djelatnosti
- metode i načini rada
- odgojno-obrazovna područja kao temeljni sadržaj
- ocjenjivanje i vrjednovanje učeničkih postignuća i škole.

III. ODGOJNO-OBRAZOVNE VRIJEDNOSTI I OPĆI ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI

1. Društveno-kulturne i odgojno-obrazovne vrijednosti

Odgovom i obrazovanjem izričemo kakvo društvo želimo biti i kakvog čovjeka želimo obrazovati. Važno je stoga prepoznati zajedničke vrijednosti koje trebaju podupirati odgojno-obrazovno djelovanje. U tom smislu od škole se očekuje promišljanje o vrijednostima i dugoročnim odgojno-obrazovnim ciljevima te djelovanje u skladu sa zajednički usuglašenima društveno-kulturnim vrijednostima i odgojno-obrazovnim ciljevima.

U odgojno-obrazovnom sustavu trebaju biti zastupljene temeljne vrijednosti. Osim materijalnih, ekonomskih, znanstvenih, tehničkih, bioloških i prirodnih vrijednosti u odgojno-obrazovnom sustavu potrebno je podjednako ugraditi i isticati društvene, estetske, kulturne, duhovne, religiozne i moralne vrijednosti.

Nacionalni okvirni kurikulum osobitu pozornost daje sljedećim vrijednostima: znanju, solidarnosti, identitetu, odgovornosti.

Znanje

Republika Hrvatska opredijelila se za društvo znanja, jer je znanje postalo temeljna proizvodna snaga u društvu i glavni uvjet uspješnosti. *Znanje* kao vrijednost, obrazovanje kao djelatnost i učenje kao proces, postali su temeljni pokretač razvoja hrvatskoga društva.

Solidarnost

Solidarnost kao vrijednost pripada među vrijednosti koje su dio hrvatskoga nacionalnog kulturnog habitusa. Solidarnost kao prevladavajuća odgojno-obrazovna vrijednost pretpostavlja sustavno osposobljavanje djece i mladih da budu osjetljivi za druge, za obitelj, za slabe, siromašne i obespravljene, za svoju okolinu i za životno okružje koje obilježava pluralizam kultura, rasa, nacija, religija, svjetonazora, jezika itd.

Identitet

Odgov i obrazovanje trebaju pomoći izgradnji osobnoga i kulturnoga identiteta. U današnjemu globalizacijskom svijetu, u kojem je narušen monokulturalni model društva, i u kojemu je na djelu snažno miješanje različitih kultura, svjetonazora i religija, ljudi trebaju postati „građanima svijeta“, a pritom ne izgubiti svoje korijene, svoju kulturnu, društvenu, moralnu i duhovnu baštinu. Odgov i obrazovanje trebaju kod učenika pridonositi razvoju smisla za osobni identitet povezan sa smislom za poštivanje različitosti.

Odgovornost

Odgovornost je jedna od glavnih vrijednosti odgojno-obrazovnog djelovanja. Odgov i obrazovanje promiču odgovornost prema općem dobru, prirodi, radu, životu, ljudskom dostojanstvu. Odgov i obrazovanje za odgovorno djelovanje i odgovorno ponašanje pretpostavlja smisleni odnos između osobne slobode i osobne odgovornosti. Odgov i

obrazovnje promiče odgoj za odgovornost učenika prema samome sebi, prema drugima i prema svemu što ga okružuje.

Temeljne odgojno-obrazovne vrijednosti hrvatskoga nacionalnoga kurikuluma proizlaze iz opredjeljenosti hrvatske obrazovne politike za cjelovit osobni razvoj učenika, za čuvanje hrvatske duhovne i materijalne nacionalne baštine, za europski suživot i za stvaranje društva znanja.

Slijedom toga, suvremeno društveno-kulturno okruženje pretpostavlja odgoj i obrazovanje odgovorne, istinoljubive, poštene, mirotvorne, tolerantne i solidarne osobe, osobe stvaralačkoga duha, s dubokim osjećajem za obitelj i za očuvanje hrvatske nacionalne baštine, koja poštuje vrijednosti drugih kultura i naroda.

2. Opći odgojno-obrazovni ciljevi

Opći odgojno-obrazovni ciljevi su:

- osigurati sustavan način poučavanja učenika, poticati i unaprjeđivati njihov intelektualni, tjelesni, estetski, društveni, moralni i duhovni razvoj u skladu s njihovim sposobnostima i sklonostima
- razvijati u učenicima svijest o očuvanju materijalne i duhovne povijesno-kulturne baštine Republike Hrvatske i nacionalnog identiteta
- odgajati i obrazovati učenike u skladu s općim kulturnim i civilizacijskim vrijednostima, ljudskim pravima i pravima djece, osposobiti ih za življenje u multikulturalnom svijetu, za poštivanje različitosti i snošljivost, te za djelatno i odgovorno sudjelovanje u demokratskom razvoju društva
- osigurati učenicima stjecanje temeljnih (općeobrazovnih) i stručnih kompetencija, osposobiti ih za život i rad u promjenjivom društveno-kulturnom kontekstu prema zahtjevima tržišnog gospodarstva, suvremenih informacijsko-komunikacijskih tehnologija i znanstvenih spoznaja te dostignuća
- osposobiti učenike za cjeloživotno učenje.

Navedene vrijednosti i ciljevi trebaju biti integrirani u sadržaje temeljnog obrazovanja i svakodnevnoga školskog života. Vrijednosti obvezuju sve neposredne nositelje na njihovo ostvarenje. One prožimaju odgojno-obrazovnu djelatnost u svim aktivnostima u školi, izvan škole, ali i u obitelji. Vrijednosti kao i opći ciljevi odgoja i obrazovanja koji proizlaze iz vrijednosti, obvezni su za sve učitelje i nastavnike, u svim odgojno-obrazovnim ciklusima, područjima i predmetima.

Kako bi škole mogle pridonositi ostvarivanju vrijednosnih ciljeva, trebaju surađivati s obiteljima i lokalnim zajednicama radi postizanja općih ciljeva kurikulumu.

IV. NAČELA NACIONALNOGA OKVIRNOG KURIKULUMA

Načela Nacionalnoga okvirnog kurikulumu predstavljaju polazišta ili vrijednosna uporišta na kojima se temelji nacionalni kurikulum i svi ih se sudionici pri izradbi i primjeni kurikulumu trebaju pridržavati. Načela su sadržajno povezana s ciljevima i učeničkim postignućima ili očekivanim odgojno-obrazovnim ishodima te čine važnu sastavnicu kojom se osigurava smisljena povezanost kurikulumske sustava i suradničko djelovanje sudionika u procesu izradbe i primjene nacionalnoga kurikulumu.

Ostvarivanjem sadržajne povezanosti između vrijednosti, ciljeva, načela i odgojno-obrazovnih postignuća ostvaruje se logična veza između načelnih opredjeljenja i konkretnih rezultata nacionalnoga kurikulumu, čime se sprječava da proklamirani ciljevi odgoja i obrazovanja ostanu na deklarativnoj razini.

Načela koja čine uporišta za izradbu i realizaciju nacionalnoga kurikulumu jesu:

- visoka kvaliteta odgoja i obrazovanje za sve
- jednakost obrazovnih šansi za sve
- obveznost općeg obrazovanja
- okomita i vodoravna prohodnost
- uključenost svih učenika u odgojno-obrazovni sustav
- znanstvena utemeljenost
- poštivanje ljudskih prava te prava djece
- kompetentnost i profesionalna etika
- demokratičnost
- autonomija škole
- pedagoški i školski pluralizam
- europska dimenzija obrazovanja.

V. ODGOJNO-OBRAZOVNI RAD USMJEREN NA DIJETE I UČENIKA

U nastavnom procesu težište se premješta s programa i nastavnika na učenika te na njegov razvoj i postignuća. Smisao nastave nije realizacija programa, nego razvoj ljudskih mogućnosti svakoga učenika. Svakom je učeniku potrebno omogućiti maksimalan razvoj njegovih sposobnosti te osigurati razvoj prema njegovim sposobnostima.

Stjecanje znanja u smislu usvajanja brojnih činjenica i generalizacija samo po sebi nije dostatno čovjeku za život, pa opće obrazovanje podrazumijeva primjenu najdjelotvornijih načina poučavanja onim odgojno-obrazovnim sadržajima koji su temelj za razvijanje intelektualnih, društvenih, estetskih, stvaralačkih, moralnih, duhovnih, tjelesnih i drugih znanja, vrijednosti, sposobnosti, praktičnih vještina i odlika osobnosti, prilagođenih razvojnoj dobi učenika i primjerenih učenikovim predznanjima i životnim iskustvima.

Nacionalni okvirni kurikulum promiče nastavu *usmjerenu na učenika*. Ona podrazumijeva:

- prilagođivanje nastavnih oblika, metoda i sredstava rada pojedinačnim potrebama i mogućnostima učenika, kako bi se osigurao odgojno-obrazovni uspjeh svakog pojedinca
- odabir i primjenu nastavnih oblika, metoda i sredstava koji će poticajno djelovati na razvoj svih područja učenikove osobnosti
- planiranje i pripremu školskoga i nastavnoga rada prema sposobnostima učenika, stvarajući razlikovne sadržaje i djelatnosti, diferencijalno ustrojstvo i tempo nastave
- uzimanje u obzir različitih stilova učenja učenika, kao i razvojnih razlika između dječaka i djevojčica te između pojedinih učenika općenito
- uvođenje primjerenih oblika i metoda poučavanja i učenja koji će omogućiti aktivno, samostalno učenje i praktično djelovanje učenika
- uporabu primarnih izvora znanja, nastavnih sredstava i drugih izvora koji potiču sudjelovanje, promatranje, samostalno istraživanje, otkrivanje, zaključivanje, znatiželju te učenje *kako učiti*
- stvaranje ugodnoga razrednoga i školskog ozračja koje će održavati interes i motivaciju učenika za učenje te će učeniku pružiti osjećaj sigurnosti i međusobnog poštivanja
- prepoznavanje i praćenje darovitih učenika i učenika s teškoćama u učenju i ponašanju
- pružanje pomoći učenicima s teškoćama i senzibiliziranje ostalih učenika za njihove potrebe, pomoć i suradnju.

Pomak u kurikulumskom pristupu s prijenosa znanja na razvoj kompetencija znači zaokret u metodama i oblicima rada. Napuštaju se isključivo tradicionalni načini učenja koji još uvijek prevladavaju u hrvatskim školama. U skladu s *Hrvatskim nacionalnim obrazovnim standardom* (HNOS) predlažu se otvoreni didaktičko-metodički sustavi koji učenicima, ali i učiteljima i nastavnicima pružaju mogućnosti izbora sadržaja, metoda, oblika i uvjeta za ostvarivanje programskih ciljeva. Radi se o sustavima koji su otvoreni prema dijalogu, izboru i odlučivanju te omogućuju samostalno učenje i učenje na temelju suodlučivanja. Uvode se novi i aktualiziraju tradicionalni načini i oblici učenja. Riječ je o ovim metodama, oblicima i načinima rada: istraživačka nastava, iskustvena nastava, projektna nastava, multimedijaska nastava, bonus nastava, interdisciplinarni pristup, tj.

povezivanje programskih sadržaja prema načelima međupredmete korelacije, problemsko učenje, učenje u parovima (tandemsko učenje), učenje u skupinama i sl.

U ostvarivanju nastave potrebna je redovita i trajna suradnja učitelja i nastavnika u obliku rasprava o povezanosti i postojanosti odgojno-obrazovnih sadržaja s drugim odgojno-obrazovnim područjima i/ili predmetima, razmjene mišljenja o metodama, sredstvima poučavanja i mogućnostima organizacije nastave.

Kvalitetno odgojno-obrazovno djelovanje škole podrazumijeva redovitu i trajnu suradnju s roditeljama u smislu jasno podijeljene odgovornosti glede ostvarivanja ciljeva odgoja i obrazovanja u školi, odnosno u nastavi svakoga pojedinog predmeta.

VI. ODGOJNO-OBRAZOVNA PODRUČJA I MEĐUPREDMETNE TEME NACIONALNOGA OKVIRNOG KURIKULUMA

Da bi se osigurao cjelovit razvoj učenika, suvremeni nacionalni kurikulumi primjenjuju holistički pristup u izboru i organizaciji odgojno-obrazovnih sadržaja s naglaskom na multidisciplinarnosti, kao i načinu njihova uspješnoga integriranja (interdisciplinarnosti). Ovaj se trend očituje u sve izraženijem strukturiranju kurikuluma u šira odgojno-obrazovna područja koja predstavljaju integrirane cjeline srodnih predmeta te oblikovanju međupredmetnih ili kroskurikulumskih tema. Uvođenje odgojno-obrazovnih područja omogućuje ne samo stjecanje novih kompetencija, nego u zemljama s dugogodišnjom tradicijom predmetnoga kurikuluma, kao u Republici Hrvatskoj, omogućuje učinkovitiju racionalizaciju i bolju konceptualnu povezanost odgojno-obrazovnih sadržaja.

1. Odgojno-obrazovna područja

Nacionalni okvirni kurikulumi ne predstavljaju jednostavan zbroj kurikulumskih područja ili predmeta, nego usustavljenu cjelinu znanja, vještina i stavova koje povezuju zajednički odgojno-obrazovni ciljevi.

Odgojno-obrazovna područja definiraju se na temelju posebnih ciljeva ili očekivanih odgojno-obrazovnih postignuća učenika iste dobi, bez obzira na njihovo socijalno podrijetlo, nacionalnu pripadnost i druge razlike.

Posebni odgojno-obrazovni ciljevi ili očekivana odgojno-obrazovna postignuća učenika odnose se na završavanje općeg odgoja i obrazovanja, odnosno stjecanje temeljnih kompetencija.

Posebni odgojno-obrazovni ciljevi jesu:

- razvijene komunikacijske kompetencije (na materinskom i na stranim jezicima)
- razvijena matematička kompetencija (konceptualna znanja i primjena matematike u rješavanju problema, uključujući i probleme u različitim životnim situacijama)
- razvijena informatička pismenost (poznavanje i upotreba informacijsko-komunikacijske tehnologije)
- poznavanje i razumijevanje prirodnih pojava
- razvijeno prirodoznanstveno mišljenje
- razvijena sposobnost kritičkoga mišljenja (prosuđivanja) i sposobnost rješavanja problema
- razvijene stvaralačke sposobnosti (kreativnost)
- osposobljenost za samoorganizirano učenje
- razvijene socijalne kompetencije

- poznavanje ljudskih prava i prava djece i osposobljavanje za njihovo poštivanje i provođenje
- razvijena temeljna znanja i pozitivan stav prema umjetničkom stvaralaštvu i izražavanju
- razvijena temeljna znanja i pozitivan odnos prema hrvatskoj kulturi i kulturi drugih naroda
- razvijena svijest o vlastitom zdravlju i zdravlju drugih
- razvijena svijest o potrebi očuvanja prirode i zaštiti okoliša
- razvijene praktično-radne vještine za svakodnevni život
- razvijena poduzetnička kompetencija
- razvijena sposobnost donošenja odluka o vlastitom profesionalnom razvoju
- razvijeno samopouzdanje, samopoštovanje i svijest o vlastitim sposobnostima.

Sukladno navedenim posebnim ciljevima, odnosno očekivanim odgojno-obrazovnim postignućima učenika, Nacionalni okvirni kurikulum za opći odgoj i obrazovanje u Republici Hrvatskoj uključuje sljedeća odgojno-obrazovna područja:

- jezično-komunikacijsko područje
- društveno-humanističko područje
- matematičko-prirodoslovno područje
- tehničko-tehnologijsko područje
- tjelesno-zdravstveno područje
- umjetničko područje
- praktični rad i dizajniranje

2. Međupredmetne teme

Osim povezivanja predmeta unutar pojedinih odgojno-obrazovnih područja, operacionalizacija međupredmetnih tema također je jedan od načina kojim se pridonosi međusobnom povezivanju odgojno-obrazovnih područja i predmeta u povezanu i skladnu cjelinu znanja, vještina i stavova. Njima se razvijaju različite opće kompetencije učenika za čiji razvoj nije odgovoran određeni predmet, nego sva odgojno-obrazovna područja, odnosno svi predmeti.

Međupredmetne su teme odgojno i obrazovno važne jer omogućuju učenicima da određene pojave sagledavaju s različitih stajališta te da uvide i istražuju veze između nastavnih predmeta, tj. sadržaja koji uče u različitim predmetima i područjima. Škole ih mogu ostvariti na više načina. Učinkovitost razvoja međupredmetnih kompetencija učenika veća je kada se međupredmetne teme osim inkorporiranja u pojedine predmete, ostvaruju i

kroz zajedničke projekte ili module. Nacionalni okvirni kurikulum predviđa da se u osnovnim i srednjim školama realiziraju sljedeće međupredmetne teme ili moduli:

Poduzetništvo

Osnovni cilj razvoja poduzetničke kompetencije kod učenika je razvoj odlika osobnosti te znanja, vještina i stavova potrebnih za planiranje i organizaciju aktivnosti, organizaciju vremena, rješavanje problema, pozitivan odnos prema promjenama, komunikacijske sposobnosti, istraživanje, inicijativnost, odgovornost prema sebi i drugima, smisao za rizik, preuzimanje novih uloga, stjecanje ekonomske pismenosti ili znanja i vještina potrebnih za pokretanje i razvoj posla.

Učiti kako učiti

Osnovni je cilj međupredmetne teme *Učiti kako učiti* osposobiti učenike da znaju učinkovito organizirati i upravljati vlastitim učenjem te razviti pozitivan stav prema učenju. Kompetencija *učiti kako učiti* uključuje sljedeće elemente: osposobljenost za organiziranje i kontroliranje procesa usvajanja, obrade, vrjednovanja i prihvaćanja novog znanja, vještina i stavova te njihove primjene u različitim situacijama. Ona također uključuje znanje o strategijama i metodama učenja, osposobljenost učenika za preuzimanje odgovornosti za vlastito učenje te donošenje odluka o vlastitom obrazovnom razvoju.

Osobni i socijalni razvoj

Osobni i socijalni razvoj kao međupredmetna tema pridonosi razvoju stavova, vještina i sposobnosti za što je moguće smislenije i bogatije oblikovanje života. Zadaća je škole pomoći svakom učeniku razviti njegove talente i ostvariti njegov stvaralački potencijal, te razviti odgovornost za vlastiti život i postignuće osobnih ciljeva.

Odgoj i obrazovanje za osobni i socijalni razvoj treba promicati znanje o drugome, izgrađivati vještine upravljanja međukulturalnim situacijama i izgrađivati zrele stavove o drugima i sebi. Riječ je o odgoju i obrazovanju koji pridonosi boljem upoznavanju sebe i drugih, otkrivanju sličnosti i razlika, sagledavanju predrasuda, koji daje pravo na različitost i pridonosi ostvarivanju jednakih mogućnosti te priprema sve učenike za zajednički život u demokratskom društvu.

Informacijsko-komunikacijska tehnologija

Informacijsko-komunikacijska tehnologija kao međupredmetna tema odnosi se na informacijsku i komunikacijsku kulturu čijem razvoju trebaju pridonijeti svi predmeti.

Informacijska i komunikacijska kultura služi za učenje, razumijevanje, odabir, vrjednovanje, upotrebu, prijenos i stvaranje informacija. Bitan je čimbenik socijalizacije, društvenih kontakata, pomaže ostvarivanju osobnih i zajedničkih interesa, međusobnog razumijevanja, prihvaćanja i poštivanja.

Zadaća je škole pružiti odgoj i obrazovanje za selektivnu uporabu informacija koje dolaze iz elektroničkih medija, za pronalaženje traženih informacija imajući u vidu zaštitu osobe i njezina zdravlja.

Bitan dio informacijske i komunikacijske kulture je svjesna uporaba materinskog jezika te uporaba stranog jezika koja omogućuje razmjenu informacija između različitih kultura.

Zdravlje, sigurnost i zaštita okoliša

Zdravlje, sigurnost i zaštita okoliša kao međupredmetna tema odnosi se na brigu o očuvanju vlastitog zdravlja i zdravlja drugoga; sigurnost u životnom okruženju, prometu; sigurno korištenje sredstava, materijala, aparata i sl.; brigu o prirodi i očuvanju prirodnih izvora.

Zdravstveni odgoj i obrazovanje, koji uključuje područja tjelesnoga, emocionalnoga, mentalnoga, socijalnoga, osobnoga i duhovnog zdravlja, treba razvijati pozitivne navike, stavove i vladanja koja pridonose zdravom cjelovitom razvoju učenika.

Odgoj i obrazovanje za okoliš i održivi razvoj svojim sadržajima obuhvaća sve što nas okružuje te podrazumijeva prirodne, socijalne, kulturno-tradicijske i gospodarske aspekte okoliša. Cilj odgoja i obrazovanja za okoliš i održivi razvoj je da učenici izgrade pozitivan sustav vrijednosti koji se odnosi na potrebu očuvanja kvalitete okoliša i razumno korištenje prirodnih resursa, koji promiče poštovanje života, suosjećanje i uvažavanje potreba drugih, uvažavanje potreba budućih generacija i drugih živih bića.

Građanski odgoj

Građanski odgoj kao međupredmetna tema odnosi se na one elemente građanske kompetencije čijem razvoju mogu pridonijeti svi predmeti.

Među njezine značajnije elemente spadaju: razvoj svijesti učenika o važnosti razvoja demokratskih institucija i procesa u vlastitom društvu, Europi i na globalnoj razini; razvoj pozitivnog stava i interesa učenika za konstruktivno i učinkovito sudjelovanje u životu škole i neposredne zajednice u kojoj živi; razvoj pozitivnog stava i interesa učenika za konstruktivno i učinkovito sudjelovanje u društvenom životu kao odraslog građanina; razvoj svijesti učenika o jednakopravnosti spolova u društvu, snošljivosti prema drugim narodima, kulturama i religijama, različitosti mišljenja, osposobljavanje za mirno i

konstruktivno rješavanje sukoba, kritičko prosuđivanje društvenih zbivanja, korištenje i procjenu različitih izvora informiranja pri donošenju odluka i angažmanu.

Osim navedenih obveznih međupredmetnih tema, škole mogu uvesti i druge, ovisno o vlastitim odgojno-obrazovnim prioritetima i potrebama. *Informacijsko-komunikacijska tehnologija* i *Građanski odgoj* mogu biti međupredmetne teme ili zasebni moduli ili predmeti s odgovarajućim brojem sati. *Građanski odgoj* može biti međupredmetna tema u nižim razredima, a u osmom razredu zasebni modul ili predmet.

Sadržaji, ciljevi i odgojno-obrazovna postignuća za međupredmetne teme definirat će se u posebnom prilogu.

3. Novi nastavni predmeti

Razvoj kurikulumom planiranih učeničkih kompetencija pretpostavlja uvođenje novih nastavnih predmeta. Novi predmeti uvođen će se u kurikulum ovisno o stupnju razvoja učenika i u okviru *Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* propisane maksimalne dnevne i tjedne satnice nastave. Novi nastavni predmeti mogu biti organizirani i kao moduli s odgovarajućim brojem sati nastave. Pri primjeni Nacionalnoga okvirnog kurikuluma, škola može odlučivati koje će teme i predmete povezivati u jedan program/modul, a koje će poučavati kao odvojene, zasebne programe, odnosno predmete.

Novi su predmeti: *Domaćinstvo*, *Profesionalna orijentacija i vlastita budućnost*, *Informacijsko-komunikacijska tehnologija*, *Građanski odgoj*, *Religijske kulture*.

U okviru predmeta *Domaćinstvo* stječu se znanja te razvijaju vještine i stavovi potrebni za održavanje domaćinstva, upotrebu kućanskih aparata, raspolaganje kućnim budžetom, zdravu prehranu i održavanje namirnica itd.

Opći je cilj nastave *Domaćinstva* omogućiti učenicima da steknu znanja, vještine i stavove kako bi mogli kvalitetno i odgovorno voditi svakodnevni život u obitelji i održavati kućanstvo. U okviru predmeta učenici će upoznati i razumjeti važnost obiteljskog života, kako se odnositi prema članovima obitelji, kućne aktivnosti, kulturu prehrane i stanovanja, kako upotrebljavati kućanske aparate, kako racionalno i odgovorno voditi kućne financije i odgovorno se ponašati kao potrošač. Važan je element nastave *Domaćinstva* upoznavanje i razvoj svijesti učenika o oblicima i kulturi obiteljskog života u Republici Hrvatskoj te poštivanju kultura obiteljskog života u drugim zemljama.

Uvođenjem predmeta *Profesionalna orijentacija i vlastita budućnost* učenike se osposobljava da znaju analizirati osobne obrazovne ili profesionalne izgleda (opcije) i interese na temelju promišljanja postignutih rezultata tijekom školovanja. Posebna pažnja je posvećena: poznavanju osobnih mogućnosti/sposobnosti i interesa, uvidima u daljnje opcije obrazovanja, donošenju odluka o izboru odgovarajućih obrazovnih sadržaja (predmeta i aktivnosti) tijekom školovanja, značaju znanja i vještina koje su stekli u školi za budućnost, uvidu u profesije i zapošljavanje, stjecanju uvida u obilježja i razvoj profesionalne strukture i tržišta rada, razvoju svijesti o jednakom pravu svih na obrazovanje i zaposlenje bez obzira na spol, etničku pripadnost, religiju i ostala društvena, kulturna i politička obilježja pojedinca.

Predmet *Profesionalna orijentacija i vlastita budućnost* predstavlja snažnu pomoć škole učeniku u razvoju njegovih unutrašnjih potencijala.

Predmet *Informacijsko-komunikacijska tehnologija* je usredotočen na upoznavanje učenika s osnovnim obilježjima tehnologije, glavnim programima, mogućnostima njezinog korištenja u nastavi i samostalnom učenju učenika i sl. Omogućuje stjecanje umijeća uporabe današnjih računala i primjenskih programa, upoznavanje s osnovnim načelima i idejama na kojima se temelji informacijska i komunikacijska tehnologija; razvija sposobnosti za primjene informacijske i komunikacijske tehnologije u različitim primjenskim područjima.

Predmet *Informacijsko-komunikacijska tehnologija* treba učenike osposobiti za komuniciranje posredstvom različitih medija; za prikupljanje, organiziranje i analizu podataka; za razumijevanje i kritičku procjenu prikupljenih informacija; za donošenje zaključaka na temelju prikupljenih informacija; za timski rad pri rješavanju problema.

Građanski odgoj usmjeren je na osposobljavanje učenika kao aktivnog i odgovornog građanina vlastitog društva, za međukulturnu interakciju i internacionalizaciju suvremenoga društva.

Razvoj građanske kompetencije kod učenika uključuje: stjecanje znanja i razumijevanje osnovnih koncepata demokracije i građanske uloge: 1. demokratske institucije, građanska prava i dužnosti; 2. osnovna načela funkcioniranja ekonomskog života; 3. nacionalni identitet, europski identitet, globalizacija, međunarodni odnosi, građanin svijeta; 4. socijalna povezanost i raznolikost; razvoj *građanskih vještina*: sposobnost kritičkog mišljenja o političkim, gospodarskim i općenito društvenim pojavama, sposobnost samostalnog donošenja odluka, surađivanja s drugima u javnom životu, procjena učinaka vlastitog angažmana; *razvijanje pozitivnog stava prema demokraciji i građanskoj ulozi na različitim razinama*: škola, lokalna zajednica, društvo i šira međunarodna zajednica; *razvijanje interesa i spremnosti učenika* da sudjeluju u političkim i građanskim aktivnostima kao odrasli građani; *poticanje učenika na sudjelovanje u životu škole te u organizacijama i aktivnostima lokalne zajednice*.

Religijske kulture je alternativni predmet vjeronauku i omogućuje stjecanje temeljnoga religijskog znanja onim učenicima koji ne pohađaju konfesionalnu vjeronaučnu nastavu. Znanja s obzirom na religije i religijske fenomene ne mogu biti fakultativna, nego su nužna za orijentaciju u današnjemu višekulturalnom društvu.

Riječ je o predmetu u kojem se postavljaju pitanja smisla i vrijednosti, etičkih normi, religijskih vjerovanja i pogleda na život. Predmet *Religijske kulture* pridonosi poznavanju i razumijevanja različitih tradicija, kultura i religija. Na taj se način stvara temelj za razvoj snošljivosti kod učenika. Takvo znanje također pruža mogućnosti za razumijevanje zapadne umjetnosti, glazbe i književnosti.

Nacionalni okvirni kurikulum pretpostavlja i **izborne sadržaje** koje će škola samostalno odrediti uvažavajući potrebe učenika. U općeobrazovnim i strukovnim srednjim školama izborni sadržaji mogu biti pojačani na način da učenike pripremaju za državnu maturu. Slušanje pojačanih sadržaja pojedinih predmeta potrebnih za državnu maturu treba biti omogućeno svim zainteresiranim učenicima trogodišnjih strukovnih škola. Preporučljivo je da se škole međusobno povežu i realiziraju pojačane programe za učenike s višim sposobnostima (načelo racionalizacije) vodeći računa o vodoravnoj i okomitoj prohodnosti na srednjoškolskoj razini i prema visokoškolskoj razini.

Nacionalni okvirni kurikulum pretpostavlja i izradbu **izvannastavnih i izvanškolskih programa i aktivnosti** koje su dio školskog kurikuluma i koje će škola programski izraditi uvažavajući potrebe učenika.

Popis obveznih i izbornih predmeta definirat će se u posebnom dokumentu.

4. Školske knjižnice

Školska je knjižnica informacijsko, medijsko i komunikacijsko središte škole. Namijenjena je učenicima, učiteljima i nastavnicima za potrebe redovite nastave, ali je i potpora svim nastavnim i izvannastavnim aktivnostima škole, mjesto okupljanja i provođenja izvannastavnoga i slobodnog vremena učenika u školi.

Školska knjižnica, kao izvor informacija i znanja, ima važnu ulogu u ostvarenju odgojno-obrazovnih ciljeva i postignuća Nacionalnoga okvirnog kurikulumu. Za ostvarenje tih ciljeva i postignuća potrebna je suradnja s učenicima, učiteljima, nastavnicima, administrativnim osobljem i roditeljima/skrbnicima.

VII. STRUKTURA NACIONALNOGA OKVIRNOG KURIKULUMA ZA PREDŠKOLSKI ODGOJ, OPĆE OBVEZNO OBRAZOVANJE U OSNOVNOJ I SREDNJOJ ŠKOLI

Nacionalni okvirni kurikulum strukturiran je prema odgojno-obrazovnim razinama i odgojno-obrazovnim ciklusima.

1. Odgojno-obrazovne razine

Odgojno-obrazovne razine jesu: rani i predškolski odgoj, osnovnoškolsko opće obvezno obrazovanje i srednjoškolsko opće obvezno obrazovanje.

1) Rani i predškolski odgoj

Rani i predškolski odgoj čini prvu razinu u strukturi nacionalnog kurikuluma, nije obvezni dio odgojno-obrazovnoga sustava, a podijeljen je na tri odgojno-obrazovna ciklusa (slika 1):

- prva i druga godina života
- treća i četvrta godina života
- predškolski odgojno-obrazovni program koji služi pripremi djece za školu.

Slika 1

Tijekom ranoga djetinjstva težište odgojno-obrazovne djelatnosti usmjereno je na poticanje cjelovitog, optimalnog i zdravog rasta i razvoja svih aspekata osobnosti:

tjelesnoga, emocionalnoga, socijalnoga, intelektualnoga i duhovnoga, primjereno djetetovim razvojnim mogućnostima.

Preduvjet za kvalitetno djelovanje ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja usmjereno je na razumijevanje i prihvaćanje roditelja kao ravnopravnih partnera u institucijskom odgojno-obrazovnom procesu.²

2) Opći odgoj i obrazovanje u osnovnoj i srednjoj školi

Polazeći od odredbi *Strategije za izradbu i razvoj nacionalnog kurikulumu za predškolski odgoj, opće obvezno i srednje obrazovanje* (2007.) i čl. 27. *Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* (2008.) Nacionalni okvirni kurikulum pretpostavlja opći odgoj i obrazovanje *obveznim i zajedničkim* za sve učenike u osnovnim i srednjim školama. Budući da za realizaciju temeljnih kompetencija nije dostatno osmogodišnje opće obrazovanje, Nacionalnim se okvirnim kurikulumom uz osmogodišnje opće obrazovanje propisuje i opće obrazovanje u prve dvije godine srednjih škola. Opći odgoj i obrazovanje u osnovnoj i srednjoj školi čini jednu cjelinu.

Opći odgoj i obrazovanje odnose se na osnovnoškolsku razinu u cijelosti te na srednjoškolsku razinu u omjeru koji ovisi o vrsti škole. Obvezni je minimum općeobrazovnih sadržaja za stjecanje temeljnih kompetencija na srednjoškolskoj razini u strukovnim i umjetničkim školama u I. razredu 60% školskog kurikulumu, a u II. razredu 40% školskog kurikulumu.

Srednje strukovne i umjetničke škole kreirat će školski kurikulum ovisno o kvalifikaciji, odnosno kompetencijama koje učenik treba steći za određeno zanimanje, ali su dužne poštivati minimalni nacionalni standard općeg odgoja i obrazovanja u navedenom omjeru.

Općeobrazovne srednje škole (gimnazije) imaju u cijelosti *općeobrazovni* kurikulum. Zbog općeobrazovnog karaktera gimnazija, u njima je opće obrazovanja šire od obveznoga općeg obrazovanja strukovnih i umjetničkih škola. U predmetnim kurikulumima preciznije će se odrediti omjeri zastupljenosti predmeta, usklađeno s odgojno-obrazovnim područjima i posebnostima pojedinoga gimnazijskog smjera (opće, jezične, klasične, matematičke gimnazije i dr.).

Zašto produljeno opće obvezno obrazovanje?

Opći odgoj i obrazovanje određeni je niz odgojno-obrazovnih djelovanja/aktivnosti koji omogućuju potpuni razvoj djetetovih/učeničkih sposobnosti u određenoj razvojnoj dobi, odnosno koje odgovaraju temeljnim učeničkim potrebama.

Tijekom općeg odgoja i obrazovanja dijete/učenik stječe ona znanja i razvija one sposobnosti koje su mu potrebne za život i za nastavak obrazovanja.

Produljenjem općeg odgoja i obrazovanja osiguravamo svakom učeniku u Republici Hrvatskoj stjecanje temeljnih znanja, sposobnosti i vještina.

² Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj zaseban je dokument.

Opći odgoj i obrazovanje - odgoj i obrazovanje ZA SVE!

Produljeni opći odgoj i obrazovanje omogućuje cjelovitiji razvoj intelektualnih, tjelesnih, estetskih, društvenih, moralnih i duhovnih sposobnosti učenika. Znanstvena istraživanja pokazuju da četrnaestogodišnjak ne može imati dovoljno razvijene temeljne kompetencije potrebne za cjeloživotno učenje i zapošljavanje u uvjetima promjenjivog tržišta rada. S produljenjem općeg odgoja i obrazovanja stvara se, također, pretpostavka za smanjenje ranog ispadanja učenika iz redovitog sustava odgoja i obrazovanja. Štoviše, učenici s razvijenijim temeljnim kompetencijama kasnije se lakše vraćaju u neki od oblika odgoja i obrazovanja, čime se postiže zahtjev za cjeloživotnim učenjem, odnosno lakše prilagođavanje pojedinca društveno-kulturnim i gospodarskim promjenama.

Na razini srednjeg obrazovanja mogućnost stjecanja prvog zanimanja u dobi je od 16 godina, što omogućuje ranije osamostaljivanje učenika, ali istodobno i stjecanje temeljnih kompetencija potrebnih za cjeloživotno učenje i mogućnost trajnoga zapošljavanja u promjenjivim uvjetima tržišta rada i života.

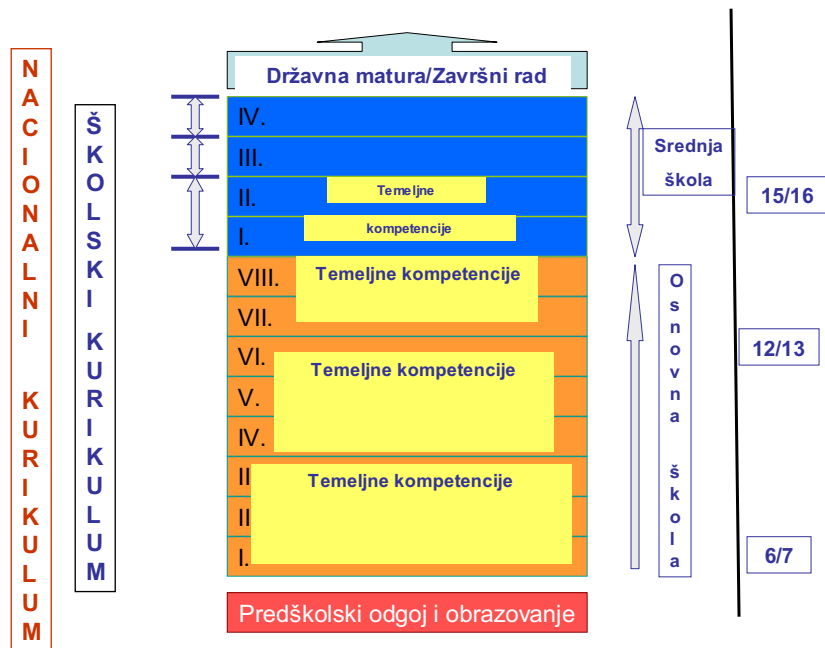
Vodeći se znanstvenim istraživanjima, suvremenim obrazovnim trendovima, ali i *Mjerama za uvođenje obveznog srednjeg obrazovanja u RH (2007.)*, Nacionalni okvirni kurikulum pretpostavlja opći odgoj i obrazovanje *obveznim* dijelom odgoja i obrazovanja svake osobe.

2. Odgojno-obrazovni ciklusi

Odgojno-obrazovni ciklusi predstavljaju odgojno-obrazovna razvojna razdoblja učenika, obuhvaćaju nekoliko godina školovanja tijekom određene odgojno-obrazovne razine, te imaju zajedničke odgojno-obrazovne ciljeve, odnosno očekivanja *što* učenik u određenome razvojnom ciklusu treba postići.

Nacionalni okvirni kurikulum određuje sadržaje i strukture pojedinoga odgojno-obrazovnog područja i odgojno-obrazovne (razvojne) cikluse učenika, što omogućuje definiranje odgojno-obrazovnih postignuća učenika po pojedinim ciklusima. Nacionalni okvirni kurikulum definira za opći obvezni odgoj i obrazovanje cikluse u vremenskim razdobljima od 4 + 2 + 2 + 2 godine (slika 2.).

Prvi odgojno-obrazovni ciklus čine I., II., III. i IV. razred; drugi odgojno-obrazovni ciklus čine V. i VI. razred; treći odgojno-obrazovni ciklus čine VII. i VIII. razred; četvrti ciklus čine I. i II. razred srednje škole u određenome postotku.

Slika 2.

Kroz četiri odgojno-obrazovna ciklusa, koja se realiziraju u osnovnoj i srednjoj školi ostvaruje se opći odgoj i obrazovanje, odnosno završava se proces stjecanja temeljnih kompetencija.

Nacionalni okvirni kurikulum prikazuje ciljeve i učenička postignuća po pojedinim odgojno-obrazovnim područjima i međupredmetnim temama po završetku svakog ciklusa. Kada je riječ o srednjem obrazovanju, zasebno je propisano opće obvezno obrazovanje u strukovnim i umjetničkim školama od općeg obrazovanja u gimnazijama. Detaljnija razrada općeg obrazovanja po razredima bit će provedena u predmetnim kurikulumima.

Učenik će steći temeljne kompetencije završavanjem II. razreda srednje škole, s mogućnošću da ih u III. i IV. razredu strukovnih i umjetničkih škola, a osobito u srednjoj školi općeg smjera (gimnazijama) proširi i produbi te stekne viši stupanj općeg odgoja i obrazovanja.

U srednjoj strukovnoj školi učenik ima mogućnost općeg odgoja i obrazovanja te stjecanja stručnih kompetencija, odnosno stjecanja zanimanja. U srednjoj strukovnoj školi učenicima se osigurava prohodnost ka višim odgojno-obrazovnim razinama pristupanjem polaganja državnoj maturi, a za što im se osigurava stjecanje razlikovnih znanja u odnosu na gimnazijske programe.

Učenik gimnazije završava srednjoškolsko obrazovanje polaganjem državne mature, a učenik srednje strukovne škole završava srednjoškolsko obrazovanje izradom završnog rada. Državna se matura polaže na nacionalnoj razini, a završni se rad izrađuje u školi prema posebnom pravilniku koji se donosi na nacionalnoj razini (*Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*, 2008.).

VII. OČEKIVANA POSTIGNUĆA UČENIKA PREMA ODGOJNO-OBRAZOVNIM PODRUČJIMA

Nacionalni okvirni kurikulum pobliže određuje sadržaj i strukturu pojedinoga odgojno-obrazovnog područja, definira svrhu, odgojno-obrazovne ciljeve svakoga područja i očekivana postignuća na određenim stupnjevima učenikova razvoja, odnosno postignuća za određene odgojno-obrazovne cikluse.

1. Jezično-komunikacijsko područje

Jezično-komunikacijsko područje u Nacionalnom okvirnom kurikulumu obuhvaća nastavne predmete strukturirane prema jeziku koji se poučava. U srednjem obrazovanju dodatni čimbenik razlikovanja predstavlja i vrsta škole koju učenici pohađaju. Tako, primjerice, učenici u nastavi materinskoga jezika već od samoga početka taj jezik upotrebljavaju kao sredstvo komunikacije, dok u stranome tek ovladavaju osnovama. Strukovne i umjetničke srednje škole u jezičnu nastavu uključuju i posebna profesionalna težišta, čime se razlikuju od gimnazijskih programa.

Predmeti obuhvaćeni jezično-komunikacijskim područjem i jezici u njima međusobno se bitno razlikuju po svojoj ulozi za učenike i to u smislu razvoja identiteta i socijalizacije, potom prema količini izloženosti učenika danom jeziku i učestalosti njegove uporabe u sredini u kojoj žive, a samim time i prema razini predznanja i motivaciji s kojom učenici započinju proces učenja.

Predmeti unutar jezično-komunikacijskoga područja

Ukupno su četiri takva predmeta: hrvatski kao materinski i državni jezik, hrvatski kao drugi jezik (okolinski i državni jezik), jezici nacionalnih manjina i strani jezici.

1) Hrvatski kao materinski i državni jezik

U Republici Hrvatskoj hrvatski je državni jezik, što znači da se službeno njime služi na cijelome području. On je materinski jezik većinskomu stanovništvu Republike Hrvatske.

2) Hrvatski kao drugi jezik (okolinski i državni jezik)

Pripadnicima nacionalnih manjina i svima kojima materinski jezik nije hrvatski, nego neki drugi jezik, hrvatski je kao jezik širega društvenoga okruženja. Dakle, njima je hrvatski okolinski, a ne materinski jezik, ali im je - kao i svim drugim stanovnicima Republike Hrvatske - državni jezik.

3) Jezici nacionalnih manjina

U pojedinim su dijelovima Republike Hrvatske uz hrvatski jezik službeni i jezici nacionalnih manjina.

4) Strani jezici

U Republici Hrvatskoj uče se različiti strani jezici, svjetski i susjedni. Engleski kao jezik svjetskoga sporazumijevanja uči najveći broj učenika, ali zbog opće kulture i sporazumijevanja u višejezičnoj Europi smatra se nužnim naučiti barem još jedan strani jezik (drugi strani jezik).

Područja svakoga predmeta

Bez obzira na navedene razlike, učenje svakoga jezika obuhvaća dva osnovna područja.

1. Uporaba jezika te znanja o jeziku

Uporaba jezika razlikuje se od znanja o jeziku.

2. Posebni sadržaji i oblici izražavanja posredovane jezikom i ophođenje s njima

Posebni su sadržaji u hrvatskome jeziku djela visoke kulture: književnosti, kazališne i filmske umjetnosti, uključujući i tisak (npr. strip, plakat) te kultura u širem smislu riječi – mediji javnoga priopćavanja i sporazumijevanja, svakodnevni život pojedinih skupina i zajednica u cjelini u sadašnjem i prošlom vremenu (društveni odnosi, vrijednosti, pravila ponašanja, običaji i drugo).

U skladu s time, ciljevi nastave i postignuća učenika na pojedinim razinama obrazovanja u značajnoj će se mjeri razlikovati od predmeta do predmeta, tj. od jezika do jezika, i to prije svega prema stupnju složenosti i samostalnosti te tečnosti i točnosti jezične izvedbe učenika, a u srednjem obrazovanju djelomice i u tematici.

Iz navedenih razloga ovdje će se prvo navesti ciljevi i postignuća učenika koji su zajednički svim jezičnim predmetima, a potom očekivana postignuća za nastavu pojedinih jezika ili skupine jezika kako slijedi: hrvatski kao materinski jezik, hrvatski kao drugi (okolinski) jezik, jezici nacionalnih manjina, strani jezici.

Svojstvena i pojedinačna postignuća u navedenim jezičnim nastavnim predmetima razradit će se u okviru predmetnih nastavnih programa u nastavku teksta, u poglavljima od točke 1.

Zajednički ciljevi jezično-komunikacijskih predmeta

Zajednički ciljevi jezično-komunikacijskih predmeta obuhvaćaju dva osnovna područja, to su: jezik i komunikacija te jezik i kultura.

A) Jezik i komunikacija

Osnovni je cilj ovoga područja stjecanje jezične komunikacijske kompetencije. Ona obuhvaća jezičnu, društvenojezičnu i uporabnu (pragmatičku) kompetenciju koje se ostvaruju putem jezičnih djelatnosti primanja (receptije), stvaranja (produkcije), međudjelovanja (interakcije) i jezičnoga posredovanja.

To znači da, načinom koji odgovara njihovoj dobi i predznanju, učenici trebaju:

- steći znanja te razviti vještine i sposobnosti usmenoga, pisanoga i vizualnoga komuniciranja u međusobnim (interpersonalnim) i međukulturalnim (interkulturalnim) situacijama osobnoga i javnoga života. To znači da trebaju

usvojiti i razviti leksička, fonetska i gramatička znanja i vještine primjenjujući ih u područjima prijamnih (slušanje, čitanje) i proizvodnih jezičnih djelatnosti (govorenje, pisanje) u situacijama izravne (npr. međudjelovanje, jezično posredovanje) i neizravne komunikacije (npr. mediji)

- usvojiti i razviti kognitivne i afektivne strategije jezične proizvodnje i primanja sadržaja, tj. njihova značenja, uključujući i jezično posredovanje između govornika različitih jezika
- usvojiti i razviti komunikacijske strategije uključujući i prikazivačke vještine te primjenu informatičke tehnologije u učenju jezika
- razviti jezičnu svjesnost i svjesnost o učenju jezika uključujući strategije i tehnike učenja jezika i uporabe jezičnih predznanja i prethodnih iskustava učenja jezika te samoprocjene vlastitih i tuđih postignuća
- razviti pozitivan stav prema učenju jezika i svijest o važnosti učenja jezika
- steći i primjenjivati znanja o društvenokulturnim uvjetima uporabe jezika kako bi se primjereno sporazumijevali s drugima različite dobi, spola, društvenih slojeva i skupina, kultura; steći i primjenjivati znanja o svrhovitoj uporabi jezičnih izvora, što uključuje ostvarenje jezičnih uloga i govornih čina, prepoznavanje i odabir vrsta teksta, odabir primjerenoga jezičnoga registra i diskursa i dr.

B) Jezik i kultura

S obzirom na jezik i kulturu, učenici će načinom koji odgovara njihovoj dobi i predznanju:

- usvojiti znanja i razviti raščlambene (analitičke), objasnidbene (interpretativne), prosudbene i stvaralačke (kreativne) vještine s obzirom na književnost onoga jezika na kojemu se uči, uključujući i usporedbu s književnostima na drugim jezicima
- razviti čitateljske potrebe i stvoriti čitateljske navike
- razviti pozitivan stav prema književnosti i kulturi određenoga jezika
- usvojiti znanja i razviti raščlambene, objasnidbene, prosudbene i stvaralačke vještine prikladne govornim i govorno-vizualnim medijima kao sredstvima umjetničkoga izraza i javnoga priopćavanja i sporazumijevanja te kulturi svakodnevnoga života (tisak, radio, film, televizija, Mreža (internet) i dr.)
- usvojiti pozitivne vrijednosti i norme u skladu s humanističkim nasljeđem i demokratskom kulturom posredovane jezičnim umjetničkim oblicima i medijima
- razviti svijest o mogućoj ulozi jezika kao sredstva zlorabe (manipulacije) i iskazivanja moći te prosuđivati tekstove prepoznajući nakane autora
- promatrati međukulturne odnose kao sklop znanja, vještina, stavova i vrijednosti te načina ponašanja u suodnosu prema drugim kulturama i njihovim pripadnicima (npr. snošljivost, sućut)
- usvojiti znanja o kulturi naroda, područja, zajednice određenoga jezika uključujući i usporedbu s kulturama drugih jezika
- usvojiti znanja o povezanosti jezika i kulture te razviti svijest da su i jezik i kultura sustavi podložni promjenama i utjecajima, a ljudsko poimanje uvjetovano pripadnošću određenoj kulturi i društvenoj skupini

- razviti svijest o postojanju različitih idioma i njihovih značenja uvjetovanih značenjima u priopćavanju i sporazumijevanju (društveni idiom /sociolekt/, dijalekt, žargon, idiolekt itd.) te razviti strategije prevladavanja mogućih nesporazuma.

Očekivana odgojno-obrazovna postignuća na općoj razini

A) Jezik i komunikacija

U okviru područja *Jezik i komunikacija* učenici će u skladu s sa svojim stupnjem jezičnoga razvoja i općega razvoja na određenom jeziku:

- moći sudjelovati u neizravnoj komunikaciji, tj. ovisno svrsi komunikacije i vrsti teksta: u potpunosti (globalno), djelomice (selektivno) te u nekim pojedinostima (detaljno) razumjeti pisane i usmene poruke
- znati izdvojiti bitne obavijesti, odnosno podatke
- znati prepoznati suodnose u tekstu
- poznavati tekstne vrste i jezične stilove
- poznavati jezične i vrstovne zakonitosti određenih medija te umjetničkih vrsta i oblika
- samostalno se koristiti raznovrsnim medijima i izvorima podataka, odnosno obavijesti
- prosuđivati sadržaj i nakanu napisanoga ili izgovorenoga
- jezično međudjelovati sa sugovornicima i slušateljima različite dobi, spola, zanimanja, društvenih skupina i kultura
- moći usmeno i pismeno izraziti svoje nakane, misli, stavove i osjećaje na razumljiv i uvjerljivo oblikovan način
- moći sročiti usmene i pisane tekstove u skladu sa sadržajno-formalnim zakonitostima pojedine tekstne vrste te uz odabir odgovarajućeg jezičnog stila
- primijeniti komunikacijske strategije primjerene nakani i situaciji (npr. u raspravi tražiti objašnjenje, uzeti riječ, zastupati stav; prikazati slušateljstvu kakav sadržaj i sl.)
- poznavati osnovne metajezične pojmove i njihovu ulogu u jeziku
- svjesno primijeniti odgovarajuće strategije učenja, uključujući i međujezični povoljni prijenos i prethodna iskustva učenja jezika.

B) Jezik i kultura

U okviru područja *Jezik i kultura* učenici će u skladu s razinom jezične kompetencije na određenom jeziku i stupnjem kognitivno-afektivnoga razvoja:

- moći doživjeti osjećajno-estetsko zadovoljstvo pri primanju jezičnih umjetničkih djela različitih kultura

- poznavati osnovne književnoteorijske i književnopovijesne pojmove i moći ih povezati s upoznatim djelima i autorima te znanjima stečenima u okviru drugih nastavnih predmeta (glazbena i likovna kultura, umjetnost, vjeronauk, etika, povijest, geografija, strani jezici i dr.)
- poznavati osnovne zakonitosti govornih i govorno-vizualnih medija kao sredstava javnoga priopćavanja
- moći izraziti i objasniti svoj stav o književnomu djelu
- moći kritički prosuditi podatke i obavijesti posredovane javnim medijima
- u različitim tekstovima moći prepoznati vrijednosti i norme koje nisu u skladu s humanističkim nasljeđem i demokratskom kulturom (npr. snošljivošću, sućuti)
- znati bitne činjenice o kulturi zajednice određenoga jezika i moći ih povezati sa znanjima o drugim kulturama te ih sagledati u cjelini koristeći se pritom i znanjima stečenima u drugim nastavnim predmetima, uključujući i prepoznavanje djelovanja kultura i međukulturne razmjene
- moći prepoznati nesporazume nastale zbog društveno-kulturnih razlika te moći primijeniti strategije za njihovo prevladavanje
- prepoznati situacije u kojima utjecaj vlastite društvene sredine i kulture nepovoljno utječe na poimanje neke druge kulture ili društvene skupine
- u situacijama izravne i neizravne komunikacije moći prepoznati i upozoriti na stereotipe i predrasude prema pripadnicima pojedinih društvenih skupina i kultura.

1) HRVATSKI KAO MATERINSKI I DRŽAVNI JEZIK

U Republici Hrvatskoj hrvatski je državni jezik, što znači da se službeno njime služi na cijelome području. On je materinski jezik većinskomu stanovništvu Republike Hrvatske.

Svrha je nastave hrvatskoga jezika u osnovnoj školi omogućiti učenicima da na odabranim temama steknu znanje, sposobnosti, vještine, stavove i vrijednosti kao temelj za učenje tijekom cijeloga života, što znači ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom na razini osnovnoga obrazovanja; razvoj jezičnih komunikacijskih sposobnosti i vještina, tj. razvijanje jezičnih sposobnosti u govorenoj i pisanoj uporabi jezika u svim funkcionalnim stilovima; razvijanje literarnih sposobnosti, čitateljskih interesa i čitateljske kulture; razvijanje interesa i potreba za sadržajima medijske kulture; osvješćivanje važnosti znanja hrvatskoga jezika kao općega kulturnoga dobra, u kojemu je razvidno poštivanje i ljubav prema jeziku hrvatskoga naroda, njegove književnosti i kulture te poštivanje prema hrvatskome kao službenom jeziku u Republici Hrvatskoj.

Cjelokupna nastava hrvatskoga jezika pomaže učenicima u njihovu osobnomu razvoju te ih, uz nastavu ostalih predmeta, umnogome priprema za djelatno sudjelovanje u društvu.

Hrvatski jezik kao sredstvo izražavanja podloga je (gotovo) svim ostalim predmetima i područjima tijekom obrazovanja, u većini jedini posrednik između sadržaja proučavanoga predmeta i učenika (npr. povijest) te izravno utječe na uspjeh u njihovu svladavanju. K tomu je hrvatski jezik istovremeno i sadržaj i sredstvo učenja i poučavanja (učenje o jeziku i učenje jezika samoga). Stoga u nastavi hrvatskoga jezika uz uobičajene

prikladne pristupe i metode poučavanja (koje se rabe i u drugim predmetima s kojima se djelomično preklapa poput povijesti, vjeronauka, likovne i glazbene umjetnosti, prirode i društva, etike, informatike i sl.) treba težiti i primjeni uspješnih suvremenih pristupa i metoda kojima se učeniku omogućava dalji jezični razvoj. Pritom je od posebne važnosti uvažavanje prethodnih iskustava učenika u učenju jezika, tj. nadogradnja na već stečena jezična znanja i vještine te razvoj strategija učenja koje uzimaju u obzir sveukupni (više)jezični posjed učenika.

Hrvatski jezik i njegovi idiomi

Hrvatski jezik ima različite idiome - idiom znači jezični sustav bez dodatnih značenja koje imaju jezik, dijalekt, narječje, mjesni govor, idiolekt... Među idiomima hrvatskoga jezika posebno mjesto zauzima standardni idiom. Zbog svoje uloge sredstava za iznadnarječno i iznadpokrajinsko sporazumijevanje standardni je idiom posebno istaknut među ostalim idiomima hrvatskoga, naziva se jezikom. I materinski se učenikov idiom naziva u nastavi učenikovim jezikom ili zavičajnim jezikom. Učenik tijekom školovanja tek treba naučiti standardni idiom, on do polaska u školu nije njime ovladao. Jedan je razlog to što se dotad služio (i) drugim hrvatskim idiomom, svojim materinskim, kojim bolje vlada nego standardnim. To se često pokazuje kada se učeniku dopusti, štoviše potiče ga se na stvaralačko izražavanje na materinskome idiomu, u čemu je znatno vještiji nego na standardnome kojim još nije posve ovladao. U tome se prepoznaje načelo zavičajnosti u nastavi hrvatskoga jezika.

Drugi je razlog učenikove nedovoljne ovladanosti standardnim jezikom to što se u toj dobi ni jedan jezik još ne može posve usvojiti. Na primjer, do polaska u školu nisu usvojene ni sve konkretnije, češće i značenjski određene riječi, niti su izgrađene sve rječničke mreže među njima. Jasno je da onda nisu usvojene niti apstraktnije i rjeđe riječi i njihove mreže. Većina se jezičnih struktura posve usvaja, tj. automatizira, tek oko dvanaeste godine.

Od prvoga se razreda osnovne škole učenike potiče na uočavanje razlika između njihova jezika (obiteljskoga, mjesnoga ili zavičajnoga idioma koji pripadaju jednom od hrvatskih narječja) i književnoga jezika (tj. standardnoga idioma). Osim usvajanja i razlikovanja govorenoga i pisanoga oblika hrvatskoga jezika upućuje ih se na razlikovanje razgovornoga jezika i ostalih hrvatskih idioma, ponajprije idioma koje redovito susreću u zavičaju, u školama ili razredima. Važno je da uoče supostojanje različitih idioma hrvatskoga jezika, njihove različite uloge, njihovu vrijednost i jedinstvenost te da ovladaju nužnima kako bi postali vješti govornici hrvatskoga jezika sposobni služiti se prikladnim idiomima, tj. okomito dvojezične, odnosno višejezične osobe. Od učenika se od početka ne očekuje da znaju nazive idiom, dijalekt i narječje, niti da jezikoslovno razlikuju pojmove obiteljski idiom, mjesni idiom, dijalekt. No prema načelu zavičajnosti potrebno je osigurati da učenici osjete važnost idioma hrvatskoga jezika.

Predmet *Hrvatski jezik* ima glavnu ulogu u razvoju jezika u učenika, što podrazumijeva osviješteno korištenje hrvatskim jezikom na jasan i maštovit način, u govorenju i pisanju, razvijenu sposobnost razumijevanja i doživljavanja književnih djela. Osim razvijanja sposobnosti govorenja, slušanja, čitanja i pisanja stječu se iskustvo primanja i raščlanjivanja djela književne, kazališne i filmske umjetnosti te teorijska znanja o njima. U nastavi hrvatskoga jezika književnost se i jezik promatraju kao jedna cjelina.

Učenje hrvatskoga jezika jedan je od najvažnijih zadataka u školi budući da se njime posređuje znanje gotovo svih predmeta, odnosno područja i načina rada u školi:

znanje se stječe putem jezika i na isti se način izražava. Stoga je jedan od najvažnijih zadataka u školi stvaranje povoljnih uvjeta i mogućnosti za razvoj jezika u učenika. Svrha je nastave hrvatskoga jezika da učenike osposobi da se služe hrvatskim jezikom u kontekstu, pružiti im jezično i komunikacijsko iskustvo koje će biti podloga za prilagođavanje jezika trenutnoj situaciji, za što je uz jezično znanje potrebno pridružiti i ostale čimbenike, poput društvenih i kulturoloških. To će, u kasnijoj fazi usvajanja materinskoga jezika u različitim obrazovnim razdobljima, pomoći bržemu, lakšemu i učinkovitijemu usvajanju standardnoga jezika. Učenici pritom, dakako, trebaju naučiti osnovne jezikoslovne pojmove predviđene za pojedino obrazovno razdoblje. Učenici će razvijati točnost u govorenom i pisanom jeziku, izražavati svoje prosudbe govorom i pismom u različitim situacijama. Osposobit će se za izražavanje misli i osjećaja koji su potaknuti književnim, kazališnim, filmskim i drugim umjetničkim djelima te tekstovima različitih namjena i svrha.

Učenici trebaju naučiti i razumjeti hrvatsku književnost i hrvatsku kulturu, njihovu ulogu u povijesti i sadašnjosti, upoznati se s temeljnim vrijednostima na kojima počiva hrvatsko društvo, sve u skladu s predviđenim za pojedino obrazovno razdoblje. Tako će razumjeti razlike između hrvatske i drugih kultura, posebno one razlike koje se očituju u jeziku. Poznavat će književnosti susjednih i kulturno-povijesno bliskih naroda te svjetsku književnost.

Hrvatski jezik i književnost imaju veliku ulogu i u razvijanju i stvaranju identiteta pripadnika hrvatskoga naroda, osobnoga i zajedničkoga. Hrvatski jezik čuva kulturni identitet i hrvatsku povijest, u njemu se odražava raznolikost kultura koje obogaćuju i oblikuju hrvatsko društvo. Na temelju osviještene važnosti čuvanja i njegovanja vlastitoga hrvatskoga jezika učenici oblikuju svijest o važnosti drugih jezika u životu i identitetu njihova naroda.

Učenička postignuća na kraju prvoga i drugoga odgojno-obrazovnog ciklusa

Tijekom obrazovnoga razdoblja do dvanaeste godine života učenici će automatizirati znanje hrvatskoga jezika tako da mogu uspješno usvajati druge predmete i djelatno se pismeno i usmeno sporazumijevati u svakodnevnim situacijama. Jezik uče komunikacijom, odnosno poticanjem i usvajanjem konkretnih jezičnih djelatnosti na konkretnim primjerima. Na početku se ne ulazi u detaljno definiranje i analiziranje jezičnih pojava, posebno ne apstraktnih gramatičkih pojmova. Gramatika se poučava zorno, primjerima iz svakodnevnih komunikacijskih situacija, uključujući i sustave kojima se prenose jezične obavijesti (kognitivni element), i odnose (osjećaje, osobine ličnosti) među osobama koje se sporazumijevaju. U drugom ciklusu postupno se uvode i teorijski elementi normativne gramatike i pravopisa, ali opet prema načelu komunikacijski funkcionalne nastave jezika.

Budući da učenici još usvajaju materinski jezik, i standardni i ostale idiome, a da će im se njegovo primanje i proizvodnja automatizirati tek krajem ovoga razdoblja, najvažnije je da se učenike uči praktičnomu služenju hrvatskim jezikom, posebno jezičnim normama. Sve sastavnice predmeta koji nosi naziv Hrvatski jezik do završetka ove dobi ponajprije su namijenjene razvoju komunikacijske sposobnosti. Učenika treba osposobiti da se služi hrvatskim jezikom u kontekstu, pružiti mu jezično i komunikacijsko iskustvo koje će biti podloga za prilagođavanje jezika trenutnoj situaciji, za što je uz jezično znanje potrebno pridružiti i ostale čimbenike, poput društvenih i kulturoloških. Učenici pritom, dakako, trebaju naučiti osnovne jezikoslovne pojmove predviđene za pojedini razred. Na kraju

obrazovnoga razdoblja stečena jezično-komunikacijska sposobnost na materinskome pomaže bržemu, lakšemu i učinkovitijemu usvajanju standardnoga jezika

Načinom koji odgovara njihovoj dobi i predznanju, učenici će moći:

Slušanje: razumjeti glavne vrste prirodno izgovorenih tekstova ostvarenih hrvatskim standardnim idiomom i vlastitim zavičajnim idiomom; razumjeti temeljnu govornikovu nakanu.

Govorenje: djelatno voditi razgovor; usmeno predstavljati poznate im sadržaje razumljive slušateljima poštujući najvažnije norme hrvatskoga standardnoga idioma; moći se služiti zavičajnim idiomom u pripovijedanju o sebi, svojoj obitelji i zavičaju; razlikovati svoj zavičajni idiom od standarda.

Čitanje: razumjeti sadržaje različitih vrsta tekstova napisanih hrvatskim jezikom; razumjeti sadržaj, jezik i stil književnih tekstova napisanih hrvatskim jezikom.

Pisanje: pisati različite vrste sastavaka s tematikom iz stvarnoga i zamišljenoga života i potrebnih školskih sadržaja.

Učenička postignuća na kraju trećega odgojno-obrazovnog ciklusa - završetak osmoga razreda

Tijekom obrazovnoga razdoblja do kraja osnovnoškolskoga obrazovanja učenici će se moći uspješno služiti hrvatskim jezikom pismeno se i usmeno sporazumijevajući u različitim društvenim situacijama. Dobro se izražavaju hrvatskim jezikom i usmjereni su na točnije ovladavanje hrvatskim jezikom.

Načinom koji odgovara njihovoj dobi, osobito predznanju i izvanjezičnome znanju prosječnoga četrnaestogodišnjaka u svim jezičnim djelatnostima, učenici će moći:

Slušanje: razumjeti različite vrste prirodno izgovorenih tekstova ostvarenih hrvatskim jezikom; razumjeti i govornikove prikrivene nakane.

Govorenje: izražavati se glatko i spontano; vladati širokim rječnikom; služiti se stilom prikladnim sugovornicima; sudjelovati u raspravama o brojnim temama koje ih zanimaju; razgovarati u različitim komunikacijskim situacijama; jasno i sustavno pripovijedati: prepričavati (sažeto i opširno te stvaralački), pričati o stvarnim i zamišljenim događajima i doživljajima, izvješćivati; opisivati subjektivno i objektivno; uspješno izlagati o brojnim temama koje ih zanimaju; znati govoriti po planu i znati se snalaziti u improvizacijama.

Čitanje: razumjeti različite jednostavne i složene tekstove, poznate i nepoznate; razumjeti tekstove pisane hrvatskim standardom; prepoznati da su tekstovi pisani čakavskim, kajkavskim ili štokavskim narječjem; razumjeti tekstove pisane u svome zavičajnomu idiomu; znati čitati i razumjeti jednostavne i složene tekstove raznovrsne tematike; prepoznati stilske razlike, doslovna i druga značenja.

Pisanje: jasno i sustavno pripovijedati i u pisanom obliku: prepričavati, pričati i izvješćivati, opisivati i stvarati manje zahtjevne raspravljačke tekstove; znati pisati po planu poštujući osnovnu kompozicijsku strukturu: uvodni, središnji i zaključni dio teksta; poštovati gramatičku i pravopisnu normu u pisanim radovima; pokazati znatno leksičko bogatstvo; znati funkcionalno uporabiti stilove; izražavati se glatko i točno prikladno se obraćajući naslovniku, odnosno čitatelju i uzvraćati prikladnim stilom.

Učenička postignuća na kraju četvrtoga odgojno-obrazovnog ciklusa - završetak drugoga razreda srednje škole te strukovne i umjetničke škole

Do kraja općeg obaveznoga obrazovanja učenici će se moći uspješno pismeno i usmeno sporazumijevati u različitim društvenim situacijama, kao djelatni dio hrvatskoga društva. Žele se što stručnije izražavati i stoga se u služenju hrvatskim jezikom trude naći prikladne izraze. Postizanje ovih sposobnosti pretpostavlja pasivno znanje na desetke tisuća riječi, aktivnu uporabu nešto manjega broja riječi, osviještenu uporabu bitnih jezičnih struktura hrvatskoga jezika, vladanje hrvatskim standardnim jezikom u svim funkcionalnim stilovima.

Načinom koji odgovara njihovoj dobi i predznanju, učenici će moći:

Slušanje: razumjeti sve vrste stručnih tekstova izgovorenih različitim načinima; razumjeti različite govornike; prepoznati funkcionalne stilove u govoru; razumjeti sve vrste prirodno izgovorenih tekstova ostvarenih hrvatskim jezikom.

Govorenje: sudjelovati u raspravama o mnogobrojnim temama; uspješno razgovarati u različitim službenim situacijama; jasno i sustavno pripovijedati: prepričavati; uspješno izvješćivati o važnim društvenim i stručnim temama.

Čitanje: u potpunosti razumjeti stručne tekstove različitih oblika i funkcionalnih stilova, pisane hrvatskim jezikom; razumjeti književne tekstove nakon samostalnoga proučavanja; prilagođavati svoje čitanje prirodi i svrsi teksta; pomoću rječnika razumjeti tekstove na različitim hrvatskim idiomima; prepoznati glavna stilska razdoblja; razumjeti i kritički tumačiti gotovo sve oblike pisanoga jezika uključujući apstraktne tekstove; razumjeti prikladne kolokvijalne i neknjiževne tekstove.

Pisanje: jasno i sustavno pripovijedati i u pisanom obliku: prepričavati, pričati i izvješćivati, opisivati; stvarati ozbiljnije raspravljачke tekstove stručne tematike s kojom su upoznati; znati dobro kompozicijski organizirati tekst; prikladno rabiti složenije rečenične strukture u pisanim radovima; dobro rabiti različite funkcionalne stilove.

Učenička postignuća na kraju gimnazije

Do kraja gimnazijskoga obrazovanja učenici će se moći uspješno, točno i glatko pismeno i usmeno sporazumijevati i biti sposobni za nastavak obrazovanja. Osviješteno se služe biranim jezičnim izrazima.

Načinom koji odgovara njihovoj dobi i predznanju, učenici će moći:

Slušanje: razumjeti različite vrste umjetničkih i ostalih prirodno izgovorenih tekstova; razumjeti govornika koji se služi razgovornim i dijalektalnim idiomima.

Govorenje: uspješno sudjelovati u različitim vrstama razgovora; izražavati se glatko i točno služeći se najvažnijim govorničkim vještinama; predstavljati različite sadržaje razumljive slušateljima jezično i govornički uspješno prenoseći svoje nakane.

Čitanje: prepoznati sva stilska razdoblja; razumjeti i kritički tumačiti najrazličitije oblike književnih tekstova (starija i novija književnost, dijalektalna književnost), uključujući filozofske tekstove.

Pisanje: pisati sve potrebne vrste tekstova svih funkcionalnih stilove te tekstove nužne za nastavak školovanja u potpunosti poštujući jezičnu i pravopisnu normu hrvatskoga standardnoga jezika.

2) HRVATSKI KAO DRUGI JEZIK

Pripadnicima nacionalnih manjina i svima kojima materinski jezik nije hrvatski, nego neki drugi jezik, hrvatski je kao jezik širega društvenoga okruženja. Dakle, njima je hrvatski okolinski, a ne materinski jezik, ali im je kao i svim drugim stanovnicima Republike Hrvatske državni jezik. Drugim riječima, njima je hrvatski drugi jezik.

Svrha je nastave hrvatskoga kao drugoga jezika, da se učenici mogu uspješno sporazumijevati s većinskim govornicima hrvatskoga jezika, i na jezičnoj i na kulturološkoj razini. Kako je visoko razvijena sposobnost služenja hrvatskim jezikom nužna za budući život i rad učenika, uključujući i pojedine vještine koje trebaju steći (i) na hrvatskome, konačna je svrha da učenici ovladaju hrvatskim kao izvorni govornici kako bi živjeli i radili u Republici Hrvatskoj posve ravnopravni govornicima kojima je hrvatski materinski jezik. Stekli su dovoljno bogat rječnik, razumiju osnovne jezične strukture hrvatskoga jezika i služe se njima, razvijaju sve veću sposobnost primjene hrvatskoga standardnoga jezika u govoru i pismu. Razvijaju sposobnost uporabe podataka dobivenih iz različitih izvora, sposobnost tumačenja, preispitivanje i vrjednovanja različitih sadržaja. Razvijaju znanje o jeziku različitih medija, njihovoj ulozi i vrijednostima koje promiču. Osvijeste svoje procese ovladavanja drugim jezikom i nauče se služiti različitim strategijama kako bi unaprijedili i očuvali svoje znanje hrvatskoga.

Razumiju hrvatsku književnost i hrvatsku kulturu, njihovu ulogu u povijesti i sadašnjosti, upoznaju se s temeljnim vrijednostima na kojima počiva hrvatsko društvo. Razumiju razlike između vlastite i hrvatske kulture, posebno onu koja se očituje u jeziku. Poznaju književnosti susjednih i kulturno-povijesno bliskih naroda te svjetsku književnost.

Međutim, govornici manjinskih jezika u Hrvatskoj koji se školuju na materinskome jeziku, a hrvatski imaju samo kao jedan nastavni predmet (model A) najvjerojatnije ne će uspjeti ovladati hrvatskim na razini izvornih govornika pa bi za njih trebalo drugačije oblikovati ishode i krajnju svrhu učenja.

Učenička postignuća na kraju prvoga i drugoga odgojno-obrazovnog ciklusa

Tijekom obrazovnoga razdoblja do dvanaeste godine života učenici će automatizirati znanje hrvatskoga jezika tako da mogu uspješno usvajati druge predmete i djelatno se pismeno i usmeno sporazumijevati u svakodnevnim situacijama. Žele se izražavati hrvatskim jezikom u različitim situacijama, a kako bi to ostvarili, žele što više učiti hrvatski da u tome uspiju.

Načinom koji odgovara njihovoj dobi i predznanju, učenici će moći:

Slušanje: razumjeti različite vrste razgovijetno izgovorenih tekstova ostvarenih hrvatskim standardnim idiomom; razumjeti temeljnu govornikovu nakanu.

Govorenje: djelatno sudjelovati u razgovoru; usmeno predstavljati jednostavnije sadržaje razumljive slušateljima.

Čitanje: razumjeti glavninu sadržaja tekstova različitih oblika; nakon raspravljanja uočiti temu i glavnu misao književnih tekstova napisanih hrvatskim standardnim jezikom.

Pisanje: pisati različite vrste sastavaka s tematikom iz svakodnevnoga života, stvarnoga i zamišljenoga te potrebnih školskih sadržaja.

Učenička postignuća na kraju trećega odgojno-obrazovnog ciklusa - završetak osmoga razreda

Tijekom obrazovnoga razdoblja do kraja osnovnoškolskoga obrazovanja učenici će se moći uspješno služiti hrvatskim jezikom pismeno se i usmeno sporazumijevajući u različitim društvenim situacijama, uključujući obrazovni jezik kako bi postali djelatni dio hrvatskoga društva. Žele se što bolje izražavati hrvatskim jezikom i stoga usmjeriti na točnije ovladavanje hrvatskim.

Načinom koji odgovara njihovoj dobi i predznanju, učenici će moći:

Slušanje: razumjeti različite vrste prirodno izgovorenih tekstova ostvarenih hrvatskim standardnim idiomom; razumjeti govornikove nakane.

Govorenje: djelatno sudjelovati u različitim vrstama razgovora; usmeno predstavljati složenije sadržaje razumljive slušateljima.

Čitanje: jezično i sadržajno razumjeti primjerene tekstove različitih oblika; nakon proučavanja i raspravljanja razumjeti književne tekstove .

Pisanje: pisati različite vrste tekstova nužnih za nastavak školovanja i svakodnevni život poštujući najvažnije jezične i pravopisne norme hrvatskoga standardnoga jezika.

Učenička postignuća na kraju četvrtoga odgojno-obrazovnog ciklusa - završetak drugoga razreda srednje škole te strukovne i umjetničke škole

Do kraja općeg obaveznoga obrazovanja učenici će se moći uspješno pismeno i usmeno sporazumijevati u različitim društvenim situacijama, kao djelatni dio hrvatskoga društva. Žele se što stručnije izražavati i stoga se u služenju hrvatskim jezikom trude naći prikladne izraze.

Načinom koji odgovara njihovoj dobi i predznanju, učenici će moći:

Slušanje: razumjeti različite vrste stručnih tekstova prirodno izgovorenih; razumjeti govornika koji se služi razgovornim i dijalektalnim obilježjima.

Govorenje: sudjelovati u stručnim raspravama točno se izražavajući; usmeno predstavljati stručne sadržaje razumljive slušateljima.

Čitanje: jezično i sadržajno razumjeti stručne tekstove različitih oblika i funkcionalnih stilova; razumjeti književne tekstove nakon samostalnoga proučavanja; prilagoditi svoje čitanje prirodi teksta i svrsi čitanja.

Pisanje: pisati različite vrste tekstova nužne za svakodnevni život i rad u osnovnome zanimanju poštujući većinu jezičnih i pravopisnih norma hrvatskoga standardnoga jezika.

Učenička postignuća na kraju gimnazije

Do kraja gimnazijskoga obrazovanja učenici će se moći uspješno, točno i glatko pismeno i usmeno sporazumijevati i biti sposobni za nastavak obrazovanja. Osviješteno se služe biranim jezičnim izrazima.

Načinom koji odgovara njihovoj dobi i predznanju, učenici će moći:

Slušanje: razumjeti različite vrste prirodno izgovorenih umjetničkih i ostalih tekstova; razumjeti govornika koji se služi razgovornim i dijalektalnim idiomima.

Govorenje: uspješno sudjelovati u različitim vrstama razgovora; glatko se i točno izražavati služeći se najvažnijim govorničkim vještinama; predstavljati različite sadržaje razumljive slušateljima jezično i govornički uspješno prenoseći svoje nakane.

Čitanje: jezično i sadržajno potpuno razumjeti najrazličitije vrste i stilove tekstove; samostalno odabirati i razumijevati pročitane složenije književne tekstove; prilagoditi svoj rad na tekstu prirodi teksta i svrsi čitanja.

Pisanje: pisati sve potrebne vrste tekstova nužne za nastavak školovanja u potpunosti poštujući jezičnu i pravopisnu normu hrvatskoga standardnoga jezika.

3) JEZICI NACIONALNIH MANJINA

Učenje jezika nacionalnih manjina odvija se prema odredbama propisanim *Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* (2008.) i *Zakonom o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj* (2000.) te u skladu s Nacionalnim okvirnim kurikulumom.

4) STRANI JEZICI

Očekivana odgojno-obrazovna postignuća u nastavi stranih jezika međusobno se razlikuju ovisno o dužini trajanja učenja danog stranog jezika i broju predviđenih nastavnih sati. U srednjoškolskom obrazovanju ona se dodatno razlikuju i prema vrsti srednjoškolskog programa. Stoga će se u daljnjem tekstu razine postignuća učenika navoditi zasebno za:

1 prvi strani jezik koji se počinje učiti od **1. razreda osnovne škole**

2a drugi strani jezik koji se počinje učiti od **4. razreda osnovne škole** kao izborni predmet

2b drugi strani koji se počinje učiti od 1. razreda srednje škole.

Ovaj se pregled očekivanih postignuća ograničava na komunikacijsku jezičnu kompetenciju, tj. na praktičnu primjenu znanja i vještina stečenih u području *Jezik i komunikacija*. Kao orijentacija za određivanje tih postignuća korišteni su referentni stupnjevi *Zajedničkog europskog okvira za jezike* (Vijeće Europe, 2005.) kojima se standardizira šest osnovnih razina komunikacijske jezične kompetencije. One sežu od pripremljene (A1) i temeljne (A2), preko prijelazne (B1) i samostalne (B2), sve do napredne (C1) i vrsne (C2) razine.

Navedeni stupnjevi imaju prije svega orijentacijski karakter te valja uzeti u obzir da će učenici ovisno o motivaciji, predznanju, okruženju u kojem žive te kvaliteti nastave u individualnom slučaju postizati bilo višu, bilo nižu razinu od očekivane. No određivanje razina očekivanih postignuća bitna je zbog transparentnosti za sve sudionike u procesu učenja i poučavanja stranih jezika. Važno je naglasiti i da se pri korištenju uopćavajućih

opisa pojedinačnih stupnjeva opće jezične komunikacijske kompetencije ne smije zaboraviti da će učenik pojedine njene elemente svladavati različito uspješno. Često će se, naime, dogoditi da će učenici u receptivnim jezičnim djelatnostima/vještinama (slušanje, čitanje) doseći višu razinu nego li u produktivnim djelatnostima (govorenje, pisanje). Istovremeno će vrlo vjerojatno stupanj umješnosti u čitanju s razumijevanjem biti viši od postignute razine u slušanju s razumijevanjem.

OSNOVNA ŠKOLA			
Nakon 4. r.	<p>Očekuju se postignuća na pripremnom stupnju (A1), što znači da će učenici:</p> <ul style="list-style-type: none"> – razumjeti i rabiti poznate svakodnevne izraze i vrlo jednostavne fraze vezane uz svakodnevni život i neposredno okruženje – voditi jednostavan razgovor u situaciji kada sugovornik govori polako i razgovijetno te je spreman pripomoći – na vrlo jednostavan način predstaviti sebe i osobe iz neposrednog okruženja – postavljati i odgovarati na pitanja o sebi i drugima ukoliko se radi o osnovnim obavijestima kao npr. ime, dob, obitelj, prijatelji, škola, osnovne aktivnosti i sl. 		
Nakon 6. r.	<p>Očekuju se postignuća na međustupnju između pripremnog i temeljnog stupnja (A1+), što znači da će učenici moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> – razumjeti i rabiti poznate izraze i jednostavne fraze vezane uz svakodnevni život i neposredno okruženje – uz pomoć sugovornika sporazumijevati se u jednostavnim, svakodnevnim situacijama neposredne i jednostavne razmjene informacija o poznatim temama i aktivnostima – vrlo jednostavno opisati područja koja ih osobno interesiraju – poput škole, obitelji, prijatelja, slobodnog vremena i zadovoljavanja osnovnih neposrednih potreba kao npr. hrana, piće, higijena, zdravlje i sl. 		
Nakon 8. r.	<p>Očekuju se postignuća na temeljnom stupnju (A2), što znači da će učenici:</p> <ul style="list-style-type: none"> – razumjeti izdvojene rečenice te razumjeti i rabiti česte izraze i fraze vezane uz svakodnevni život i neposredno okruženje – sporazumijevati se u jednostavnim i uobičajenim situacijama neposredne i jednostavne razmjene obavijesti o poznatim temama i aktivnostima – jednostavno opisati područja koja ih osobno interesiraju – poput škole, obitelji, prijatelja, slobodnog vremena i zadovoljavanja osnovnih neposrednih potreba kao npr. hrana, piće, higijena, zdravlje i sl. 		
SREDNJA ŠKOLA – u kontinuitetu			
	Gimnazije i strukovne škole s pojačanom satnicom jezika	Gimnazije i strukovne škole s umjerenom satnicom jezika	Strukovne i umjetničke škole s minimalnom satnicom jezika
Nakon 2. r.	<p>Očekuju se postignuća na prijelaznom stupnju (B1), što znači da će učenici moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> – razumjeti glavne misli jasno oblikovanoga razgovora na 	<p>Očekuju se postignuća viša od međustupnja između temeljnog i prijelaznog stupnja (A2+), no niža od prijelaznog stupnja (B1), što znači da će učenici moći:</p>	<p>Očekuju se postignuća na međustupnju između temeljnog i prijelaznog stupnja (A2+), što znači da će učenici moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> – razumjeti i rabiti izraze i fraze vezane uz svakodnevni život i

	<p>standardnom jeziku o poznatim općim i stručnim temama s kojima se redovito susreću u školi/na praksi, u obitelji, slobodnom vremenu i dr. snači se u većini situacija na putovanju u zemljama govornog područja datog jezika te u komunikaciji s neizvornim govornicima koji taj jezik koriste kao zajedničko sredstvo sporazumijevanja</p> <ul style="list-style-type: none"> – spročitati jednostavno oblikovan pisani ili usmeni tekst o poznatoj temi ili temi iz područja osobnih interesa/ stručnom sadržaju – opisati doživljaje i događaje, svoje snove, nade i težnje – ukratko obrazložiti i objasniti svoja stajališta i planove. 	<ul style="list-style-type: none"> – razumjeti glavne misli jednostavnog, jasno oblikovanoga razgovora na standardnom jeziku o poznatim općim i jednostavnim stručnim temama s kojima se redovito susreću u školi/na praksi, u obitelji, slobodnom vremenu i dr. sporazumijevati se u situacijama neposredne i jednostavne razmjene obavijesti o raznim temama/uključujući i jednostavne stručne sadržaje i aktivnosti – razlikovati bitne od nebitnih obavijesti u tekstu bliske tematike/jednostavnijeg stručnog sadržaja – spročitati vrlo jednostavno oblikovani pisani ili usmeni tekst o poznatoj temi ili temi iz područja osobnih interesa/ stručnom sadržaju – jednostavno obrazložiti osobne stavove i planove. 	<p>neposredno okružuje te osnovne stručne sadržaje</p> <ul style="list-style-type: none"> – sporazumijevati se u situacijama neposredne i jednostavne razmjene obavijesti o raznim temama/uključujući i jednostavne stručne sadržaje i aktivnostima – opisati područja koja ih osobno zanimaju poput obrazovanja, obitelji, prijatelja, slobodnog vremena, budućeg studija, zanimanja/struke za koju se obrazuju i sl. – razlikovati bitne od nebitnih informacija u tekstu bliske tematike/stručnog sadržaja – jednostavno obrazložiti vlastite stavove i planove.
<p>Nakon 4. r.</p>	<p>Očekuju se postignuća na samostalnom stupnju (B2), što znači da će učenici moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> – razumjeti glavne misli složenog pisanog ili usmenog teksta o konkretnim i apstraktnim temama uključujući i tehničke rasprave iz svog stručnog područja 	<p>Očekuju se postignuća na međustupnju (B1+) između prijelaznog i samostalnog stupnja, što znači da će učenici moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> – razumjeti glavne misli jasno oblikovanoga razgovora na standardnom jeziku o poznatim općim i stručnim temama s kojima se redovito susreću u školi/na 	<p>Očekuju se postignuća viša od međustupnja između temeljnog i prijelaznog stupnja (A2+), no niža od prijelaznog stupnja (B1), što znači da će učenici moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> – razumjeti glavne misli jednostavnog, jasno oblikovanog razgovora na standardnom jeziku o poznatim općim i jednostavnim stručnim

	<ul style="list-style-type: none"> – sudjelovati u razgovoru s izvornim govornikom što pretpostavlja tečnu i neusiljenu komunikaciju te ne izaziva napor s bilo koje strane – sročiti jasan, detaljan tekst o velikom broju tema te usmeno i pismeno objasniti svoja stajališta o nekoj aktualnoj temi uzimajući u obzir razne argumente i opcije. 	<p>praksi, u obitelji, slobodnom vremenu i dr.</p> <ul style="list-style-type: none"> – snaći se u većini situacija na putovanju u zemljama govornog područja datog jezika te u komunikaciji s neizvornim govornicima koji taj jezik koriste kao zajedničko sredstvo – sporazumijevanja – sročiti jednostavno oblikovani pisani ili usmeni tekst o poznatoj temi ili temi iz područja osobnih interesa/ stručnom sadržaju – opisati doživljaje i događaje, svoje snove, nade i težnje – ukratko obrazložiti i objasniti svoja stajališta i planove. 	<p>tema s kojima se redovito susreću u školi/na praksi, u obitelji, slobodnom vremenu i dr.</p> <ul style="list-style-type: none"> – sporazumijevati se u situacijama neposredne i jednostavne razmjene obavijesti o raznim temama/uključujući i jednostavne stručne sadržaje i aktivnosti – razlikovati bitne od nebitnih informacija u tekstu bliske tematike/jednostavnijeg stručnog sadržaja – sročiti vrlo jednostavan strukturiran pisani ili usmeni tekst o poznatoj temi ili temi iz područja osobnih interesa/ stručnom sadržaju – jednostavno obrazložiti vlastite stavove i planove.
--	--	--	---

2a Drugi strani jezik – nastavak osnovnoškolskog učenja u srednjoj školi

OSNOVNA ŠKOLA	
Nakon 4. r.	<p>Očekuju se postignuća niža od pripremnog stupnja (A1), što znači da će učenici moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> – razumjeti i rabiti osnovne izraze i najjednostavnije fraze u situacijama temeljne komunikacije vezane uz poznate teme iz svakodnevnog života – na najjednostavniji način predstaviti sebe, članove obitelji i prijatelje – postaviti i odgovoriti na vrlo jednostavna, osnovna pitanja o temama iz neposrednog okruženja kao npr. ime, dob, škola, obitelj i sl.
Nakon 6. r.	<p>Očekuju se postignuća na pripremnom stupnju (A1), što znači da će učenici:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> – razumjeti i rabiti poznate svakodnevne izraze i vrlo jednostavne fraze vezane uz svakodnevni život i neposredno okruženje, – voditi jednostavan razgovor u situaciji kada sugovornik govori polako i razgovijetno te je spreman pripomoći – na vrlo jednostavan način predstaviti sebe i osobe iz neposrednog okruženja – postavljati i odgovarati na pitanja o sebi i drugima ukoliko se radi o osnovnim obavijestima kao npr. ime, dob, obitelj, prijatelj, škola, osnovne aktivnosti i sl.
Nakon 8. r.	<p>Očekuju se postignuća međustupnja između pripremnog i temeljnog stupnja (A1+), što znači da će učenici moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> – razumjeti i rabiti poznate izraze i jednostavne fraze vezane uz svakodnevni život i neposredno okruženje, – uz pomoć sugovornika sporazumijevati se u jednostavnim, svakodnevnim situacijama neposredne i jednostavne razmjene informacija o poznatim temama i aktivnostima, – vrlo jednostavno opisati područja koja ih osobno zanimaju – poput škole, obitelji, prijatelja, slobodnog vremena i zadovoljavanja osnovnih neposrednih potreba kao npr. hrana, piće, higijena, zdravlje i sl.
SREDNJA ŠKOLA – u slučaju osiguranja kontinuiteta	
	<p>Gimnazije i strukovne škole s pojačanom satnicom jezika</p> <p>Gimnazije i strukovne škole s umjerenom satnicom jezika</p>
Nakon 2. r.	<p>Očekuju se postignuća na međustupnju između temeljnog i prijelaznog stupnja (A2+), što znači da će učenici moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> – razumjeti i rabiti izraze i fraze vezane uz svakodnevni život i neposredno okruženje i stručne sadržaje – sporazumijevati se u situacijama neposredne i jednostavne razmjene obavijesti o raznim temama/uključujući i stručne sadržaje i aktivnosti – opisati područja koja ih osobno interesiraju poput obrazovanja,
	<p>Strukovne i umjetničke škole s minimalnom satnicom jezika</p> <p>Očekuju se postignuća viša od međustupnja između pripremnog i temeljnog stupnja (A1+), no niža od učenici moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> – razumjeti i rabiti poznate izraze i jednostavne fraze vezane uz svakodnevni život, neposredno okruženje jednostavnije stručne sadržaje – uz pomoć sugovornika komunicirati u jednostavnijim, svakodnevnim situacijama neposredne i jednostavne razmjene obavijesti o poznatim

	<p>obitelji, prijatelja, slobodnog vremena, budućeg studija, zanimanja/struke za koju se obrazuju i sl.</p> <ul style="list-style-type: none"> – razlikovati bitne od nebitnih obavijesti u tekstu bliske tematike/stručnog sadržaja – jednostavno obrazložiti osobne stavove i planove. 	<ul style="list-style-type: none"> – jednostavno opisati područja koja ih osobno interesiraju poput škole, obitelji, prijatelja, slobodnog vremena, budućeg zanimanja/struke i zadovoljavanja osnovnih neposrednih potreba. 	<p>temama/ jednostavnijim stručnim sadržajima i aktivnostima</p> <ul style="list-style-type: none"> – vrlo jednostavno opisati područja koja ih osobno interesiraju poput škole, obitelji, prijatelja, slobodnog vremena, budućeg zanimanja/struke i zadovoljavanja osnovnih neposrednih potreba.
<p>Nakon 4. r.</p>	<p>Očekuju se postignuća na međustupnju (B1+) između prijelaznog stupnja i samostalnog stupnja, što znači da će učenici moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> – razumjeti glavne misli jasno oblikovanoga razgovora na standardnom jeziku o poznatim općim i stručnim temama s kojima se redovito susreću u školi/na praksi, u obitelji, slobodnom vremenu i dr. – snaći se u većini situacija na putovanju u zemljama govornog područja datog jezika te u komunikaciji s neizvornim govornicima koji taj jezik koriste kao zajedničko sredstvo sporazumijevanja – sročiti jednostavno oblikovan pisani ili usmeni tekst o poznatoj temi ili temi iz područja osobnih 	<p>Očekuju se postignuća viša od međustupnja između temeljnog i prijelaznog stupnja (A2+), no niža od prijelaznog stupnja (B1), što znači da će učenici moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> – razumjeti glavne misli jednostavnog, jasno oblikovanoga razgovora na standardnom jeziku o poznatim općim i jednostavnim stručnim temama s kojima se redovito susreću u školi/na praksi, u obitelji, slobodnom vremenu i dr., – sporazumijevati se u situacijama neposredne i jednostavne razmjene obavijesti o raznim temama/uključujući i jednostavne stručne sadržaje i aktivnosti – razlikovati bitne od nebitnih obavijesti u tekstu bliske tematike/jednostavnijeg stručnog sadržaja 	<p>Očekuju se postignuća na temeljnom stupnju (A2), što znači da će učenici:</p> <ul style="list-style-type: none"> – razumjeti izolirane rečenice te razumijeti i rabiti česte izraze i fraze vezane uz svakodnevni život, neposredno okruženje i osnovne stručne sadržaje – sporazumijevati se u jednostavnim i uobičajenim situacijama neposredne i jednostavne razmjene obavijesti o poznatim temama/jednostvnim stručnim sadržajima i aktivnostima – jednostavno opisati područja koja ih osobno interesiraju poput škole, obitelji, prijatelja, slobodnog vremena, budućeg zanimanja/struke i zadovoljavanja osnovnih neposrednih potreba.

	<p>interesa/ stručnom sadržaju</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisati doživljaje i događaje, svoje snove, nade i težnje – ukratko obrazložiti i objasniti svoja stajališta i planove. 	<ul style="list-style-type: none"> – sročiti vrlo jednostavno oblikovan pisani ili usmeni tekst o poznatoj temi ili temi iz područja osobnih interesa/ stručnom sadržaju, jednostavno obrazložiti osobne stavove i planove. 	
--	---	--	--

2b Drugi strani jezik – početno učenje u srednjoj školi

SREDNJA ŠKOLA – početno učenje			
	Gimnazije i strukovne škole s pojačanom satnicom jezika	Gimnazije i strukovne škole s umjerenom satnicom jezika	Strukovne i umjetničke škole s minimalnom satnicom stranog jezika
Nakon 2. r.	<p>Očekuju se postignuća na <i>međustupnju između pripremnog i temeljnog stupnja (A1+)</i>, što znači da će učenici moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> – razumjeti i rabiti poznate izraze i jednostavne fraze vezane uz svakodnevni život i neposredno okruženje te vrlo jednostavne stručne sadržaje – uz pomoć sugovornika sporazumijevati se u jednostavnim, svakodnevnim situacijama neposredne i jednostavne razmjene obavijesti o poznatim temama/ vrlo jednostavnim stručnim sadržajima i aktivnostima – vrlo jednostavno opisati područja 	<p>Očekuju se postignuća na <i>pripremnog stupnju (A1)</i>, što znači da će učenici moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> – razumjeti i rabiti poznate svakodnevne izraze i vrlo jednostavne fraze vezane uz svakodnevni život i neposredno okruženje te temeljne stručne sadržaje – voditi jednostavan razgovor u situaciji kada sugovornik govori polako i razgovijetno te je spreman pripomoći – na vrlo jednostavan način predstaviti sebe i osobe iz neposrednog okruženja – postavljati i odgovarati na pitanja 	<p>Očekuju se postignuća niža od <i>pripremnog stupnja (niža od A1)</i>, što znači da će učenici moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> – razumjeti i rabiti temeljne svakodnevne izraze i najjednostavnije fraze vezane uz svakodnevni život i neposredno okruženje te osnovne stručne sadržaje – voditi vrlo jednostavan razgovor u situaciji kada sugovornik govori polako i razgovijetno te je spreman priskočiti u pomoć – na najjednostavniji način predstaviti sebe i osobe iz neposrednog okruženja – postavljati i odgovarati na najjednostavnija pitanja o sebi i drugima ukoliko se radi o osnovnim obavijestima kao npr. ime, osnovnimobavijestima kao npr. ime,

	<p>koja ih osobno interesiraju – poput škole, obitelji, prijatelja, slobodnog vremena, budućeg zanimanja/struke i zadovoljavanja osnovnih neposrednih potreba kao npr. hrana, piće, higijena, zdravlje i sl.</p>	<p>o sebi i drugima ukoliko se radi o osnovnim obavijestima kao npr. ime, dob, obitelj, prijatelji, škola, osnovne aktivnosti i sl.</p>	<p>dob, obitelj, prijatelji, škola, osnovne aktivnosti i sl.</p>
<p>Nakon 4. r.</p>	<p>Očekuju se postignuća na međustupnju između temeljnog i prijelaznog stupnja (A2+), što znači da će učenici moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> – razumjeti i rabiti izraze i fraze vezane uz svakodnevni život i neposredno okruženje i stručne sadržaje – sporazumijevati se u situacijama neposredne i jednostavne razmjene obavijesti o raznim temama/uključujući i stručne sadržaje i aktivnosti – opisati područja koja ih osobno interesiraju poput obrazovanja, obitelji, prijatelja, slobodnog vremena, budućeg studija, zanimanja/struke za koju se obrazuju i sl. – razlikovati bitne od nebitnih obavijesti u tekstu bliske tematike/stručnog sadržaja – jednostavno obrazložiti osobne stavove i planove. 	<p>Očekuju se postignuća na temeljnom stupnju (A2), što znači da će učenici moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> – razumjeti izdvojene rečenice te razumjeti i rabiti česte izraze i fraze vezane uz svakodnevni život, neposredno okruženje i jednostavne stručne sadržaje – sporazumijevati se u jednostavnim i uobičajenim situacijama neposredne i jednostavne razmjene obavijesti o poznatim temama/jednostavnim stručnim sadržajima i aktivnostima – jednostavno opisati područja koja ih osobno interesiraju poput škole, obitelji, prijatelja, slobodnog vremena, budućeg zanimanja/struke i zadovoljavanja osnovnih neposrednih potreba. 	<p>Očekuju se postignuća viša od međustupnja između pripremnog i temeljnog stupnja (A1+), no niža od temeljnog stupnja (A2) što znači da će učenici moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> – razumjeti i rabiti poznate izraze i jednostavne fraze vezane uz svakodnevni život, neposredno okruženje – jednostavnije stručne sadržaje – uz pomoć sugovornika komunicirati u jednostavnijim, svakodnevnim situacijama neposredne i jednostavne razmjene obavijesti o poznatim temama/jednostavnijim stručnim sadržajima i aktivnostima – vrlo jednostavno opisati područja koja ih osobno interesiraju poput škole, obitelji, prijatelja, slobodnog vremena, budućeg zanimanja/struke i zadovoljavanja osnovnih neposrednih potreba.

2. Društveno-humanističko područje

Društveno-humanističko područje obuhvaća nastavne sadržaje koji su usmjereni upoznavanju civilizacijskih tekovina, društvenih pojava i procesa na Zemlji, povijesti, društva, kulture, religije, upoznavanju i usvajanju etičkih načela. Društveno-humanistički sadržaji poučavaju se kao zasebni predmeti, integrirani predmeti ili kao međupredmetne teme. Ovome području pripadaju povijest, (društvena) geografija, religijski odgoj i obrazovanje (Vjeronauk i Religijske kulture), etika, filozofija, logika, društvene znanosti (psihologija, sociologija, politika te gospodarstvo) te međupredmete teme kao što su *Učiti kako učiti, Osobni i socijalni razvoj, Zdravlje i zdrav život, Građanski odgoj, Poduzetništvo te Ekologija i održivi razvoj*. Mnogi društveno-humanistički sadržaji integrirani su u predmete koji pripadaju drugim područjima, osobito u predmete Hrvatski jezik, strani jezici, Likovna kultura, Glazbena kultura. Predmeti i sadržaji društveno-humanističkoga područja, uz ostalo, osobito pridonose razvoju jezične kulture učenika.

Svrha je predmeta i međupredmetih tema društveno-humanističkoga područja osposobiti učenike za život u suvremenom društvu, kulturi, svijetu, za odgovoran odnos prema samome sebi, prema drugima i prema svemu što ih okružuje.

Temeljni sadržaji

U društveno-humanističkom području učenici se upoznaju sa sadržajima koji pridonose razumijevanju uvjeta života i rada u prošlosti i sadašnjosti kako bi se osposobili za život i rad u budućnosti. Uče o ljudima, odnosima među njima, odnosu ljudi prema svijetu koji ih okružuje, o kulturnom razvoju čovjeka i društva. Proučavaju i vrjednuju prošle i sadašnje događaje, analiziraju pitanja vezana za postizanje pravednih i mirotvornih međuljudskih odnosa, društvenih odnosa i međunarodnoga poretka. Odgajaju se za vrjednovanje i čuvanje kulturne baštine svojega zavičaja, domovine, europske i svjetske kulturne baštine. Analiziraju društvene sustave, prostorne strukture, kulturno nasljeđe, vjerske i kulturološke tradicije i vrijednosne sustave koji su dio ljudskoga života i koji ga oblikuju. Osposobljuju se za čuvanje i unapređivanje okoliša. Bave se pitanjima identiteta, ljubavi, seksualnosti, očuvanja i unapređivanja vlastitoga zdravlja i zajedničkoga života u školi, obitelji i društvu. Proučavaju pitanja različitosti i jednakopravnosti pojedinaca, spolova, kultura, rasa, vjera, siromašnih i bogatih.

Znanje, sposobnosti i vrjednote stečene unutar društveno-humanističkoga područja predstavljaju temelj za učenikov odgovoran odnos prema samome sebi, prema drugima i prema svemu što ga okružuje. Ta znanja, sposobnosti i vrjednote pomažu u oblikovanju vlastitoga identiteta, u razumijevanju i prihvaćanju kulturnih, religijskih, nacionalnih, rasnih, socijalnih, spolnih, rodni i drugih različitosti te za djelatno i odgovorno sudjelovanje u društvenom životu.

Ciljevi društveno-humanističkog područja

Učenici će:

- istraživati i razumijevati društvene odnose i procese, društvene i prostorne strukture i kontekst u prošlosti i sadašnjosti te promišljati o njihovu značenju za budućnost
- istraživati i razumijevati kako različite skupine i pojedinci, ideje i svjetonazori, religije i vjerovanja oblikuju društvo i kako su ga oblikovali

- razumjeti glavne pojmove i usvojiti rječnik koji omogućava samostalno traženje, razvijanje i korištenje znanja o društveno-humanističkim pitanjima
- razvijati sposobnost kritičkoga korištenja različitih izvora informacija, čitati s razumijevanjem i djelatno upotrebljavati (sažimati, razjašnjavati, usustaviti i grafički prikazati) informacije iz pročitanih tekstova i drugih izvora
- osposobljavati se za prepoznavanje problema i pitanja na koja treba pronaći odgovor, za planiranje i provođenje istraživanja, oblikovanje argumentiranih zaključaka te iznošenje rezultata svojega rada na različite načine, u različite svrhe i za različitu publiku
- upoznati se sa svojim građanskim pravima i obvezama u demokratskom društvu
- stjecati znanje, razumijevanje i pripremljenost za različita pitanja koja se tiču odnosa čovjeka i njegova okruženja
- razvijati sposobnost tumačenja društveno-geografskih pojava i procesa na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i svjetskoj razini
- usvajati znanja, sposobnosti, vještine i vrijednote koje omogućuju djelatno i odgovorno sudjelovanje u društvenomu životu i preuzimanje uloga i odgovornosti u osobnomu, obiteljskomu i javnom djelovanju
- stjecati samopouzdanje i sigurnost u vlastite sposobnosti i identitet
- stjecati sposobnost uravnoteženoga odnosa prema vlastitomu i općemu dobru
- stjecati pozitivan stav prema radu
- razumjeti temeljne egzistencijalne i etičke poglede i izgrađivati svoje vlastite poglede
- usvajati međukulturne kompetencije koje omogućuju razumijevanje i prihvaćanje drugoga i drukčijega bez obzira na spol, rod, kulturnu, socijalnu, rasnu, religijsku, etničku pripadnost
- razvijati sposobnost uviđanja posljedica svojih i tuđih stavova i postupaka
- stjecati pozitivan stav i osposobljenost za cjeloživotno učenje i trajnu izgradnju samih sebe i osobnoga identiteta u vremenu velikih promjena i pluralizma
- surađivati s ostalim učenicima i odraslima kako bi ostvarili zajedničke ciljeve te preuzimati odgovornost za njihovo ostvarivanje.

Učenička postignuća na kraju prvoga i drugoga odgojno-obrazovnog ciklusa

Ona postignuća koja se izražavaju pismom ili usmeno trebaju se izraziti na službenom jeziku Republike Hrvatske.

Učenici će:

- poznavati, razumjeti i znati opisati osnovne pojmove o sebi, obitelji, zavičaju, naciji, domovini, društvu, kulturi, religiji
- poznavati, razumjeti i znati opisati osnovne događaje i okolnosti koje su oblikovale i oblikuju zavičaj i šire okruženje

- usvojiti osnovna znanja i pozitivan odnos prema zavičajnoj i hrvatskoj kulturnoj baštini i domovini, kao i prema drugim kulturama, europskoj i svjetskoj kulturnoj baštini
- moći usporediti vlastite životne uvjete sa životnim uvjetima u drugim okruženjima i drugim vremenskim razdobljima
- postavljati pitanja o događajima, ljudima i društvenim pojavama u prošlosti i sadašnjosti
- shvatiti da se isti događaji i pojave mogu tumačiti/prikazivati na različite načine te moći nabrojiti neke od takvih interpretacija (znanost, slikarstvo, film, književnost, mediji, muzejski postavi itd.)
- kritički pristupiti informacijama koje posreduju javni mediji i shvatiti različite uloge medija u životu obitelji i svakoga čovjeka, posebice ulogu medija u oblikovanju stavova i ponašanja ljudi
- iskazati svoje znanje i razumijevanje o sadržajima koji se proučavaju na različite načine (govor, pisanje, kartografsko predočavanje, informacijska tehnologija)
- razumjeti i prihvaćati pravila o dobrim međusobnim odnosima u skupini, suradnji, solidarnosti, uljudnom ponašanju, uzajamnom pomaganju i prihvaćanju različitosti
- razumjeti i prihvaćati pravila dobrih odnosa i poštovanja prema odraslima
- znati i prepoznati čimbenike koji prijete pravednim i mirotvornim odnosima u svome životnom okruženju
- znati primjereno izraziti, verbalno i neverbalno, svoja razmišljanja i osjećaje.

Učenička postignuća na kraju trećega odgojno-obrazovnog ciklusa (na kraju osmoga razreda)

Učenici će:

- znati tražiti, interpretirati i sažimati obavijesti kako bi odgovorili na pitanje o čovjeku i njegovim aktivnostima u prostoru i vremenu te ih objasnili
- poznavati glavne događaje i nositelje promjena u nacionalnoj i svjetskoj povijesti te kritički tumačiti glavne uzroke i posljedice prijelomnih događaja
- poznavati društveni i gospodarski razvoj od lokalne do globalne razine (zavičaj, domovina, pojedini kontinenti i svijet u cjelini)
- moći raspravljati o važnim životnim pitanjima koja utječu na pojedinca i na međuljudske odnose (različito razmišljanje, imovinske i spolne različitosti, djeca s teškoćama i sl.)
- razumjeti hrvatsku kulturnu baštinu u duhu pluralizma
- upoznati i shvatiti osnovne pojmove u demokratskomu sustavu te vježbati demokraciju primjereno dobi u svakodnevним postupcima
- znati pronaći, odabrati i kritički procijeniti važne informacije iz različitih izvora
- znati prikazati razmatrane probleme i pitanja na različite načine, uključujući osmišljene usmene i pisane opise, kartografske predodžbe i objašnjenja i uporabu informacijske i komunikacijske tehnologije

- istraživati i razumjeti temeljne vrijednosti na kojima počiva suvremeno društvo, kao što su briga za socijalnu pravdu, poštovanje kulturnih raznolikosti, očuvanje okoliša, individualna inicijativa, rad i odgovornost
- poznavati i razumjeti osnovne pojmove o vlastitomu i općemu dobru, savjesti, etičkim vrijednostima
- razviti sposobnost djelotvornog sporazumijevanja, zauzimanja stajališta i svrhovitoga raspravljanja
- moći prepoznati i suzbijati u vlastitomu životnom okružju probleme nejednakosti, nepoštenja, nesnošljivosti, zlostavljanja, nasilja, uništavanja okoliša
- imati snažan smisao za identitet koji uključuje poštovanje različitosti.

Učenička postignuća na kraju četvrtoga odgojno-obrazovnog ciklusa (do kraja 2. razreda srednje škole te strukovne i umjetničke škole)

- poznavati i kritički tumačiti glavne događaje i društvene strukture, njihove uzroke i posljedice te struje i nositelje promjena u zavičajnoj, nacionalnoj, europskoj i svjetskoj povijesti
- razumjeti i poznavati nacionalni kulturni identitet u odnosu prema kulturnim identitetima Europe i ostatka svijeta
- razumjeti demografske i ekonomske procese, tj. kako ljudi proizvode, razmjenjuju i kako se koriste dobrima
- razumjeti pitanje „održivoga razvoja“ i pravedne raspodjele prirodnih i stečenih dobara i razviti spremnost za djelovanje na očuvanju okoliša
- razviti kritički pristup obavijestima koje objavljuju sredstva javnoga priopćavanja
- znati objasniti kako i zašto se prošli i sadašnji događaji, ljudi, društvene pojave, stanja i promjene interpretiraju na različite načine te početi procjenjivati i vrjednovati različite interpretacije
- znati prikazati razmatrane probleme na različite načine (odgovori na pitanja, osmišljeno pisano izražavanje, opisi i objašnjenja, grafičke metode, informacijska tehnologija), na temelju obavijesti stečenih iz različitih izvora znanja
- imati osnovna znanja i pozitivan odnos prema religijskim i nereligijskim svjetonazorima koji su civilizacijski i etički temelj Europe
- poznavati i imati pozitivan odnos prema različitosti vrijednosnih sustava, religijskih i drugih uvjerenja i pokazivati razumijevanje za njih
- razumjeti temeljne pojmove i pojave u demokratskomu sustavu te moći raspravljati o problemima koji se tiču demokratskih stavova u svakodnevnomu životu
- razumjeti i protumačiti ljudska prava, obveze, slobode i jednakost kao osnove za solidarnost i odgovornost u suvremenim demokratskim društvima

- imati razvijenu svijest o osobnoj i zajedničkoj odgovornosti
- kritički objasniti odnos osobnoga i zajedničkoga dobra
- moći sudjelovati, primjereno dobi, u društvenom životu i preuzimati odgovornosti za njegov demokratski razvoj
- razviti sposobnost djelotvornoga sporazumijevanja u raznim društvenim situacijama, zauzimanja stajališta i svrhovitoga raspravljanja
- istražiti i razumjeti ekološka pitanja i prikazati posljedice različitih postupaka s obzirom na očuvanje okoliša, života i društva.

Učenička postignuća na kraju gimnazije *(na ovoj se razini očekuje da učenici postignu dolje navedena postignuća kao i ona koja su navedena za četvrti odgojno-obrazovni ciklus)*

- rabiti činjenično znanje i razumijevanje prošlih i sadašnjih događaja, ljudi i prostornih pojava kako bi opisali prošla i sadašnja društva i razdoblja
- ispitivati, objašnjavati i analizirati obilježja određenih razdoblja i društava, te uzroke i posljedice događaja i promjena; svoja objašnjenja uzroka, posljedica i promjena moći će smjestiti u širi kontekst, u različitim državama i u različitim razdobljima
- opisivati, analizirati i objašnjavati različite interpretacije prošlih i sadašnjih događaja i društvenih pojava i procesa te donositi uravnotežene prosudbe o njihovim vrijednostima
- upotrebljavati svoje znanje i razumijevanje kako bi poznavali, vrjednovali i kritički upotrebljavali različite izvore obavijesti te provodili samostalna istraživanja i pritom dolazili do zaključaka koje mogu dokazati i potkrijepiti
- moći odrediti i raspraviti različita etička i egzistencijalna pitanja i razumjeti njihovu zavisnost o vremenu i kulturi
- poznavati i kritički objašnjavati temeljne egzistencijalne i etičke poglede na svijet i odrediti/izgrađivati osobne stavove
- poznavati i kritički objasniti utjecaj društveno-ekonomske modernizacije na pojedinca, dobre i loše utjecaje na okoliš
- razumjeti proces modernizacije hrvatskog društva u kontekstu procesa europske integracije i globalizacije te njegov utjecaj na pojedinca
- poznavati i kritički objašnjavati aktualne događaje u domovini, europskom kontinentu i svijetu, položaj i ulogu Republike Hrvatske u europskim integracijama i svjetskim organizacijama
- razumjeti sljedeće odnose: lokalno - globalno, tradicionalno - moderno i postmoderno, većinsko - manjinsko, duhovno – materijalno, hrvatski identitet - multikulturalnost.

3. Matematičko-prirodoslovno područje

1) Matematičko područje

Temeljna zadaća nastave matematike jest da učenici usvoje matematička znanja potrebna za donošenje utemeljenih odluka u različitim situacijama svakodnevnoga života. Ta im znanja trebaju omogućiti da interpretiraju i uspješno koriste sve veći broj obavijesti kojima su izloženi, da uspješno prate procese donošenja odluka u društvu i da sami u tim procesima uspješno sudjeluju.

Nastava matematike učenicima treba omogućiti primjenu matematike i matematičko sporazumijevanje u različitim životnim situacijama, gdje će aktivnim i otvorenim pristupom svladavati nove matematičke koncepte te rješavati različite probleme.

Kao nastavni predmet matematika treba osigurati i čvrstu osnovu za učenje nastavnih predmeta u svim drugim odgojno–obrazovnim područjima: tehničko–tehnologijskom, društveno–humanističkom, prirodoslovnom, jezično–komunikacijskom, umjetničkom, pa i u tjelesno–zdravstvenom području i u praktičnom radu i dizajniranju. Ona je, takođe, temelj daljnjega obrazovanja i cjeloživotnoga učenja.

U skladu s tim temeljnim postavkama matematičko obrazovanje ima sljedeće opće ciljeve.

Ciljevi matematičkoga područja:

Matematičko obrazovanje učenicima treba omogućiti:

- razvoj pozitivnog stava prema matematici, trajno kreativno zanimanje za nju i postizanje uspjeha u matematičkim aktivnostima
- razvoj samopouzdanja u vlastite matematičke sposobnosti, svijesti o njihovim granicama i razvoj odgovornosti za vlastiti uspjeh i napredak u učenju matematike
- razumijevanje važnosti doprinosa matematike razvoju različitih civilizacija, kultura i suvremenog demokratskog društva
- razumijevanje vrijednosti matematike kao univerzalnog jezika znanosti, tehnologije i umjetnosti te kao alata za modeliranje različitih procesa i rješavanje raznovrsnih problema
- prihvaćanje matematike kao korisnog alata u raznim situacijama u privatnom, profesionalnom i društvenom životu
- usvajanje znanja i vještina koje omogućavaju uspješnu primjenu matematike u svakodnevnom životu, svijetu rada i društvu s obiljem informacija i orijentiranom tehnologiji
- razvoj sposobnosti logičkog mišljenja, zaključivanja i generaliziranja te matematičke argumentacije

- razvoj vještina i sposobnosti formuliranja problema, njihovog rješavanja raznolikim pristupima te interpretiranja, uspoređivanja i vrjednovanja rješenja
- razvoj sposobnosti matematičkog modeliranja i kritičkog propitivanja pretpostavki modela
- razvoj sposobnosti timskog rada
- razvoj vještine racionalnog i efikasnog korištenja tehnologije
- stjecanje čvrstih temelja za cjeloživotno učenje matematike te nastavak obrazovanja
- razvoj matematičkog talenta

Ove opće ciljeve klasificiramo kao matematičke procese i matematičke koncepte.

A) Matematički procesi

Prikazivanje i komunikacija

Matematičko obrazovanje učenicima treba omogućiti:

- organiziranje i prikazivanje matematičkih ideja riječima, slikama, maketama, crtežima, dijagramima, grafovima, tabelama, brojevima, simbolima i misaono te povezivanje tih prikaza
- povezivanje vlastitog jezika i ideja s formalnim matematičkim jezikom i simbolima te prevođenje iz jednog jezika u drugi
- komuniciranje matematičkih ideja i rezultata drugima u usmenom, pisanom i vizualnom obliku te upotrebom matematičkog jezika
- odabir prikladnog prikaza za organizaciju, prezentaciju i komunikaciju matematičkih ideja, rješavanje problema i modeliranje situacija
- objašnjavanje, raspravljanje i predstavljanje argumenata jasnim, smislenim i sažetim rečenicama
- timski rad te razmjenu i sučeljavanje mišljenja i ideja.

Povezivanje

Matematičko obrazovanje učenicima treba omogućiti:

- povezivanje matematičkih ideja, koncepata i tehnika
- razumijevanje veza i međusobnog odnosa matematičkih ideja te oblikovanje koherentne matematičke cjeline nadovezivanjem ideja jedne na drugu
- učenje matematike u relevantnim kontekstima, tj. povezivanje matematičkih ideja s vlastitim iskustvom, drugim disciplinama te svakodnevnim, profesionalnim i društvenim životom.

Logičko mišljenje i zaključivanje

Matematičko obrazovanje učenicima treba omogućiti:

- prepoznavanje logičkog zaključivanja i matematičkog dokaza kao ključnih matematičkih aspekata

- postavljanje za matematiku karakterističnih pitanja, te stvaranje i istraživanje na njima zasnovanih matematičkih pretpostavki
- razvijanje kulture matematičke argumentacije, tj. razvoj i vrjednovanje matematičkih argumenata i dokaza
- odabir i upotrebu različitih oblika zaključivanja i metoda dokazivanja.

Rješavanje problema i modeliranje

Matematičko obrazovanje učenicima treba omogućiti:

- rad na zadanim i vlastitim matematičkim problemima
- modeliranje situacija i procesa iz drugih disciplina i svakodnevnog, profesionalnog i društvenog života
- razumijevanje i analizu problema postavljanjem pitanja poput „Što tražimo?“, „Koji su podaci poznati?“, „Koji su uvjeti?“ ili sličnih
- planiranje procesa rješavanja problema, tj. odabir i prilagodbu standardnih ili kreiranje vlastitih heuristika, strategija, modela i metoda rješavanja problema te odabir prikladnih alata i pomagala
- rad prema postavljenom planu, tj. rješavanje problema odabranim heuristikama, strategijama, modelima, metodama, alatima i pomagalima
- praćenje i vrednovanje procesa rješavanja problema, tj. provjeru izvedenih koraka i smislenosti dobivenog rješenja, kao i kritičko propitivanje efikasnosti procesa i mogućnosti njegove primjene u rješavanju drugih problema
- postizanje uspjeha u modeliranju situacija i rješavanju matematičkih problema
- izgradnju novog matematičkog znanja modeliranjem situacija i rješavanjem problema.

Proceduralno i algoritamsko mišljenje

Matematičko obrazovanje učenicima treba omogućiti:

- razvoj vještina praćenja danih uputa ili procedura
- razvoj sposobnosti i vještina odabira prikladnih matematičkih pravila, procedura i algoritama te njihove primjene
- prilagodbu usvojenih i dizajniranje vlastitih procedura i algoritama
- analizu i kritičko propitivanje ograničenja i efikasnosti primjene procedura i algoritma.

Primjena tehnologije

Matematičko obrazovanje učenicima treba omogućiti:

- razvoj vještina upotrebe geometrijskog pribora
- razvoj prostornog zora upotrebom gotovih i kreiranjem vlastitih geometrijskih modela i drugih maketa
- upotrebu mjernih instrumenata
- upotrebu kalkulatora i računala za:

- računanje i procjenjivanje
- prikupljanje, organizaciju i prikazivanje podataka i informacija
- istraživanje i analizu matematičkih ideja, eksperimentiranje s njima i provjeru hipoteza
- rješavanje problema i modeliranje
- rasterećivanje od računanja ili grafičkog prikazivanja u situacijama kada su u središtu interesa matematičke ideje
- pristup matematičkim konceptima i iskustvima koja se ne mogu doseći bez tehnologije.

B) Matematički koncepti

Brojevi

Matematičko obrazovanje učenicima treba omogućiti:

- razvoj razumijevanja brojeva i načina njihovog prikaza te razumijevanja odnosa među brojevima i brojevnim sustavima
- razvoj razumijevanja računskih operacija i njihovog međusobnog odnosa
- razvoj preciznosti, efikasnosti, fleksibilnosti i sigurnosti u mentalnom i pisanom računanju te računanju uz pomoć kalkulatora
- razvoj vještina i sposobnosti smislenog procjenjivanja i aproksimiranja, odlučivanja u kojim je situacijama procjenu ili aproksimaciju prikladno upotrijebiti, te vrjednovanja smislenosti rezultata mjerenja.

Algebra

Matematičko obrazovanje učenicima treba omogućiti:

- prepoznavanje i razumijevanje zakonitosti, odnosa i funkcija u matematici i realnom svijetu te generaliziranje na temelju njih
- prikazivanje i analizu matematičkih situacija i struktura upotrebom algebarskih simbola i notacije, te grafova i dijagrama
- razvoj spretnosti u upotrebi algebarskih izraza pri rješavanju praktičnih problema
- upotrebu matematičkih modela za prikazivanje i razumijevanje kvantitativnih odnosa
- analizu promjene u različitim kontekstima.

Oblik i prostor

Matematičko obrazovanje učenicima treba omogućiti:

- analizu obilježja i svojstava dvodimenzionalnih i trodimenzionalnih geometrijskih oblika i razvoj matematičkih argumenata o geometrijskim odnosima
- određivanje položaja i opis prostornih odnosa upotrebom koordinatne geometrije i ostalih sustava za prikazivanje
- primjenu transformacija i upotrebu simetrije pri analizi matematičkih situacija

- razvoj prostornog zora te sposobnosti prepoznavanja i upotrebe geometrijskih svojstava i simetrija u objektima iz realnog svijeta i svakodnevnog života
- razvoj sposobnosti upotrebe vizualizacije, prostornog zora i geometrijskih modela pri rješavanju problema.

Mjerenje

Matematičko obrazovanje učenicima treba omogućiti:

- razvoj sposobnosti prepoznavanja i razumijevanja mjerljivih obilježja objekata, mjernih jedinica, mjernih sustava i procesa mjerenja te upotrebu i interpretaciju tih jedinica, sustava i procesa
- razvoj spretnosti i sigurnosti pri upotrebi mjernih instrumenata i uređaja
- razvoj vještina primjene primjerenih tehnika, alata i formula za opisivanje mjerenja.

Podaci

Matematičko obrazovanje učenicima treba omogućiti:

- postavljanje pitanja koja se mogu istražiti prikupljanjem podataka, te prikupljanje, organizaciju i prikazivanje podataka relevantnih za odgovor na ta pitanja
- razvoj vještina interpretacije podataka prikazanih dijagramima, tablicama ili grafovima različitih vrsta
- razvoj sposobnosti odabira i upotrebe prikladnih statističkih metoda za analizu podataka,
- razvoj i vrjednovanje zaključaka i predviđanja zasnovanih na podacima
- razumijevanje i primjena temeljnih vjerojatnosnih koncepata.

Učenička postignuća na kraju prvoga i drugoga odgojno-obrazovnog ciklusa

Do kraja šeste godine školovanja učenici trebaju usvojiti osnovna matematička znanja potrebna za opisivanje i rješavanje konkretnih problema iz njihovog neposrednog okruženja.

Učenici će:

- imati osnovno razumijevanje brojeva, i to prirodnih brojeva i pozitivnih brojeva zapisanih u obliku decimalnog broja i razlomka
- razumjeti i znati primijeniti operacije zbrajanja, oduzimanja, množenja i dijeljenja s prirodnim i pozitivnim racionalnim brojevima
- znati računati napamet, metodama pisanog računa i uz pomoć džepnog računala
- imati osnovno razumijevanje postotka, omjera i proporcionalnosti
- imati osnovno razumijevanje ravnine i prostora te znati prepoznati i opisati neka od važnih svojstava geometrijskih likova i tijela
- znati uspoređivati, procjenjivati i mjeriti duljine, površine, volumene, kutove, količine i vrijeme

- znati se služiti crtežima i kartama
- znati čitati i interpretirati podatke zapisane u tablicama i dijagramima, te se služiti elementarnim koordinatama.

Učenička postignuća na kraju trećega odgojno-obrazovnog ciklusa (na kraju osmoga razreda)

Do kraja osme godine školovanja učenici trebaju usvojiti osnovna matematička znanja potrebna za opisivanje i rješavanje konkretnih problema iz njihovog neposrednog okruženja te steći znanja nužna za daljnje obrazovanje.

Učenici će:

- imati razvijeno razumijevanje brojeva i to cijelih i racionalnih brojeva zapisanih u obliku razlomka i decimalnog broja
- imati dobro razvijene vještine i sposobnosti procjenjivanja i računanja s prirodnim i cijelim brojevima, razlomcima i decimalnim brojevima, i to napamet, uz pomoć metoda pisanog računa i pomoću džepnog računala
- imati razvijeno razumijevanje postotka i proporcionalnosti te dobro vladati njihovom primjenom
- znati upotrebljavati metode, mjerne sustave i instrumente za usporedbu, procjenu i određivanje duljina, površina, volumena, kutova, količina i vremenskih intervala
- znati reproducirati, opisati i primjenjivati važna svojstva nekih standardnih geometrijskih objekata
- znati interpretirati i upotrebljavati crteže i karte
- znati interpretirati, analizirati i vrjednovati podatke prikazane tablicama i dijagramima
- znati upotrijebiti koncept vjerojatnosti u jednostavnim situacijama
- znati interpretirati i upotrebljavati jednostavne formule, rješavati jednostavne linearne jednadžbe i njihove sustave
- imati osnovno razumijevanje koordinatnog sustava
- znati interpretirati i upotrijebiti grafove linearnih funkcija koje opisuju stvarne veze i događaje
- znati svrhovito, racionalno i efikasno primjenjivati tehnologiju

U 4. odnosno 5. ciklusu školovanja (tj. do kraja 10. odnosno 12. godine školovanja) matematičko obrazovanje u različitim strukovnim školama i gimnazijama provodi se na različitim razinama i u različitom obimu. Broj tih razina u strukovnim školama nije jasno definiran, a u gimnazijama imamo barem dvije, a možda i tri razine. Dok se te razine ne definiraju, nije moguće odrediti specifične minimalne ishode matematičkog obrazovanja do 10. odnosno 12. godine školovanja nego samo sljedeće, vrlo općenite.

Učenička postignuća na kraju gimnazije

Do kraja 12. godine školovanja učenici trebaju razviti konceptualno razumijevanje, višestruke reprezentacije i veze, modeliranje, matematičko rješavanje problema, naučiti racionalno i efikasno koristiti tehnologiju (računalo, džepno računalo, grafičko računalo i dr.) te steći znanja nužna za daljnje obrazovanje.

Učenici će:

- povezivati matematičke ideje s drugim matematičkim konceptima, svakodnevnim iskustvom i drugim disciplinama te modelirati procese i situacije koji iz njih proizlaze
- znati samostalno odabrati i upotrijebiti tehnologiju kao alat za učenje i rješavanje problema
- razviti vještinu vizualizacije kao pomoći pri obradi informacija, uspostavljanju poveznica te rješavanju problema
- znati svojim riječima, matematičkim jezikom i dijagramima objašnjavati i argumentirati matematičke ideje i rezultate
- spretno odabirati i primjenjivati usvojena matematička pravila i standardne matematičke algoritme
- znati osmisliti i slijediti niz instrukcija (proceduru, odnosno algoritam) kako bi izveli neku matematičku aktivnost
- znati efikasno planirati, provesti i na organiziran način zapisati rezultate matematičkih istraživanja i o njima govoriti
- generalizirati matematičke ideje i pretpostavke
- prepoznati analogije i znati ih primijeniti
- kritički pratiti lanac zaključivanja
- znati dokazati ili opovrgavati matematičke pretpostavke
- imati razvijeno razumijevanje realnih i kompleksnih brojeva te znati izvoditi računske operacije u skupovima tih brojeva
- znati definicije i osnovna svojstva elementarnih funkcija, uspješno ih prikazivati na različite načine
- znati oblikovati i istraživati pojave iz stvarnog svijeta pomoću kvadratnih eksponencijalnih, logaritamskih i trigonometrijskih funkcija
- imati dobro razvijene vještine operiranja s algebarskim izrazima i matricama te rješavanja jednadžbi i nejednadžbi
- znati klasificirati figure u smislu sukladnosti i sličnosti te primjenjivati ove veze
- zaključiti o osobinama i odnosima između figura iz danih pretpostavki

- znati prikazivati problemske situacije geometrijskim modelima i primjenjivati njihove osobine
- znati prelaziti sa sintetičkog na koordinatni prikaz i obrnuto
- znati zaključivati o svojstvima figura uporabom transformacija i koordinata
- analizirati osobine euklidskih transformacija i povezivati translacije s vektorima
- znati oblikovati i provesti statistički pokus te protumačiti njegove rezultate
- znati interpretirati podatke prikazane tablicama, grafovima i dijagramima
- imati razvijeno razumijevanje statističke i teorijske vjerojatnosti i vještinu rješavanja odgovarajućih problema
- znati primijeniti i prilagoditi tipične matematičke modele u modeliranju situacija i procesa iz svakodnevnoga života i drugih disciplina te kritički pristupiti pretpostavkama i ograničenjima pojedinog modela
- znati kreirati i primijeniti vlastiti model za modeliranje jednostavnih problemskih situacija.

2) Prirodoslovno područje

Suvremeno je društvo duboko prožeto dostignućima znanosti i tehnologije. Djeca se svakodnevno koriste tehnologijom i susreću s pozitivnim i negativnim posljedicama znanstvenog i tehnološkog razvoja koja izravno i neizravno utječu na njihov život i okoliš. Za aktivno i savjesno sudjelovanje u takvom društvu neophodno je stjecanje temeljnih kompetencija iz područja prirodoslovlja.

Prirodoslovno područje u nastavi je zastupljeno u integriranim predmetima, zasebnim predmetima i međupredmetnim temama. Integrirani predmeti su Priroda i društvo (tijekom prvoga ciklusa) i Priroda, a zasebni predmeti su Geografija (fizička), Biologija, Kemija i Fizika. Međupredmetne teme su *Zdravlje i zdrav život, Zaštita prirode i okoliša, Održivi razvoj, Upravljanje prostorom, Odgoj za poduzetnost, Odgoj za vrijednosti*.

Svrha poučavanja prirodoslovnog područja je da učenici steknu prirodoslovnu pismenost, odnosno kompetencije koje ih uvode u znanstveni način razmišljanja što im omogućuje razumijevanje prirode, zakonitosti koje u njoj vladaju i čovjeka kao njezinog integralnog dijela te izgrađivanje kritičkog stava o čovjekovoj intervenciji u prirodu.

Nastavom prirodoslovlja želi se osigurati razvoj pozitivnih učeničkih stavova prema znanosti, tehnologiji, društvu i okolišu te pobuditi i razviti interes za daljnje obrazovanje u području znanosti i tehnologije.

Cilj poučavanja prirodoslovlja odnosi se na neophodno stjecanje znanja, vještina i stavova, odnosno stjecanje prirodoslovnih kompetencija koje će učenicima omogućiti da budu aktivni i svjesni građani koji se odgovorno odnose prema društvu i okolišu te koji rade i djeluju na njegovom daljnjem unaprjeđivanju i održivom razvoju.

Prirodoslovno područje oslanja se na područje prirodnih disciplina biologije, fizike, kemije i geografije, a uključuje i međupredmetne teme zdravstvenog i ekološkog odgoja i obrazovanja. Nastava svih prirodoslovnih predmeta međusobno je usklađena te koherentno doprinosi razvoju učeničkih kompetencija iz područja prirodoslovlja.

Temeljni sadržaji

Nastava prirodoslovlja je problemski i istraživački usmjerena. Polazišta su učenikovo predznanje, vještine i iskustvo, a nova se znanja, vještine, stavovi i vrijednosti postupno oblikuju upoznavanjem i analiziranjem predmeta, pojava, procesa i događaja povezanih s učenikovom okolinom i samim učenikom te s rezultatima eksperimenata i istraživanja (empirijskim podacima). Poučavanje i učenje zasnovano na iskustvu omogućuju učeniku razvoj pozitivnog stava prema prirodi i njezinoj zaštiti.

Učeci prirodoslovlja učenici će proučavati pojave u svemiru i na Zemlji, prirodne procese i prostorne strukture te snalaženje u prostoru i njegovo prikazivanje. Razmatrat će strukturu materije i njezine promjene, pretvorbe energije, gibanja i sile u prirodi. Učenici će istraživati međudnose u prirodi i razumjeti zakonitosti prirodne ravnoteže te posljedice njezinog narušavanja. Upoznat će razvoj, strukture i organizaciju živog svijeta, steći predodžbu o vrijednosti i potrebi očuvanja prirode i zdravlja.

Sadržaji i pristupi koji se koriste u poučavanju prirodnih znanosti izabiru se po načelu primjerenosti učeničkoj dobi i stupnju razvoja. Strukturiraju se prema načelima: od poznatog i dostupnog iskustvu prema nepoznatom i apstraktnom i od jednostavnijeg ka

složenijem, tako da uključuju ponajprije izvornu stvarnost, dostupne izvore znanja i primjere iz okruženja

U radu se koriste suvremene nastavne metode i svi dostupni mediji i izvori informacija s naglaskom na eksperiment i izravno opažanje, ali i aktivnu upotrebu informacijsko-komunikacijske tehnologije.

Ciljevi prirodoslovnog područja

Učenici će:

- usvojiti temeljnu prirodoslovnu pismenost koja omogućava samostalno snalaženje u popularnoj i stručnoj literaturi u svrhu razvijanja i korištenja prirodoslovnih znanja
- steći praktična znanja i vještine koje će pomoći njihovom snalaženju u svakodnevnom životu i rješavanju prostornih problema te razvijati sposobnost predviđanja posljedica nekog stanja ili djelovanja
- istraživati objekte, pojave i zakonitosti prirodnog svijeta na temelju opažanja, mjerenja ili izvođenja pokusa, prikupljanja i interpretiranja podataka
- razviti sposobnost primjene jednostavnih istraživačkih metoda te usvojiti koncept znanstvenog pokusa ili istraživanja i razlikovati znanstveno utemeljene dokaze od onih koji to nisu
- razviti sposobnost kritičkog odnosa prema informacijama (povezivanje, razjašnjavanje, izdvajanje bitnog, utvrđivanje poretka prema važnosti) i sposobnost njihovog vrjednovanja
- razviti sposobnost prepoznavanja i postavljanja istraživačkih pitanja, postavljanja hipoteza, planiranja i provođenja istraživanja, donošenja argumentiranih zaključaka na temelju rezultata
- uočiti etička pitanja vezana uz prirodoslovna istraživanja i primijenjene djelatnosti te izgrađivati i preispitivati vlastita stajališta o njima
- poznavati elemente prirodne osnove i razumjeti prostorne procese u zavičaju, domovini i svijetu u cjelini
- analizirati i uspoređivati prirodne oblike i njihovu građu te prirodne procese, uočavajući njihove temeljne značajke i izvodeći zaključke o uzročno-posljedičnim vezama i međuovisnostima
- poznavati i razumjeti prostornu stvarnost, razviti sposobnost orijentacije i kartografsku pismenost
- razviti samopouzdanje i sigurnost u obrani svojih stavova u društvu na temelju stečenih znanja, vještina i sposobnosti, uz razvoj samokritičnosti
- oblikovati pozitivan odnos i odgovornost prema radu i suradnji s drugim ljudima i timskom radu
- razviti poštovanje prema prirodi, živim bićima, drugim ljudima i samome sebi te svijest o potrebi zaštite prirode i očuvanja kvalitete okoliša
- razviti poštovanje prema fenomenu raznolikosti u prirodi i različitosti u društvu

- oblikovati stavove o potrebi i načinima očuvanja zdravlja i smanjivanja rizika od bolesti, ozljeđivanja i stradavanja
- osposobiti se za iznošenje rezultata svojega rada na različite načine i u različite svrhe
- razviti snošljivost (toleranciju) prema tuđim mišljenjima i stavovima te sposobnost zastupanja vlastitog stajališta uz poštovanje tuđeg (kultura dijaloga).

Učenička postignuća na kraju prvog i drugog odgojno-obrazovnog ciklusa

Učenici će:

- poznavati značajke žive i nežive prirode te razlikovati osnovne razine ustroja prirode
- poznavati i znati opisati prostornu stvarnost svoga kraja, prirodno-geografske pojave i procese, i to na lokalnoj i globalnoj razini
- opisati, uspoređivati i klasificirati predmete, organizme i pojave prema različitim karakteristikama
- umjeti prikupljati informacije o prirodnim pojavama, procesima i silama promatranjem, istraživanjem i korištenjem različitih izvora znanja
- prikladno predstaviti prikupljene informacije i raspravljati o rezultatima provedenih istraživanja te temeljem njih donijeti zaključke
- razviti vještinu postavljanja jedostavnih istraživačkih pitanja
- pravilno koristiti jednostavne mjerne naprave, očitati vrijednosti, pridružiti odgovarajuće mjerne jedinice, bilježiti, uspoređivati i tumačiti podatke
- očitati i izdvojiti tražene podatke iz tablica i s jednostavnih grafičkih prikaza
- čitati i interpretirati geografske karte te izraditi jednostavne karte
- razviti svijest o individualnoj odgovornosti za zdravlje (znati da nepravilna prehrana, nedostatak fizičke aktivnosti, uživanja sredstava ovisnosti i druga rizična ponašanja predstavljaju opasnosti za zdravlje)
- razviti poštovanje prema prirodi, živim bićima, drugim ljudima i samome sebi
- razviti stavove o potrebi zaštite prirode i očuvanja kvalitete okoliša te potrebi osobnog uključivanja i vlastitog doprinosa svakog pojedinca
- razumjeti i prihvatiti potrebu čuvanja prirode i okoliša te navesti mogućnosti svojeg osobnog doprinosa
- razviti snošljivost (toleranciju) prema tuđim mišljenjima i stavovima te sposobnost izražavanja i prihvaćanja konstruktivne kritike
- razviti vještine surađivanja uz uvažavanje različitosti

Učenička postignuća na kraju trećeg odgojno-obrazovnog ciklusa *(na kraju osmoga razreda)*

Učenici će:

- uočiti i, koristeći primjerenu prirodoznanstvenu terminologiju, opisati pojave, promjene i procese u svojoj okolini te razviti vještinu kritičkog mišljenja i postavljanja pitanja, formiranja i obrazlaganja vlastitog mišljenja
- prepoznati istraživačko pitanje i samostalno postaviti hipotezu te predložiti rješenje problema
- objasniti usložnjavanje organizama i ustrojstvene razine živog svijeta
- objasniti cikluse i međuodnose u prirodi
- usvojiti koncept reprodukcije i nasljeđivanja
- uočiti raznolikost i sličnosti u prirodi te ih povezati s čimbenicima koji ih uzrokuju
- objasniti prirodno-geografske pojave i procese na lokalnoj, nacionalnoj, kontinentalnoj i svjetskoj razini
- koristiti osnovne istraživačke metode u prikupljanju podataka i grafičke metode pri interpretaciji rezultata istraživanja
- orijentirati se u prostoru i na geografskoj karti te odrediti geografski smještaj i
- percipirati prostorne udaljenosti
- razumjeti utjecaj pojedinih čimbenika na preoblikovanje Zemljine površine
- steći praktična znanja i vještine koje će pomoći pri donošenju odluka u svakodnevnom životu, u skladu s prirodom i općim etičkim načelima te razviti sposobnost predviđanja posljedica svojih postupaka
- razviti samopouzdanje i sigurnost u obrani svojih stavova u društvu na temelju stečenih znanja, vještina i sposobnosti, uz razvoj samokritičnosti

Učenička postignuća na kraju četvrtog odgojno-obrazovnog ciklusa *(do kraja 2. razreda srednje škole, strukovne i umjetničke škole)*

Učenici će:

objasniti osnovne prirodne zakonitosti, procese i pojave te ih primijeniti u prikladnom kontekstu

-
- objasniti posebnosti prirodno-geografskih pojava i procesa na lokalnoj, nacionalnoj, kontinentalnoj i svjetskoj razini
- objasniti čimbenike lokacije i upravljanje prostorom prema konceptu održivog razvoja
- samostalno koristiti osnovne istraživačke metode u prikupljanju podataka i grafičke metode pri interpretaciji rezultata istraživanja
- opisati građu i svojstva tvari te građu i funkciju organizama

- usvojiti osnovna načela zaštite zdravlja i higijene te razviti pozitivne stavove o odgovornosti za vlastito zdravlje i zdravlje društva u cjelini
- razviti kritički pristup informacijama koje objavljuju sredstva javnog priopćavanja
- razmotriti probleme organizama i okoliša, zdravlja, energije i razvoja sa stajališta različitih društvenih skupina i prikazati ih na različite načine
- razviti racionalni odnos prema iskorištavanju prirodnih resursa te kritički odnos prema potrošačkom mentalitetu
- samostalno pretraživati izvore informacija te procijeniti njihovu relevantnost
- analizirati utjecaj prirodne osnove na prostorne gospodarske sustave.

Učenička postignuća na kraju 4. razreda gimnazije

Učenici će:

- razlikovati, objasniti i primijeniti osnovne pojmove, zakone i teorije iz područja biologije, fizike, geografije i kemije
- povezivati međusobno prirodnoznanstvena područja, objasniti sličnosti i razlike u predmetima proučavanja, metodama kojima se koriste i analizirati njihov zajednički doprinos za poboljšanje kvalitete vlastitog života, društva u cjelini, zaštitu okoliša i očuvanje prirodnih bogatstava
- samostalno osmisliti i provesti malo istraživanje (pokus, mjerenja, projekt te prikladno prikazati i interpretirati rezultate
- razviti kritički pristup prema znanosti i objasniti zašto su znanstvena otkrića podložna sumnji, stalnim provjerama i promjenama koje uključuju modificiranje postojećih spoznaja ili obaranje postavljenih teorija te objasniti kako takav proces dovodi do boljeg razumijevanja svijeta
- poznavati i kritički objasniti dobre i loše posljedice nekih znanstvenih dostignuća iz prošlosti na okoliš i život uopće te predvidjeti moguće dobre ili loše posljedice suvremenih (ili budućih) znanstvenih otkrića
- kritički vrjednovati/prosuđivati obavijesti o globalnim ekološkim, zdravstvenim i drugim razvojnim problemima, prihvatiti ulogu aktivnog građanina prema konceptu održivog razvoja
- objasniti kako nova znanstvena otkrića ovise o prethodnim spoznajama, njihovom razumijevanju i povezivanju, ali i o napornom radu, umijeću, suradnji s drugim znanstvenicima, maštovitosti i slučajnosti.

4. Tehničko-tehnologijsko područje

Tehničko-tehnologijsko područje obuhvaća nastavne sadržaje koji su usmjereni na spoznaje o razvoju materijalne i tehničke kulture kao civilizacijskih tekovina s jedne strane i na usvajanje znanja, spretnosti, vještina i umijeća rukovanja i korištenja tehničko-tehnoloških tvorevina u svakodnevnom životu. Tehničko-tehnologijski sadržaji realiziraju se kroz dva pristupa – kao načelo u realizaciji sadržaja drugih područja - kroskurikularni pristup u ranom odgoju i dijelom u prvom ciklusu osnovnog obrazovanja, a kroz poseban nastavni predmet Priroda-društvo-tehnika u prvom odgojno-obrazovnom ciklusu i Tehnička kultura u drugom i trećem ciklusu obavezne osnovne škole. Sadržaje tehničko-tehnologijskog područja, kao jednog od područja koje bitno utječe na način i kvalitetu življenja, treba uključiti kroskurikularnim pristupom i u druga područja, posebno prirodoslovno. Sadržaji tehničko-tehnologijskog područja osobito doprinose razvoju tehničke kulture i kulture rada te osposobljenosti za uspješno snalaženje u tehničko-tehnološkom okruženju.

Svrha tehničko-tehnologijskog područja je osposobiti učenike za samostalno i uspješno snalaženje i djelovanje u tehničko-tehnološkom okruženju u svakodnevnom životu uz odgovoran odnos prema očuvanju prirode i zaštiti okruženja.

Temeljni sadržaji tehničko-tehnologijskog područja obuhvaćaju sva područja pismenosti koja obilježavaju suvremeno obrazovanje, odgoj i osposobljavanje učenika i to: jezično-komunikacijsko, prirodoslovno, matematičko, informatičko, umjetničko, ekonomsko, ekološko, tjelesno-zdravstveno, praktični rad i dizajniranje.

Sadržaji tehničko-tehnologijskog područja svim učenicima osiguravaju pretpostavke za uspješno stjecanje znanja i umijeća, razvijanje vještina i sposobnosti, usvajanje stavova i razvijanje interesa – stjecanje pismenosti i kompetencija za uspješno djelovanja pojedinca u svim bitnim područjima svakodnevnog života, rada i djelovanja u tehničko-tehnološkom okruženju. To obuhvaća:

- tehničko-tehnologijsko okruženje i svakodnevni život
- osnovne materijale, alate i strojeve u tehničko – tehnologijskim radnim procesima
- sigurnosne činitelje rada
- ekološku osviještenost i prirodne resurse
- kreiranje vlastitog tehničkog uratka – od ideje do realizacije i vrjednovanja
- poduzetništvo.

Ciljevi tehničko-tehnologijskog područja

Učenici će:

- spoznati tehniku kao sredstvo za rad i kao rezultat stoljetnih stvaralačkih sposobnosti i aktivnosti čovjeka
- spoznati načela korištenja i funkcije tehničkih tvorevina
- razvijati stvaralačke sposobnosti

- razvijati logičko i kritičko tehničko mišljenje
- razvijati umijeća tehničkog izražavanja isporazumijevanja, jezik i pravilnu uporabu tehničke terminologije
- razvijati suradničke odnose i uvažavati rezultate svoga rada, ali i drugih
- razvijati sposobnost i umijeće korištenja osobnog računala i ICT u svakodnevnom životu
- razvijati motoriku – spretnost, vještine i umijeća rukovanja najčešće korištenim priborom, alatima, uređajima i strojevima
- spoznati osnovne osobine materijala i načine te metode obrade
- razvijati spretnost, vještine, umijeća i sposobnost za rad s tehnikom i vježbanje u stvarnim uvjetima radi stjecanja praktičnih vještina i sposobnosti za obavljanje jednostavnih tehničkih poslova u kućanstvu
- razvijati navike održavanja sredstava za rad i primjenu mjera zaštite na radu
- razvijati prometnu kulturu učenika i osposobiti ih za sigurno sudjelovanje u prometu
- spoznati osnovna načela rada i konstrukcije jednostavnih uređaja i aparata u kućanstvu kao i održavanje njihove funkcionalnosti i ispravnosti
- stjecati pozitivan stav prema radu i odgovornost u radu
- razvijati pozitivne stavove o potrebi racionalnog korištenja energije, materijala i vremena u radu te zaštite ljudskog okoliša
- razvijati praktični i znanstveni interes za tehniku i tehnologiju, prihvaćanje inovacija i unošenja inovacija
- steći sposobnost tehničkog samoosposobljavanja korištenjem tehničko-tehnološke i druge dokumentacije
- stjecati pozitivan stav prema poduzetništvu i samozapošljavanju.

Učenička postignuća na kraju prvoga i drugoga odgojno-obrazovnog ciklusa

Učenici će:

- razviti ukupnu motoričku tjelesnu spretnost, posebno motoriku prstiju, šake i ruku
- biti sposobni samostalno sudjelovati u prometu biciklom
- naučiti čitati temeljnu tehničku dokumentaciju – izraditi jednostavnu skicu za oblikovanje materijala – tlocrt stana, plan grada, prikaz predmeta...
- usvojiti pozitivan stav o sigurnosti u radu, naučiti sigurno koristiti alate, strojeve i pribor, kao i naučiti održavati urednost u svojoj radnoj okolini
- naučiti osnovne zanatske tehnike i planiranje zanatskih proizvoda
- razviti nužne vještine, i misaone i kreativne
- spoznati osnovne tehničko-tehnološke pojmove, načela i zakonitosti

- spoznati osnovna sredstva rada i steći umijeća u tehničko-tehnolojskom području - alati, strojevi i različiti materijali
- usvojiti načelo ekonomičnog raspolaganja radnim materijalom te se savjesno odnositi prema sredstvima rada
- razviti sposobnost samostalnog rada kao i rada u skupinama
- cijeniti i kritički ocijeniti vlastiti rad kao i rad drugih te pronalaziti pojedinačno ili u skupini kreativna rješenja učenih problema
- spoznati tehničko-tehnološka dostignuća kao rezultat stvaralačkih potencijala čovjeka
- spoznati značenje tehnike i tehnologije kao bitnog činitelja za podizanje razine kvalitete ljudskog života
- steći znanja o funkciji i načelima rada pojedinih alata i strojeva te mogućnostima njihove uporabe
- razviti stav o nužnom pridržavanju mjera sigurnosti na radu, kao i održavanju radnog mjesta
- planirati, osmisliti i kreirati (izraditi) jednostavnu tehničku tvorevinu
- razviti temeljni smisao za estetsku vrijednost i dizajniranje tehničkih proizvoda.

Učenička postignuća na kraju trećega odgojno-obrazovnog ciklusa - završetak osmoga razreda

Učenici će:

- usvojiti osnovna znanja, vještine i umijeća iz tradicionalnih zanatskih tehnika
- usvojiti osnovna znanja o različitim područjima tehnike i tehnologije od primitivnih do automatike, robotike i informacijsko-komunikacijskih tehnologija
- usvojiti pozitivan stav o sigurnosti u radu
- razviti vještinu sigurnog korištenja alata, strojeva i pribora te održavati urednost u svojoj radnoj okolini
- usvojiti osnovna znanja o svojstvima materijala potrebna za točan izbor pri primjeni materijala
- ovladati osnovnim tehnikama zanatskog rada
- biti sposobni široko percipirati procese dizajniranja i proizvodnje
- spoznati značaj tehnike i tehnologije za sveukupni ljudski život tijekom prošlosti, sadašnjosti i budućnosti
- spoznati značenje racionalnog korištenja energije i očuvanja prirodnih resursa
- samostalno osmisliti tehničku tvorevinu, načiniti tehničku dokumentaciju te po njoj izraditi konačni proizvod
- samostalno odabirati sredstva i metode rada prema specifičnostima konkretnog tehničkog zahtjeva

- u vlastitom radu primjenjivati estetska načela oblikovanja tehničkog proizvoda
- svojim radom aktivno pridonositi zaštiti okoliša i razumnoj gospodarenju prirodnim resursima
- biti osposobljeni samostalno se služiti tehničko-tehnološkom dokumentacijom
- biti osposobljeni za izbor zanimanja.

Učenička postignuća na kraju općega obveznog obrazovanja (do kraja 2. razreda srednjih škola, uključivo i gimnazije)

Učenici će:

- spoznati prirodnoznanstvenu osnovu i međuovisnost znanosti, tehnike i tehnologije
- spoznati značenje i ulogu tehnike i tehnologije kao bitnog činitelja razvoja
- spoznati ulogu tehnike u različitim djelatnostima i područjima društvenog života
- biti sposobni zauzeti kritički stav o tehničkim dostignućima i tehnologijskim procesima te njihovim aplikacijama na društvo u cjelini
- spoznati načela funkcioniranja različitih vrsta postrojenja i procesnih tehnologija
- spoznati načela planiranja, organizacije i ekonomike, primjene tehnike i tehnologije u znanosti, proizvodnji i svakodnevnom životu
- uspješno se služiti informacijsko-komunikacijskim tehnologijama
- spoznati značenje očuvanja prirodne ravnoteže i zaštite i očuvanja okoliša
- razviti kritički stav i kritičko mišljenje prema primjeni, korištenju i održavanju tehničko-tehnoloških tvorevina
- biti sposobni racionalno organizirati i dizajnirati svoje radno mjesto i okruženje
- razviti interes za korištenje tehničko-tehnoloških tekovina
- razviti interes za studijem tehničkih znanosti
- razvijati interes za poduzetništvo i samozapošljavanje.

5. Tjelesno i zdravstveno područje

Tjelesno i zdravstveno područje temelji se na kineziološkom idealu čovjeka koji je određen visokim stupnjem zdravlja, usvojenošću bitnih kinezioloških znanja, razvijenim sposobnostima i pozitivnim osobinama ličnosti s ciljem povećanja kvalitete života i učinkovitog rada u suvremenom društvu. Takvo utemeljenje ovog područja ostvaruje se njegovim antropološkim, obrazovnim i odgojnim smjernicama, koje svojom međupovezanošću omogućuje trajno i usmjereno djelovanje na opći razvitak djece i učenika.

Antropološka smjernica određuje utjecaj ovog područja na pozitivne, dugotrajne i cjeloživotno značajne promjene morfoloških, motoričkih i funkcionalnih obilježja djece i učenika. Morfološki utjecaj podrazumijeva učinke na sastav tijela unutar kojega se ističe poboljšanje kakvoće koštano-mišićnog sustava, povoljan odnos između količine mišićne mase i potkožnog masnog tkiva te prevencija pretilosti. Motorički utjecaj odnosi se na razvoj svih motoričkih sposobnosti, dok su funkcionalni (fiziološki) učinci prije svega usmjereni na poticanje funkcija krvožilnog i dišnog sustava te na imunološki sustav koji pozitivnim djelovanjem osigurava visoku razinu zdravlja i prevenciju akutnih i kroničnih bolesti.

Obrazovna smjernica zasniva se na usvajanju i usavršavanju kinezioloških teorijskih i motoričkih znanja te na poboljšanju motoričkih postignuća djece i učenika. Odgojna smjernica odnosi se na stvaranje pozitivnog sustava vrijednosti prema tjelesnom vježbanju s ciljem da redovito tjelesno vježbanje učenika, već tijekom školovanja, postane sastavni dio kulture življenja.

Znanja, sposobnosti, postignuća i vrijednote stečene ovim područjem izravno utemeljuju i unapređuju zdravlje djece i učenika, omogućuju stvaranje pozitivne osobnosti te kvalitetno osmišljavaju život u školi, obitelji i društvu. Spoznaje i iskustva iz ovog područja bitak su prilagodbe na različita emocionalna stanja tijekom života, omogućuju odgovoran odnos učenika prema sebi, prema drugima i prema svemu što ga okružuje. Zato tjelesno i zdravstveno područje za razvoj pojedinca i njegovo sudjelovanje u društvenom životu poprima univerzalnu vrijednost.

Svrha tjelesnog i zdravstvenog područja je poticanje pravilnog rasta, razvoja i zdravlja, podmirenje biopsihosocijalnih motiva za kretanjem, optimalno razvijanje sposobnosti i osobina, stjecanje i usavršavanje kinezioloških teorijskih i motoričkih znanja, poboljšanje motoričkih postignuća i postizanje primjerenih odgojnih učinaka.

Temeljni sadržaji

Temeljni sadržaji tjelesnog i zdravstvenog područja omogućuju djeci i učenicima, po odgojno-obrazovnim ciklusima, usvajanje teorijskih i motoričkih znanja koja ih međupovezano pripremaju za život i rad u budućnosti.

Sadržaji pridonose razumijevanju općih zakonitosti rasta i razvoja te usvajanju osnovnih i posebnih znanja o čuvanju i unaprjeđenju zdravlja. Spoznaje o razvoju i promjenama morfoloških, motoričkih i funkcionalnih obilježja pod utjecajem tjelesnog vježbanja predstavljaju osnovu za učenikovo samostalno doziranje, distribuciju i kontrolu opterećenja. Sadržaji o pojedinačnom odabiru tjelovježbenih aktivnosti, vrjednovanju osobnih učinaka i postignuća omogućuju prilagodbu tjelesnog vježbanja osobnosti, potrebama i interesima učenika. Saznanja o provedbi samostalnog tjelesnog vježbanja u funkciji su učinkovitog oporavka tijekom školovanja i provođenja aktivnog odmora

tijekom života. Sadržaji o postizanju optimalnog sastava tijela, prevenciji pretilosti i razvijanju funkcionalnih i motoričkih sposobnosti značajni su za skladan rast i razvoj učenika. Motorička znanja i sadržaji za razvoj sposobnosti uzimaju u obzir biološke i popratne psihosociološke spolne različitosti, zbog čega posebno usmjeravaju rad s učenicama, a posebno rad s učenicima. Temeljni sadržaji omogućuju rad s darovitim učenicima i učenicima s teškoćama i omogućuju im individualno postizanje najviše razine znanja i razvoja sposobnosti. Usvajanje i usavršavanje utilitarnih motoričkih znanja i razvijanje specifičnih sposobnosti usmjerenih prema određenim zanimanjima, osiguravaju dugotrajnost radnog vijeka. Svi sadržaji iz ovog područja primjenjivi su u izvannastavnim i izvanškolskim tjelovježbenim aktivnostima djece i učenika. Primjenu nalaze na lokalnim, županijskim, državnim i međudržavnim športskim natjecanjima, školskim športskim priredbama, na zimovanjima, ljetovanjima i u slobodno vrijeme učenika.

Temeljni sadržaji odgajaju djecu i učenike promicanjem uljuđenog ponašanja i usvajanjem općih ljudskih i športskih vrjednota. Sadržaji upućuju na nenasilno rješavanje problema, razvijaju sposobnosti emocionalne samoregulacije i kontrolu agresivnosti. Značajni su za razvijanje samopouzdanja, poticanje ustrajnosti i svladavanje straha, a u funkciji su razvijanja pozitivnih osobina ličnosti i afirmacije učenika. Razvijaju suradničko ponašanje, potiču pomaganje drugima i poštivanje dogovorenog čime se osposobljavaju za timski rad. Spoznaje o lokalnoj i nacionalnoj športsko povijesno-kulturnoj tradiciji odgajaju učenika za vrjednovanje i čuvanje baštine svojega zavičaja i domovine.

Sadržaji tjelesnog i zdravstvenog područja izravno utječu na pravilan rast, optimalan razvoj i zdravlje te stvaraju odgojne vrjednote. Zadovoljavaju biopsihosocijalne motive za kretanjem, povećavaju radnu sposobnost, pridonose razumijevanju i prihvaćanju kulturnih, nacionalnih, socijalnih, spolnih i drugih različitosti čime učinkovito pripremaju učenika za radni vijek i sudjelovanje u društvenom životu.

Ciljevi tjelesnog i zdravstvenog područja

Učenici će:

- tjelesnim vježbanjem trajno poticati skladan rast i razvoj
- usvojiti i znati primjenjivati kineziološka teorijska i motorička znanja
- ciljano razvijati morfološka obilježja, motoričke i funkcionalne sposobnosti
- tjelesnim vježbanjem povećavati radne sposobnosti
- razviti svijest o važnosti čuvanja, unaprjeđivanja i promicanja zdravlja
- imati odgovoran i objektivan odnos prema stanju i razvoju svojih antropoloških obilježja
- znati pravilno odabrati i primjenjivati sadržaje tjelesnog vježbanja
- znati pravilno i samostalno provoditi tjelesno vježbanje
- biti osposobljeni za praćenje i vrednovanje osobnih postignuća
- znati primjenjivati osnovna teorijska i motorička znanja u svakodnevnom životu
- postići primjerenu razinu motoričkih postignuća

- razvijati motoričko izražavanje i stvaralaštvo
- biti poticani i usmjeravani prema športu i športsko-rekreacijskim aktivnostima
- naučiti plivati i usavršiti znanje plivanja
- razvijati pozitivne osobine ličnosti
- izgrađivati humane međuljudske odnose
- razviti ekološku svijest
- razumjeti potrebu očuvanja športske povijesno-kulturne tradicije i baštine.

Učenička postignuća na kraju prvoga i drugoga odgojno-obrazovnog ciklusa

Učenici će:

- usvojiti i usavršiti opća i usvojiti specifična kineziološka teorijska i motorička znanja
- postići primjeren sastav tijela
- razvijati motoričke i funkcionalne sposobnosti
- steći temeljna znanja o važnosti čuvanja i unaprjeđivanja zdravlja
- biti osposobljeni za primjenu jednostavnih tjelesnih aktivnosti
- biti osposobljeni na samostalno vježbanje i usvojiti znanja o samostalnoj kontroli tjelesnog vježbanja
- imati povećanu motivaciju za osobni napredak u različitim športskim aktivnostima
- biti osposobljeni za timski rad
- razumjeti potrebu za suradničkim ponašanjem i nenasilnim rješavanjem sukoba
- imati razvijenu svijest o potrebi poštivanja temeljnih pravila športskog ponašanja
- razumjeti opće ljudske vrijednosti
- naučiti prepoznati pozitivne osobine ličnosti u svrhu stvaranja pozitivnog stava o sebi
- uvažavati međusobne različitosti
- razviti snošljivost (toleranciju) prema učenicima s teškoćama
- razumjeti potrebu pomaganja drugim učenicima u svladavanju motoričkih zadataka
- imati razvijenu sposobnost emocionalne samoregulacije u odnosu prema okolini
- upoznati osnovne spolne razlike sa stajališta tjelesnog vježbanja
- moći prepoznati razinu osobne darovitosti za određene športove.

Učenička postignuća na kraju trećega odgojno-obrazovnog ciklusa *(na kraju osmoga razreda)*

Učenici će:

- usavršiti specifična kineziološka teorijska i motorička znanja
- biti osposobljeni za pravilnu primjenu specifičnih kinezioloških znanja u različitim športskim aktivnostima
- postići optimalan sastav tijela
- nadalje razvijati motoričke i funkcionalne sposobnosti
- biti osposobljeni za praćenje i vrjednovanje osobnih učinaka i postignuća pod utjecajem tjelesnog vježbanja
- znati primjenjivati znanja o samokontroli tijekom tjelesnog vježbanja
- razumjeti razlike između tjelovježbenih sadržaja s obzirom na razlike među spolovima
- biti osposobljeni za smisleno provođenje aktivnoga odmora
- znati i primjenjivati pravila ekipnih športskih igara
- razumjeti, primjenjivati i promicati uljuđene navijačke navike
- zadovoljiti potrebu osobne afirmacije u skupini, a biti osposobljen i za timski rad
- znati kontrolirati agresivnost u različitim tjelovježbenim situacijama
- razumjeti i poštivati spolne, nacionalne i rasne razlike.

Učenička postignuća na kraju četvrtoga odgojno-obrazovnog ciklusa

(na kraju 2. razreda srednjih škola – strukovne i umjetničke škole)

Učenici će:

- usavršiti specifična kineziološka teorijska i motorička znanja iz određenih športova i športske rekreacije
- usvojiti utilitarna motorička znanja u funkciji učinkovite prilagodbe na određeno zanimanja
- ciljano razvijati motoričke i funkcionalne sposobnosti potrebne za obavljanje određenog zanimanja
- postići optimalan odnos između količine mišićne mase i potkožnog masnog tkiva
- biti osposobljeni za održavanje antropoloških obilježja tijekom radnog vijeka
- usvojiti i primjenjivati osnovna znanja o planiranju, programiranju i kontroli individualnog procesa vježbanja
- steći znanja o najvišoj razini odgovornosti za osobno zdravlje i zdravlje drugih

- biti osposobljeni za primjenu športskih i športsko-rekreacijskih aktivnosti radi održavanja radnih sposobnosti i unaprjeđenja kvalitete življenja
- imati razvijenu svijest o uljuđenim pravilima športskog ponašanja tijekom bavljenja športskim aktivnostima i za vrijeme promatranja športskih priredbi
- pojačanim tjelesnim vježbanjem regulirati negativna ponašanja
- usvojiti pozitivne načine zadovoljenja potrebe za afirmacijom
- biti osposobljeni za rješavanja problema u hitnim situacijama
- usvojiti i usavršiti motorička znanja kojima se mogu po potrebi prilagoditi novim radnim okruženjima i životnim situacijama.

Učenička postignuća na kraju gimnazije *(na ovoj se razini očekuje da učenici postignu dolje navedena postignuća kao i ona koja su navedena za četvrti odgojno-obrazovni ciklus)*

Učenici će:

- teorijski i praktično biti osposobljeni za primjenu tjelesnog vježbanja kao načina življenja
- znati procijeniti individualno primjerene tjelovježbene aktivnosti
- kvalitetno specijalizirati nekoliko športskih ili športsko-rekreacijskih aktivnosti
- spoznati značaj vježbanja za prevenciju negativnih utjecaja sedentarnog načina života
- steći znanja o mogućnostima i dobrobitima korištenja suvremenih načina održavanja i poboljšavanja zdravlja (fitness, wellness, športsko-rekreacijski programi, zdravstveni turizam...)
- razumjeti potrebu promicanja općih ljudskih i športskih vrijednosti.

6. Umjetničko područje

Umjetnost ima važnu ulogu u razvoju razumijevanja fizičke, emocionalne, intelektualne, estetske, društvene, moralne i duhovne dimenzije ljudskoga iskustva. Umjetničko područje odgoja i obrazovanja razvija pristup umjetnosti kao posebnom obliku ljudske spoznaje i svijesti doživljen osjetilima, osjećajima i intuicijom te pridonosi razvoju vrijednosti na osobnoj i društvenoj razini.

Svrha umjetničkog područja je razvijanje umjetničkog izražaja i razumijevanja umjetnosti, estetskog senzibiliteta i smisla za lijepo. Pridonosi razvoju znanja, stavova, vještina i sposobnosti potrebnih za razumijevanje i usvajanje likovne, glazbene, dramske i retoričke pismenosti, estetske osjetljivosti, estetske kritičnosti i etičnosti. Razvija kreativnost, apstraktno i kritičko mišljenje, istraživački i stvaralački duh, ustrajnost te pospješuje razvoj emocionalne i estetske inteligencije učenika; pridonosi jačanju samosvijesti i samopoštovanja, osjećaja za mjeru, ali i težnju za izvrsnošću.

Zbog svoje estetske i komunikativne prirode, predmeti unutar umjetničkog područja mogu pridonijeti promicanju škole kao kulturne sredine kao i kulturnog rada, te sudjelovanja i osobne kreativnosti.

Temeljni sadržaji

Temeljni **likovni** pojmovi raspoređeni su prema likovnim područjima: crtanje, slikanje, modeliranje, dizajn i grafika. Povezuju se pojmovi iz likovne teorije, povijesti umjetnosti i likovne tehnike i tehnologije. Učenici se tako pripremaju za razvijanje kulture sredine u kojoj se nalaze, očuvanje baštine te materijalnih i duhovnih vrijednosti u društvu.

Glazbeno područje uvodi učenike u svijet umjetničke i tradicijske glazbe, upoznaje ih s vrijednim glazbenim djelima i razvija glazbeni ukus i naviku praćenja i sudjelovanja u vrijednim glazbenim događanjima. Konceptija glazbene nastave kreće od potrebe djeteta da aktivno pjeva, svira, pleše, glazbeno i plesno improvizira, razvijajući osobne talente.

Redovita nastava glazbene kulture uz izbornu nastavu i izvannastavne aktivnosti (zbor, instrumentalne skupine, folklor, glazbene slušaonice i glazbeno-digitalne radionice) senzibiliziraju učenike za bavljenje glazbom na amaterskoj razini, odnosno kasnijem mogućem profesionalnom odabiru.

Ciljevi umjetničkog područja:

- razumjeti temeljne likovne i glazbene pojmove
- razvijati sposobnost doživljavanja i razumijevanja likovnih, glazbenih i dramskih djela nacionalne, europske i svjetske kulture
- usvojiti znanja o najvažnijim razvojnim pravcima u umjetnosti i njihovim predstavnicima
- razvijati sposobnost povezivanja umjetničkih djela s društvenom sredinom i povijesnim okolnostima
- razvijati vizualnu i glazbenu pismenost, estetsku osjetljivost i kritičnost
- izgrađivati vlastito stajalište s obzirom na veliku količinu vizualnih i glazbenih informacija kojima smo izloženi

- steći sposobnosti za uočavanje sličnosti i razlika između različitih oblika umjetničkog izražavanja diljem svijeta
- upoznati, spoznati i naučiti njegovati vrijednosti zavičajno-nacionalne kulturne baštine
- steći znanja o važnosti spomeničkih znamenitosti nacionalne kulturne baštine kao dokaza identiteta jednog naroda i vremena
- razvijati kreativne načine izražavanja sebe i kritički odnos prema svome radu i postignućima
- razvijati umijeće govora i komunikacijske vještine
- razvijati emocionalnu inteligenciju i sposobnost za uspostavljanje kvalitetnih međuljudskih odnosa
- razvijati sposobnosti komuniciranja uključujući svoje osjećaje, zapažanja, vrijednosti i znanje
- razvijati likovni i glazbeni izraz uz uvažavanje posebnosti individualnog razvoja
- razvijati sposobnost i vještine multimedijalnog likovnog, glazbenog, dramskog i retoričkog izražavanja
- razvijati stvaralaštvo i sposobnost iskazivanja umjetničke osobnosti
- otkrivati povezanost umjetnosti i znanosti te njihov utjecaj na održivi razvoj čovjeka i društva
- razumjeti fizičku, emocionalnu, intelektualnu, estetsku, socijalnu, religioznu i duhovnu dimeziju ljudskog iskustva
- razvijati osobni stav prema umjetnostima
- primijeniti znanja iz umjetničkog područja na svakodnevni život
- naučiti vrjednovati radove drugih učenika i svoj rad.

Učenička postignuća na kraju prvog i drugoga odgojno-obrazovnog ciklusa

Učenici će:

- usvojiti temeljne likovne i glazbene pojmove na temelju gledanja i slušanja
- znati temeljne razvojne pravce u likovnoj i glazbenoj umjetnosti i njihove predstavnike
- imati razvijenu vizualnu i glazbenu pismenost, estetsku osjetljivost i estetsku kritičnost
- biti osposobljeni za doživljavanje i osnovno razumijevanja likovnih i glazbenih djela
- poznavati i stvaralački se služiti različitim likovnim materijalima

- moći procijeniti vlastiti i uradak drugih, znati javno predstaviti vlastito stvaralaštvo
- razumjeti ulogu glazbe u prošlosti i danas; moći prepoznati vrstu glazbenog djela; biti u stanju verbalno ili neverbalno opisati iskustvo slušanja
- umijeti stvoriti jednostavnu vlastitu glazbu, ples, likovni uradak samostalno i zajedno s drugima
- usvojiti osnove izvođenja glazbe i plesa samostalno i zajedno s drugima; znati javno predstaviti vlastito stvaralaštvo
- aktivno sudjelovati na očuvanju i zaštiti kulturno-povijesne baštine.

Učenička postignuća na kraju trećeg odgojno-obrazovnog ciklusa (na kraju osmoga razreda)

Učenici će:

- moći likovno se i glazbeno izraziti uz korištenje multimedijalne tehnologije
- steći produbljeno znanje o različitim glazbenim i likovnim pravcima, razvojnim razdobljima i kulturama
- razumjeti učinak tišine, zvukova, glazbe, boje i materijala te vizualne umjetnosti na čovjeka
- znati samostalno komponirati i likovno se izražavati
- znati služiti se glazbom te likovnim i dramskim izrazom kako bi iskazali svoje misli, ideje i osjećaje
- imati razvijen estetski senzibilitet i osobni glazbeni i likovni ukus
- znati značenja poruka umjetničkih djela u kontekstu vremena njihovog nastanka i suvremenosti
- znati povezati utjecaj umjetnosti i znanosti na održivi razvoj čovjeka i društva
- primijeniti znanja iz umjetničkog područja na svakodnevni život
- znati vrijednosti zavičajne, nacionalne, europske i globalne kulturne baštine te poštivati kulturološku različitost
- steći sposobnost interdisciplinarnog stvaralaštva.

Učenička postignuća na kraju gimnazijskog obrazovanja

Učenici će:

- usvojiti temeljne pojmove o likovnim i glazbenim umjetnostima
- poznavati tijek razvoja likovne i glazbene umjetnosti od najranije povijesti do umjetnosti 21. stoljeća

- znati najznačajnija djela i stvaraoce na području glazbene, dramske i likovne umjetnosti, znati argumentirano raspravljati o naučenom i iznositi vlastite stavove
- znati hrvatsku kulturnu baštinu, njezinu povezanost s kulturnom baštinom Europe
- upoznati vrijednosti zavičajno-nacionalne kulturne baštine (etno umjetnost)
- razviti interes, stav i ukus prema različitim pravcima i područjima umjetnosti
- razviti osjetljivost za likovne, glazbene i dramske vrijednosti i razumijevanje različitih medija umjetničkog izražavanja
- znati mjerila za vrjednovanje umjetničkih djela, znati analizirati umjetničko djelo i izraziti osobni stav
- naučiti primijeniti znanja i stečene vještine iz područja umjetnosti na svakodnevni život
- steći sposobnost komuniciranja i raspravljanja o naučenom
- razviti vještine kritičkog razmišljanja kroz sposobnost procjenjivanja vlastitog rada/postignuća i postignuća drugih.

7. Praktični rad i dizajniranje

Ovo je područje u proteklih četrdeset godina neopravdano izostavljeno i zanemareno u kurikulumu obveznog obrazovanja. To se nepovoljno odrazilo na kompetencije učenika na kraju osnovne škole te pri izboru budućih zanimanja. Zato valja ovom odgojno-obrazovnom području posvetiti znatniju pozornost u smislu pripremanja kadrovskih i materijalnih uvjeta za ostvarivanje ciljeva ovog područja te pripremanju javnosti za prihvaćanje ovih sadržaja i aktivnosti.

Zadaća podučavanja u ovom području je razvoj učeničkih motoričkih vještina kako bi njihovo samopouzdanje na toj osnovi poraslo te kako bi im njihov rad priuštio radost i zadovoljstvo. Osim toga, te aktivnosti pospješuju osjećaj odgovornosti za rad i za korištenje materijala, a učenici procjenjuju kvalitetu materijala i rada. Oni, također, prosuđuju i zauzimaju kritičan stav prema svojim osobnim izborima i ponuđenim idejama, proizvodima i uslugama.

Sadržaji ovoga područja provode se kroz projekte koji su u skladu s učeničkim stupnjem razvoja te se koriste metode eksperimentiranja, manipuliranja materijalima i alatima te istraživanja i otkrivanja. Svrha zadataka u ovome području je vođenje učenika u sustavnom, ustrajnom, neovisnom praktičnom radu te razvoju kreativnosti, zatim stjecanje vještina rješavanja problema i razumijevanja svakodnevnih tehnoloških fenomena, kao i stjecanje estetskih, tehničkih i psihomotoričkih vještina. Učenicima se pruža uvid u kulturološke obrtničke tradicije našeg naroda.

Svrha ovog kurikulumskeg područja zadovoljavanje je učenikovih razvojnih potreba za izražavanjem i samopotvrđivanjem u motoričkim aktivnostima koje rezultiraju nekim konkretnim proizvodom. U prirodi je ljudskog bića graditi i stvarati konkretne upotrebne predmete pri čemu se ostvaruje i određeni estetski doživljaj i izraz. Zadovoljavanje djetetovih razvojnih potreba u ovom području pozitivno utječe i na učenje u kognitivnom i afektivnom području.

Osnovni sadržaji i ključni pojmovi:

- osnovni materijali, alati i tehnike vezane uz tehnički rad i rad s tekstilom, drvetom, papirom, kožom, plastikom i mekanim metalima
- upoznavanje sigurnosnih čimbenika koji se odnose na rad i radni prostor
- dizajn individualnih obrtničkih projekata te (u tom kontekstu) vježbanje i eksperimentiranje s tehnikama potrebnim za proizvodnju i dizajniranje različitih upotrebni predmeta; eksperimentiranje s različitim tehnikama za ilustraciju dizajna
- upoznavanje obrtničkih proizvoda, alata, materijala i obrtničkih tehnika, tradicionalnih i modernih, karakterističnih za zajednicu iz koje učenik potječe
- uz to vezani su osobni interesi i profesionalni potencijali; upoznavanje obrtničkih tradicija u lokalnoj sredini
- kritičko promatranje pojava u prirodi i izgrađenoj okolini koje su bliske učeniku kao i tehnoloških primjena
- upoznavanje održavanja, očuvanja i popravaka materijala i proizvoda; reciklaža i ponovna uporaba različitih materijala.

Odgojno-obrazovna postignuća

Učenička postignuća na kraju prvog i drugog odgojno-obrazovnog ciklusa

Učenici će:

- upoznati osnovna obilježja obrtništva te naučiti koristiti razne materijale, alate i praktične metode
- usvojiti pozitivan stav prema sigurnosti u radu; naučiti sigurnosne mjere pri korištenju alata, alatnih strojeva i opreme; naučiti voditi brigu o ugodnosti radnog okruženja u kojemu uče
- upoznati osnovne obrtničke tehnike i planiranje obrtničkih proizvoda te uvježbati vještine koje su za to potrebne, a u svrhu razvoja kritičkog mišljenja i kreativnosti
- usvojiti prostornu percepciju u dizajniranju i procesima proizvodnje
- naučiti obraćati pažnju na estetska svojstva, boje i oblike proizvoda
- naučiti proizvesti, održavati i popravljati proizvode u svakodnevnoj uporabi
- naučiti preuzeti odgovornost za predmete u svojoj okolini; shvatiti da proizvodi imaju vijek trajanja
- upoznati se s korištenjem informacijske tehnologije u raznim etapama dizajna i procesa proizvodnje kao i u raznim sredinama za učenje
- postupno ovladati cijelim obrtničkim procesom
- upoznati se s tehnologijom svakodnevnoga života
- naučiti samostalno ocijeniti i cijiniti vlastiti rad i rad drugih.

Učenička postignuća na kraju trećega i četvrtoga ciklusa

Učenici će:

- naučiti dizajnirati i proizvesti visokokvalitetne, estetski privlačne proizvode koji odgovaraju njihovoj svrsi te prosuditi etičke, ekološke i ekonomske vrijednosti u svome radu
- upoznati se s nacionalnim i lokalnim tehnološkim, dizajnerskim i obrtničkim kulturama kako bi stekli ideje za stvaranje vlastitih identiteta i stjecanje dizajnerskih kompetencija
- upoznati se s vještinama i znanjem povezanim s tradicionalnom i suvremenom tehnologijom kako bi ih mogli primijeniti u svakodnevnom životu, daljnjoj edukaciji, budućim zadacima na poslu i zabavi u slobodno vrijeme
- naučiti cijiniti i prosuditi vlastiti rad i rad drugih te pronaći, pojedinačno ili u suradnji, kreativna rješenja za probleme koje uoče, koristeći razne izvore informacija

- naučiti zauzeti stav o tehnološkom razvoju i njegovu značaju u blagostanju pojedinaca, društva i prirode
- razumjeti poduzetništvo i procese industrijske proizvodnje
- pripremiti se za izbor vlastitog zanimanja upisom školskog programa u srednjoškolskom obrazovanju

VIII. OČEKIVANA POSTIGNUĆA UČENIKA U STRUKOVNOM ODGOJU I OBRAZOVANJU

Uvođenje obveznoga odgoja i obrazovanja na srednjoškolsku razinu (*Mjere za uvođenje obvezne srednje škole*, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, 2007.) pretpostavlja ostvarenje općeg odgoja i obrazovanja kao obveznog minimalnog dijela nacionalnoga kurikuluma u strukovnoj školi.

Strukovne škole kreiraju školski kurikulum ovisno o vrsti škole, odnosno kvalifikaciji i zanimanju, složenosti programa, potrebama i afinitetima profiliranja za stjecanje prvog zanimanja ili pripremanja za daljnje obrazovanje.

S obzirom na mogućnost završavanja prvoga zanimanja u dobi od 16 godina, škole će izraditi programe za stjecanje stručnih kompetencija u trajanju od najmanje dvije godine, uvažavajući utvrđene odnose općeg obveznog i školskog kurikuluma.

Cilj srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja je samostalna, radno osposobljena i odgovorna osoba.

Očekivana odgojno-obrazovna postignuća učenika nakon završetka strukovnog obrazovanja su:

- razvijene komunikacijske kompetencije
- razvijene matematičke kompetencije
- razvijene prirodoznanstvene i društveno-humanističke kompetencije
- razvijene informatičko-komunikacijske kompetencije
- razvijena tehničko-tehnolojska kompetencija
- razvijene kreativne sposobnosti i kritičko mišljenje
- razvijena svijest prema osobnom zdravlju i zdravlju svoje okoline
- razvijene socijalne kompetencije
- razvijena ekološka svijest
- poznavanje, poštivanje i provođenje ljudskih prava
- razvijene poduzetničke kompetencije
- osposobljenost za samoorganizirano učenje.

Zahtjevi glede stupnja ostvarivanja pojedinih kompetencija ovisit će o razvojnoj situaciji učenika te razini strukovnog odgoja i obrazovanja. Na višim razinama pozornost bi trebala biti usmjerena više na razvoj kompetencija istraživačkog rada i kritičkog mišljenja, samoorganiziranog učenja, socijalnih kompetencija orijentiranih na profesionalni etos i zahtjeve radne kulture, na razvijanje i jačanje svijesti o sebi, osjetljivosti za druge, razumijevanju drugih i razvijanju prosocijalnoga ponašanja.

O razini srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja, odnosno o složenosti kvalifikacije i zanimanja ovisit će i kurikulumski opseg pojedinih odgojno-obrazovnih područja i nastavnih predmeta.

Strukovni kurikulum ovisi o obujmu kvalifikacije, što je mjerilo opterećenja učenika u strukovnom obrazovanju.

Opći obvezni dio nacionalnoga kurikulumu trebao bi sačinjavati jezgrovnu strukturu i to iz područja materinskoga jezika i književnosti, matematike, stranih jezika, informatike i tehnologije, područja biologije, kemije, fizike, povijesti, geografije, tjelesno-zdravstvenoga područja te umjetničkih područja kao što su likovna umjetnost, glazbena umjetnost i dr.

U gimnazijama i četverogodišnjim srednjim školama, tj. višim razredima srednje škole sadržaji će se strukturirati po nastavnim predmetima (primjerice, matematika, kemija, fizika, povijest, hrvatski jezik itd.).

Sadržaji nastave u strukovnim školama strukturirat će se kao nastavni predmeti (matematika, povijest, fizika, itd.) ili kao moduli, ovisno o naravi predmeta i/ili profilu škole (primjerice, integracija kemije i fizike ili biologije i kemije itd.).

S obzirom na individualni pristup učeniku te djecu s posebnim potrebama, važno je izraditi diferencirane programe prilagođavajući ih sposobnostima i afinitetima učenika.

Nacionalni kurikulum pretpostavlja međupredmetne sadržaje koje će škola programski izraditi i prema vlastitim potrebama i mogućnostima, ali uvažavajući potrebe učenika. Potrebno je odrediti odgojno-obrazovna područja koja će biti integrirana u sve nastavne predmete (primjerice, odgoj i obrazovanje za zdravlje, odgoj i obrazovanje za ljudska prava, odgoj i obrazovanje za međukulturno razumijevanje, preventivne programe i dr.). U tom smislu jako je važno vrijednosno definiranje školskoga kurikulumu i oživotvorenje odgojne uloge škole.

Školski kurikulum u strukovnom obrazovanju pretpostavlja i izborne sadržaje koje će škola samostalno odrediti uvažavajući potrebe učenika. U općeobrazovnim, a osobito u strukovnim školama izborni sadržaji mogu biti pojačani na način da učenike pripremaju za državnu maturu.

U trogodišnjim strukovnim školama potrebno je također omogućiti učenicima pohađanje pojačanih sadržaja, osobito za one učenike koji se prepoznaju i koje nastavnici prepoznaju s većim sposobnostima i mogućnostima nastavka odgoja i obrazovanja i polaganja državne mature. Preporuka je da se škole međusobno povežu i realiziraju pojačane programe za učenike s višim sposobnostima (načelo racionalizacije) vodeći računa o horizontalnoj i vertikalnoj prohodnosti na srednjoškolskoj razini i prema visokoškolskoj razini.

Školski kurikulum u strukovnom obrazovanju pretpostavlja i izradu izvannastavnih i izvanškolskih programa i aktivnosti koje će škola programski izraditi uvažavajući potrebe učenika.

Zbog učinkovitijega osiguravanja okomite, ali i vodoravne prohodnosti potrebno je pristupiti izradi općih i stručnih programa koji bi se trebali temeljiti na *bodovnom* sustavu (ECVET). Svako stjecanje određene kompetencije u srednjem strukovnom obrazovanju podrazumijeva označavanje ocjena postignuća iz pojedinih predmeta i stečenih *bodova* (ECVET) te dobivanje certifikata.

Načelo autonomije i fleksibilnosti pretpostavlja izradu školskoga kurikulumu pa je potrebno zakonski urediti odnos jezgrovnog i školskog kurikulumu.

Završetak školovanja na određenoj razini u strukovnim školama podrazumijeva izradu završnoga stručnog ispita i i dobivanje diplome te stjecanje zanimanja.

Potrebno je odrediti i odnos *teorijske* i *praktične* nastave. Ovaj odnos ovisi o vrsti i složenosti poslova za određeno zanimanje, odnosno o kompetencijama koje učenik treba steći da bi odgovorno i djelotvorno obavljao zanimanje za koje se obrazuje.

Trajanje školske, odnosno nastavne godine potrebno je prilagoditi razvojnoj dobi učenika te ravnomjernom opterećenju učenika.

Odgojno-obrazovni ciljevi, očekivana postignuća učenika, odgojno-obrazovna područja, način vrijednovanja i ocjenjivanja učeničkih postignuća po obrazovnim razinama i ciklusima, kao i specifičnostima strukovnih škola, specificirat će se u kurikulumu za strukovnu školu.

IX. DJECA I UČENICI S POSEBNIM ODGOJNO-OBRAZOVNIM POTREBAMA

Nacionalni kurikulum osigurava djeci/učenicima s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama jednake mogućnosti za sudjelovanje u odgojno-obrazovnom procesu, u skladu s njihovim mogućnostima, zajedno s vršnjacima.

Učenici s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama, prema strateškom razvojnom dokumentu o odgoju i obrazovanju (*Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005.-2010.*) i *Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* (2008.), učenici su s teškoćama različite pojavnosti i stupnja oštećenja te daroviti učenici. Obje skupine zahtijevaju prilagodbe odgojno-obrazovnog procesa, odnosno posebnu odgojno-obrazovnu podršku različite vrste i razine. Radi se o heterogenoj skupini osoba unutar koje su moguće diferencijacije ciljeva, sadržaja i metoda podučavanja prema individualnim potrebama i specifičnostima, bilo da se radi o vrstama i stupnjevima oštećenja, bilo da se radi o darovitosti. U tu svrhu odgojno-obrazovna ustanova ima mnogostruke zadaće kako bi odgovorila na različite potrebe svojih polaznika, osiguravajući im potrebnu potporu u ustanovi ili/i izvan nje. U suradnji s lokalnom zajednicom razvijaju se mreže službi za izravnu potporu djeci/učenicima, odgojno-obrazovnim ustanovama i obiteljima. U školi ti učenici trebaju biti uključeni u dopunsku ili dodatnu nastavu.

1. Djeca/učenici s teškoćama

Cilj je nacionalnoga kurikuluma omogućiti polaznicima odgojno-obrazovnih ustanova na razini predškolskog, osnovnog i srednjoškolskog odgoja i obrazovanja postizanje najviše razine znanja u skladu s njihovim potencijalima, kako bi bili osposobljeni za što samostalniji, djelotvoran i ispunjen život na osobnom, društvenom i profesionalnom području te za cjeloživotno učenje. Inkluzivno/uključujuće obrazovanje teži da djeca i učenici s teškoćama u odgojno-obrazovnom sustavu ostvare što više ciljeva koji vrijede za ostalu djecu. Škola postaje zajednica koja uči podupirući razvoj svakog pojedinca u skladu s njegovim sposobnostima, posebnostima i teškoćama, te osigurava jednakost mogućnosti uz zajamčenu kvalitetu odgojno-obrazovnih ponuda.

Načela kurikuluma

- uključujući/inkluzivni pristup u odgoju i obrazovanju
- diferenciranost ciljeva učenja i poduke, individualizirana/bonus nastava
- fleksibilnost kreiranja ponuda za razvijanje kognitivnih, emocionalnih i socijalnih, psihomotoričkih znanja i vještina te kreativnosti, primjerenih uzrastu i sposobnostima
- usklađenost kurikuluma s potencijalima učenika te s potrebama stvarnog života, potencijalne radne okoline i društvenog okružja
- kontinuum obrazovne, pedagoško-didaktičke, psihološke i rehabilitacijske i druge podrške unutar i izvan odgojno-obrazovne ustanove
- promicanje pozitivnih stavova u odnosu na različitost u odgojno-obrazovnoj ustanovi i široj zajednici
- cjeloživotno učenje
- partnerski odnosi/suradnja

Različiti oblici uključanja u odgojno-obrazovni sustav

Djeca i učenici s teškoćama uključuju se u odgojno-obrazovni sustav uz odgovarajuće mjere potpore u različitom obimu, a prema individualnim potrebama. Posebno je važno rano prepoznavanje teškoća i uključanje u primjerene oblike odgojno-obrazovnog i rehabilitacijskog rada.

Oblici uključanja		
A	Redoviti vrtić Posebni vrtić	odgojno-obrazovna skupina u redovitom vrtiću
B	Redovita osnovna i srednja škola	redoviti razredni odjeli - redoviti program uz rehabilitacijsku potporu, individualizirani/diferencirani program, bonus nastava posebni odjel u redovitoj školi/posebni program – diferencirani program, bonus nastava
C	Posebna odgojno- obrazovna ustanova	posebni program – diferencirani program, bonus nastava, rehabilitacijski programi
D	Nastava u kući nastava u bolnici	skraćeni redoviti i posebni programi, skraćeno vremensko trajanje

A i B) Djeca i učenici s teškoćama koji su uključeni u redovite razredne odjele trebaju primati pomoć kroz dopunsku nastavu, individualizirani kurikulum i kroz diferencijaciju ciljeva i nastave. Diferencijacijom ciljeva i kroz individualizirani kurikulum, izborne sadržaje, bonus nastavu, te višerazinskim izvođenjem programa ostvaruje se učinkovitije ostvarivanje ciljeva odgoja i obrazovanja kao i uspješnije razvijanje potencijala učenika. Bonus nastava predstavlja ponudu zamjenskih sadržaja i aktivnosti za one predmete ili dijelove sadržaja nekih predmeta koji zahtijevaju više kognitivne razine ili viši stupanj drugih sposobnosti, a kojima učenik ne može udovoljiti. Oslanja se na učenikove „jake strane“ i usmjerava ga prema zanimanju za koje pokazuje sklonost i odgovara potrebama zajednice. Ovaj oblik rada posebno pridonosi uključenju učenika sniženih kognitivnih sposobnosti u redovite škole i njihovog zadržavanja u vlastitoj obitelji.

Individualizirani se kurikulum izrađuje iz općeg, a u skladu sa sposobnostima i potrebama učenika, uz uvažavanje uvjeta u okruženju, donosi se na temelju dogovora škole, roditelja i samih učenika. Planiranje individualiziranog kurikuluma treba biti vođeno prema realno postavljenim ciljevima. Osiguravaju se i rehabilitacijski sadržaji u trajanju i obimu prema potrebama, kao i prilagođena didaktička oprema.

C) U posebne odgojno-obrazovne ustanove uključuju se polaznici s teškoćama takve vrste i stupnja koje im onemogućavaju praćenje odgojno-obrazovnog procesa u redovitim ustanovama. Kurikulum u ovim ustanovama ima za cilj osposobiti polaznike za uključenje u svakodnevni život u skladu s kronološkom dobi pod što redovitijim uvjetima. Sadržaji se provode kroz odgojno-obrazovne aktivnosti i područja, a vezano za razvojne cikluse i kronološku dob (do 21. g.), a prema kurikulumskim načelima :

Razvojne sposobnosti i kompetencije:

- **kognitivne vještine** - osjetilne stimulacije, vježbanje donošenja odluka i izbora, rješavanja problema, odnos između uzroka i posljedica, pamćenje
- **motoričke vještine** - planiranje i upravljanje motoričkim funkcijama, razvoj mišićne snage i koordinacije, ritam i ples
- **govor i komunikacija** - verbalno, neverbalno i pismeno izražavanje mišljenja upotrebom simbola, riječi, znakova.

Adaptivne sposobnosti i kompetencije:

- **vještine potrebne za svakodnevni život:** briga o sebi, zdravlje i sigurnost/ stanovanje/kretanje u okolini i provođenje slobodnog vremena, izobrazba u obavljanju jednostavnih poslova, radne aktivnosti
- **osobne, emocionalno-socijalne vještine** - razvijanje samokontrole i interakcije s drugima, samozastupanje,

D) Za učenike koji zbog bolesti nisu u mogućnosti duže vrijeme polaziti nastavu ustrojava se tzv. **nastava u kući** koju izvode učitelji i suradnici škole koju učenik polazi. Također se organizira **predškola i nastava u bolnici** za učenike koji se nalaze na *dužem bolničkom liječenju*, a koju provode stručni djelatnici najbliže odgojno-obrazovne ustanove. Ovi se

oblici nastave provode u skraćenom sadržajnom i vremenskom obimu, a odnose se na redovite i posebne programe.

Ocjenjivanje/vrjednovanje znanja

Od odgojitelja i učitelja očekuje se da omogući svakom učeniku iskustvo uspješnosti.

Odgojitelji/učitelji/nastavnici izrađuju inicijalnu procjenu djeteta/učenika već na početku njegova uključenja u odgojno-obrazovni sustav i prate i vrjednuju njegovu napredovanje. Kada su identificirane početne točke, one služe kao mjerilo daljnjeg napretka i razvijanja „obrazovnog profila“ djeteta/učenika te njegovog ocjenjivanja.

Svi dokumenti i prilozi praćenja djeteta/učenika ulažu se u mapu, a elementi za praćenje i ocjenjivanje definiraju se individualiziranim kurikulumom i predstavljaju vodič za praćenje realizacije ciljeva. Tada se ocjenjivanje ne reflektira na sadržaje i razine općeg kurikuluma, već ostaje u okvirima individualiziranog kurikuluma. Na kraju svakog odgojno-obrazovnog razdoblja stručni tim, odgajatelji i učitelji dužni su izraditi pisano izvješće o postignućima djeteta/učenika, kao i preporuke za daljnji rad. Ocjenjivanje predstavlja vodič nastavka planiranja odgojno-obrazovnog rada s učenikom.

Svjedodžba treba reflektirati učenikov uspjeh, ali istovremeno sadržavati dodatak koji daje uvid u učenikova stvarna postignuća u odnosu na propisani standard odgojno-obrazovnih postignuća primjeren njegovoj kronološkoj dobi.

Različiti modeli potpore

- mreža službi na lokalnoj razini za izravnu potporu djeci, učenicima, obiteljima i redovitim odgojno-obrazovnim ustanovama kroz mobilne stručne timove, usluge posebnih ustanova, pomoćnika u nastavi
- mreža škola bez arhitektonskih barijera
- mreža redovitih odgojno-obrazovnih ustanova (vrtići, škole) s posebnim odjelima
- područni referentni centri
- volonterska mreža.

Kadrovi

Sustavnim dodiplomskim/diplomskim obrazovanjem i stručnim osposobljavanjem i usavršavanjem odgojitelja, učitelja, nastavnika i stručnih suradnika, kroz poslijediplomske i specijalističke studije osigurava se potrebna razina kompetentnosti za rad s učenicima s teškoćama, od prepoznavanja njihovih posebnosti, izbora najprikladnijih didaktičko-metodičkih pristupa i oblika rada do vrjednovanja uspješnosti, profesionalnog usmjeravanja i osposobljavanja, vodeći računa o potencijalima i potrebi za uspjehom svakog učenika. Suradnički rad na planiranju i provedbi odgojno-obrazovnog rada s djecom/učenicima s teškoćama uključuje odgajatelje, učitelje, nastavnike, stručne suradnike, ravnatelje i drugo osoblje u odgojno-obrazovnoj ustanovi i izvan nje – gostujuće stručnjake, obitelj, lokalnu zajednicu, udruge i medije. Ono je nužna pretpostavka u planiranju kurikuluma za rad s djecom i učenicima s teškoćama.

Odgojno-obrazovna ustanova vodi računa o potrebama trajnog profesionalnog razvoja svojih zaposlenika rukovodeći se potrebama ustanove i postignutim rezultatima vrjednovanja i samovrjednovanja.

Kompetencije odgojitelja/učitelja/nastavnika u radu s djecom/učenicima s teškoćama:

- poznavanje temeljnih znanja i vještina potrebnih za rad s učenicima s teškoćama
- motiviranost za rad i trajno profesionalno usavršavanje na ovom području
- poznavanje različitih strategija podučavanja, kreativnost
- poznavanje i njegovanje timskog rada
- empatičnost.

Referentni centar za unaprjeđenje rada s djecom/učenicima s teškoćama

Na lokalnoj razini valja razviti centre za unaprjeđenje rada s djecom/učenicima s teškoćama, koji će pružati stručnu pomoć odgojno-obrazovnim i drugim ustanovama, obiteljima i pojedincima radi odgovarajuće odgojno-obrazovne i socijalno-emocionalne podrške. Centar bi trebao osiguravati koordinirano djelovanje različitih ustanova, interesnih skupina i pojedinaca, savjetodavne usluge, profesionalno usavršavanje i osposobljavanje kao i informiranje i senzibiliziranje javnosti o potrebama i mogućnostima djece/učenika s teškoćama.

2. Darovita i talentirana djeca/učenici

Iako među darovitom i talentiranom djecom i drugim učenicima postoje znatne razlike, smatra se da imaju neke zajedničke osobine na kojima se može temeljiti prilagođeni kurikulum. Obično ih se opisuje kao one koji imaju veći kognitivni potencijal, razvijenu sposobnost bržeg razumijevanja kompleksnih ideja i pojmova, uče brže i s većom dubinom od svojih vršnjaka, pokazuju veliku znatiželju i zanimanje za određeno područje, pokazuju kreativnost, originalnost, domišljatost i sposobnost produkcije velikog broja ideja te sposobnost sagledavanja stvari iz različitog ugla gledanja. U školi ovi učenici trebaju biti uključeni u dodatnu nastavu i u druge oblike rada koji potiču njihove sposobnosti i kreativnost.

Program koji se temelji na osobinama i posebnim odgojno-obrazovnim potrebama ove djece i skupine učenika, treba biti *kvalitativno*, a ne kvantitativno drugačiji od redovitog, općeg kurikuluma. Zahtijeva ne samo odgovarajuću prilagodbu, odnosno diferencijaciju sadržaja ili tema i tempa savladavanja sadržaja, već i procesa podučavanja i oblika rada, prije svega izrade individualiziranog plana učenja.

Cilj nacionalnoga kurikuluma je omogućiti darovitoj i talentiranoj djeci/učenicima razvoj i ostvarenje njihovih potencijala, uz uvažavanje njihovih socijalno-emocionalnih potreba.

Načela kurikuluma

- identifikacija darovite i talentirane djece/učenika koristeći višedimenzionalne modele i praćenje
- usmjerenost na zadovoljavanje posebnih kognitivnih, socijalnih, tjelesnih i emocionalnih potreba darovite i talentirane djece i učenika, uz kontinuirano praćenje i vrjednovanje ostvarivanja istih
- diferencijacija ciljeva i sadržaja kurikuluma
- kontinuum obrazovne, pedagoško-didaktičke i psihološke podrške unutar i izvan odgojno-obrazovne ustanove
- fleksibilno grupiranje prema sposobnostima, interesima te stupnju i vrsti darovitosti/talentiranosti, poticanje kritičkog razmišljanja, odlučivanja, samopouzdanja i samoostvarenja
- dobrovoljnost sudjelovanja u identifikaciji i u programima

Različiti modeli potpore

Diferencijacija	
A) Programi u redovnoj nastavi	B) Posebni programi
<ul style="list-style-type: none">▪ obogaćenje▪ proširenje▪ ubrzanje (akceleracija)▪ mentorstvo▪ natjecanje	<ul style="list-style-type: none">▪ izvannastavne aktivnosti▪ radionice▪ ljetne i zimske škole▪ klubovi, kampovi

Diferencijacija kurikuluma odnosi se na prilagodbu kurikuluma i metoda poduke obrazovnim potrebama i preferencijama darovitih i talentiranih učenika. Diferencirani kurikulum je *kvalitativno*, a ne kvantitativno različit, a promjene se odnose na **sadržaj učenja** (ubrzanje, sažimanje, mijenjanje, reorganiziranje, fleksibilan tempo u koracima, korištenje naprednijih/složenijih materijala, koncepata i sl.); **proces učenja** (intelektualno zahtjevnije aktivnosti – problemske situacije, pitanja otvorenog tipa koja pokreću višu razinu misaonih procesa, istraživanje, otkrivanje novog, preispitivanje poznatog, samostalno učenje te instrukcije koje potiču ostvarenje viših razina mišljenja); **produkte učenja** (npr. plakat, seminarska radnja, predavanje za druge učenike, problemski zadatci za druge učenike, mentorstvo darovitih učenika drugim učenicima) te **okruženje učenja** koje omogućava slobodnu komunikaciju, potiče neovisnost, kreativnost, inovativnost i sl.

A) Vrste diferenciranih programa u redovitoj nastavi

Obogaćenje

Obogaćenje označava horizontalnu fleksibilnost unutar cijelog kurikuluma. Ono označava vrstu učenja koje je izvan osnovnog programa koji djeca uče, odnosno predstavlja dodatak osnovnom kurikulumu, ali ga ne mijenja. Može se ostvarivati kroz grupu učenika koji rade zajedno ili podučavanje i učenje na različit način od uobičajenoga. Obogaćenje ne mora biti namijenjeno samo darovitoj djeci nego svoj djeci u razredu.

Proširenje

Proširenje predstavlja vertikalnu fleksibilnost unutar kurikuluma i omogućuje učeniku brže kretanje kroz kurikulum. Može sadržavati *ubrzanje* (akceleracija) pri čemu učenici preskaču dijelove kako bi se brže kretali prema naprijed. Također može značiti *sažimanje* kurikuluma tako da postane gušći i kompleksniji, što učeniku dopušta da gradivo obrađuje na dublji način i napreduje vlastitim tempom.

Ubrzanje (akceleracija)

Ubrzanje znači ranije uključivanje učenika u redovno osnovnoškolsko obrazovanje ili omogućavanje učeniku da prijeđe u više razrede, ali i ubrzanje unutar nekog predmeta (npr. matematika). Odluka o ranijem uključivanju i prelasku u više razrede donosi se nakon pažljive procjene o njenom utjecaju na svako pojedino dijete/učenika i kad je jednom provedeno, zahtijeva pažljivo praćenje o tome kako utječe na dijete. Kod ove odluke posebno treba uzeti u obzir: godine djeteta, emocionalni i fizički razvoj, potporu roditelja, obrazovnu potporu i učenikovo zanimanje i motivaciju.

Mentorstvo

Mentori su stručnjaci na područjima učenikovog zanimanja, odnosno sposobnosti, s kojima dijete/učenik može raditi na principu „naučnika“ (šegrt). Tada mentor ima ulogu vodiča, učitelja, uzora i prijatelja. Uz pomoć mentora darovitim učenicima koji mogu biti podložni teškoćama koje proizlaze iz nesklada intelektualnog i socijalno-emocionalnog stupnja zrelosti, uz akademsku pruža se i socijalno-emocionalna podrška. Dakle, mentorstvo ima dvojaku funkciju: pomoć pri razvijanju darovitosti ili talenta i podupiranje kroz „empatijsku suradnju“.

Mentori mogu biti učitelji/nastavnici, stariji učenici, roditelji-volonteri te gostujući stručnjaci.

Natjecanja

Djeca se upućuju na razna natjecanja na području svoga interesa, čime im se pruža prilika za natjecanje ili iskazivanje njihovih sposobnosti i talenata, čime primaju priznanja, ali i testiraju svoje sposobnosti. Stoga se smatra da natjecanja mogu poslužiti i kao identifikacija i kao obrazovna ponuda. Natjecanja mogu biti lokalna, nacionalna i međunarodna, kao i individualna i grupna.

B) Posebni programi

Posebni programi su razne izvannastavne aktivnosti, radionice, ljetne i zimske škole i klubovi na kojima sudjeluju darovita djeca/učenici, u kojima djeca pohađaju programe prema svojim posebnim područjima talenta i interesa.

Djeca/učenici s „dvostrukim posebnim potrebama“

Darovita i talentirana djeca/učenici s „dvostrukim posebnim potrebama“ darovita su djeca koja imaju dodatnu teškoću, kao što su npr. ADHD, teškoće u učenju, osjetilne i motoričke teškoće itd. Darovitost i talentiranost ove djece najčešće ostaje neprepoznata te nemaju mogućnost ostvariti svoje potencijale. Stoga oni zahtijevaju posebne oblike identifikacije i potpore u odgojno-obrazovnom sustavu, ali i izvan toga sustava, kroz alternativne izvanškolske obrazovne, terapijske programe.

Sljedeća grupa darovite djece, koja su u opasnosti ne ostvariti svoje potencijale, učenici su „otpadnici“, odnosno darovita djeca koja izgledaju prosječni i ispodprosječni, nestalni u radu, ne završavaju zadatke itd. Ova djeca/učenici također zahtijevaju posebno dijagnostičkog testiranje, alternativne izvanškolske oblike učenja, netradicionalne vještine učenja, mentorstvo.

Kadrovi

Sustavnim inicijalnim i stručnim osposobljavanjem i usavršavanjem odgojitelja, učitelja, nastavnika i stručnih suradnika osigurava se potrebna razina kompetentnosti za rad s darovitom djecom i učenicima. Odgojno-obrazovni stručnjaci odgovorni za pružanje potpore darovitim učenicima trebaju imati stručno obrazovanje vezano za prepoznavanje osobina darovite djece i učenika, osobito za njihove posebne emocionalne i socijalne potrebe.

Kompetencije odgojitelja/učitelja/nastavnika za darovite učenike

- poznavanje pojma darovitosti, temeljnih osobina darovite djece/učenika te znanja i vještina potrebnih za prepoznavanje i rad darovitih
- pozitivan stav prema darovitim i darovitosti, kao posebnom području odgoja i obrazovanja
- aktivno kreiranje okruženja za darovite učenike koje potiče izvrsnost
- njegovanje timskog rada
- empatičnost.

Centar za razvoj darovitosti i kreativnosti/ centri izvrsnosti

Potrebno je utemeljiti centre za razvoj darovitosti i kreativnosti koji će pružati stručnu pomoć, voditi istraživačku i obrazovnu djelatnost na području darovitosti i kreativnosti, povezati pravna tijela i zaposlene u obrazovanju, znanosti i gospodarstvu, a sve s ciljem pružanja odgovarajuće obrazovne podrške darovitoj djeci/ učenicima. Centar pruža podršku roditeljima darovite djece te roditelje obavještava, savjetuje i obrazuje o osobinama i potrebama darovite djece. Centar je mjesto gdje se daroviti učenici međusobno drže na nacionalnoj i međunarodnoj razini, te među vršnjacima (mentalnim i kronološkim) nalaze poticaje i podršku. Osigurava seminare, ljetne i zimske škole, kampove za darovite, učeničke interesne skupine, učenje putem interneta te online forume na kojima članovi mogu raspravljati o različitim temama. Također surađuje s međunarodnim organizacijama i institucijama za darovite te omogućuje darovitoj djeci iz

Hrvatske pohađanje kampove i raznih događanja organiziranih za ovu grupu djece u domovini i inozemstvu.

Osim rada s djecom i učenicima, centri imaju zadaću i profesionalnog usavršavanja svih sudionika sustava .

X. OCJENJIVANJE I VRJEDNOVANJE UČENIČKIH POSTIGNUĆA PREMA ODGOJNO-OBRAZOVNIM PODRUČJIMA

Model praćenja i ocjenjivanja učenika tijekom obveznoga školovanja polazi od društveno-kulturnih i odgojno-obrazovnih vrijednosti te općih odgojno-obrazovnih ciljeva. U školskim se ustanovama radi unaprjeđenja kvalitete odgojno-obrazovne djelatnosti provodi unutarnje i vanjsko vrjednovanje, a odnosi se na provođenje nacionalnih ispita te mjerenje stupnja kvalitete svih sastavnica nacionalnog kurikulumu.

Unutarnje vrjednovanje temelji se na holističkom pristupu praćenja i poticanja individualnog razvoja svakog učenika, a škola je dužna osigurati sustavno poučavanje učenika, poticanje i unaprjeđivanje njihova razvoja u skladu s njihovim sposobnostima i sklonostima. Pritom se očekuje pozitivna orijentacija na učenikovu osobnost i postignuća. To znači da se nastoji uočiti i poticati ono u čemu učenik ima šanse uspjeti, a izbjegavati stavljanje u prvi plan aktivnosti za koje je jasno da učenik nema šanse postići neki zadovoljavajući uspjeh. Ovo osobito vrijedi za osnovno i obvezno školovanje koje treba temeljiti na pedagogiji uspjeha za sve i didaktičkom ugovoru kao sredstvu za ostvarivanje takva pedagoškog polazišta.

Godišnji plan provedbe vanjskog vrjednovanja školskih ustanova, na prijedlog Vijeća za nacionalni kurikulum donosi ministar, a provodi ga Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja. Škole su obvezne koristiti rezultate nacionalnih ispita i sve druge pokazatelje uspješnosti odgoja i obrazovanja za analizu i samovrjednovanje radi trajnog unaprjeđivanja kvalitete rada škole.

Školsko ocjenjivanje treba sadržavati kvalitativnu i kvantitativnu procjenu znanja i zalaganja, prosudbu vrijednosti učenikova usmenog i pisanog odgovora, procjenu sposobnosti i mogućnosti učenika za ulaganje napora, procjenu koristi li učenik svoje potencijale i procjenu aktivnosti učenika na satu. Posebno se u vrjednovanju treba posvetiti pozornost u praćenju razvoja motoričkih sposobnosti kao i sazrijevanju u afektivnom području. Na to nas upućuju i kompetencije i ishodi učenja koji su u nastavnim kurikulumima ili međukurikularnim temama, ugrađeni u nove nastavne programe (odgoj za nenasilje, mir, toleranciju, suradnju, ekološki odgoj, odgoj za humane odnose među spolovima, odgoj za ljudska prava, odgoj za poduzetništvo, odgoj za promjene, građanski odgoj, religijski/vjerski odgoj itd.).

Vrjednovanje znanja ima svrhu potpomaganja procesa učenja. Formativnim ispitivanjem valja osigurati dodatnu motivaciju za učenje i odrediti kakvoću i količinu znanja, nadzirati napredovanje učenika, završno ocijeniti znanje i vrjednovati učinkovitost samog procesa i strategije učenja.

Vrjednovanje se jednako odnosi na proces učenja kao i na njegove rezultate. Vrjednovanje učenikovih aktivnosti i rezultata treba biti u funkciji osposobljavanja za samovrjednovanje radi razvijanja svijesti o vlastitim znanjima i stečenim kompetencijama te o važnosti cjeloživotnog učenja. Istodobno vrjednovanje učenikovih aktivnosti i rezultata treba pridonijeti stjecanju pozitivne slike o sebi te poticati učenike na planiranje svoga rada i samostalno donošenje odluka, što se postiže upućivanjem učenika na analizu svojeg učenja i učenja drugih radi stjecanja kompetencija vrjednovanja.

Da bi razvili vještine samoocjenjivanja/samovrjednovanja, učenici moraju biti vođeni u provjeravanju procesa učenja i prilikom ocjenjivanja svojih vještina u učenju i radu. To nalaže stalno povratno informiranje učenika o radu. Učenici moraju biti vođeni i motivirani kako bi ocjenjivali svoje učenje i uspjeh na različite načine i tako razvijali sposobnosti za samoocjenjivanje.

Praćenje i ocjenjivanje razlikovat će se u skladu sa shvaćanjem funkcije ocjene u odnosu na razvoj učenika. Razlikovanje razvojnih posebnosti u obrazovnim ciklusima zahtijeva i razlike u funkciji ocjene. Tako će u prvom odgojno-obrazovnom ciklusu (I., II., III. i IV. razred) značajno mjesto zauzimati opisno ocjenjivanje jer je učenicima te dobi lakše shvatiti opisivanje njegove uspješnosti ili neuspješnosti, a teže razumjeti apstrakciju brojčane ocjene. U drugom odgojno-obrazovnom ciklusu (V. i VI. razred), a kasnije i u trećem (VII. i VIII. razred) i četvrtom (prva dva razreda srednje škole) bit će sve naglašenije brojčano ocjenjivanje, premda će verbalno ocjenjivanje, kao svojevrsno tumačenje ocjene, i dalje imati važnost u razumijevanju ocjene, odnosno, vrjednovanju učenika.

Ocjenjivanje se mora temeljiti na učenikovu razvoju i procesu učenja te na početnim točkama i ciljevima. Prilikom ocjenjivanja znanja mora postojati tolerancija za prepreke u učenju nastale zbog učenikove onesposobljenosti (razvojne teškoće) ili poremećaja.

Ocjenjivanje također obuhvaća odgovornost i kooperativnost. Ocjenjivanje ponašanja usmjereno je procjenjivanju učenikova odnosa prema drugim osobama, prema okolišu i prema njegovu pridržavanju pravila.

Kontinuirano ocjenjivanje aktivira učenika i pridonosi razvoju radnih navika. Javnošću ocjene učenik ostvaruje svoja prava i razvija sposobnost samoocjenjivanja, a uspjeh pojedinca postaje interes razreda.

Postignuća se mjere i vanjskim vrjednovanjem (nezavisnim ocjenjivanjem), a sveukupna kvaliteta školskih postignuća nacionalnim testovima, čime se dobiva uvid u napredak škole i napredak učenika u učenju.

Područje vrjednovanja ne odnosi se jedino na nastavu, nego obuhvaća ustrojstvo škole, kvalifikaciju djelatnika, školsko ozračje i slično. Ono može biti usmjereno prema učeniku (znanje, praktične, intelektualne i socijalne vještine) ili prema učitelju/nastavniku (stručne i nastavne kompetencije, stilovi rada, prihvaćenost od učenika, prihvaćenost od roditelja...).

Učitelj/nastavnik u vrjednovanju učenikova rada osmišljava kriterij i strategiju ocjenjivanja, u procjenjivanje uključuje učenike ako je to moguće te učenicima objašnjava kriterije ocjenjivanja. To podrazumijeva i vrjednovanje napretka i ocjenjivanje rada u suradničkim grupama kao i rezultata suradničkog učenja. Kao protutežu tradicionalnim ispitima treba primjenjivati autentične tehnike procjene (različite liste vještina, upitnici, prezentacije radova). Grupno vrjednovanje primjereno je nakon rada na dugotrajnijim istraživanjima ili projektima u grupi.

Učenike s posebnim potrebama vrjednuje se u procesu praćenja koje se odnosi na utvrđivanje objektivnog psihofizičkog stanja (s težištem na sposobnosti i mogućnosti), na uočavanje mogućnosti za razvoj kompenzatorskih vještina i sposobnosti u dijelu funkcija koje su potpuno ili djelomično izgubljene i na utvrđivanje teškoća i problema koji su stalni. To nadalje znači, da se valja orijentirati na spoznavanje i utvrđivanje sposobnosti i mogućnosti za učenje, usvajanje, svladavanje i stjecanje novih znanja, vještina i njihove primjenjivosti u svagdašnjem životu (razina intelektualnog razvoja, glasovno-govorni razvoj i komuniciranje, kvaliteta pažnje i koncentracije, motivacija, volja, interesi, sklonosti, želje, širi aspekti socio-emocionalnog razvitka).

Vrjednovanje treba koristiti za intenziviranje suradnje obitelji i škole, jer se različite vrste izbora i stalnih promjena u učenikovu okruženju odnose i na obiteljski život, pa se i čitava obitelj treba uključiti u analiziranje djetetovih aktivnosti i postignuća.

Za izbor i definiranje dokimološkog modela za praćenje i ocjenjivanje u osnovnoj i srednjoj školi važno je uvažavati i temeljna polazišta nacionalnog kurikuluma: shvaćanje *znanja* kao vrijednosti, osposobljavanje djece i mladih da budu osjetljivi za druge, za

obitelj, za slabe i ugrožene, za svoju okolinu i za životno okruženje, zatim izgradnji osobnoga i kulturnoga identiteta te osvještavanje svih vidova odgovornosti. U izboru dokimoloških rješenja za praćenje i ocjenjivanje procesa i rezultata uvažavat će se i priroda ciljeva, aktivnosti i rezultata pojedinih odgojno-obrazovnih područja.

Predmetom praćenja i ocjenjivanja bit će i međupredmetne (kroskurikulumske) teme kao što su poduzetništvo, učiti kako učiti, osobni i socijalni razvoj, primjena informacijsko-komunikacijske tehnologije, zatim zaštita okoline, sigurnost i zdravlje te odgoj i obrazovanje za građanstvo.

Škole koje djeluju na pozicijama poznatih alternativnih pedagogija ili su osnovane kao nove alternativne i autonomne škole, mogu razvijati i posebnosti u pristupu praćenja i ocjenjivanja učenika koje nisu u suprotnosti s osnovnim ciljevima i načelima nacionalnog kurikulumu.

Važna varijabla praćenja i ocjenjivanja je i osposobljenost i motiviranost učenika za cjeloživotno učenje.

XI. PRAĆENJE I VRJEDNOVANJE OSTVARENJA NACIONALNOG KURIKULUMA

Unaprjeđivanje i osiguravanje kvalitete obrazovanja prioritetni je razvojni cilj Republike Hrvatske.

Razvoj sustava vanjskog vrjednovanja i samovrjednovanje škola osigurava stalno praćenje učinkovitosti odgojno-obrazovnog rada radi stalnog unaprjeđivanja.

1. Vanjsko vrjednovanje – nacionalni ispiti i državna matura

Vanjsko vrjednovanje podrazumijeva uključenost svih nositelja odgojno-obrazovnog rada, kao i svih sudionika i korisnika odgoja i obrazovanja.

Kvalitetno provođenje Nacionalnog okvirnog kurikulumu ovisi o stvaranju nekoliko temeljnih preduvjeta. Prvi preduvjet je ujednačena i standardizirana osposobljenost i obrazovanost nositelja odgojno-obrazovne djelatnosti u predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama, što je postignuto zakonskom odredbom (Zakon o predškolskom odgoju i izobrazbi; *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*, 2008.) koja osigurava njihovo kvalitetnije inicijalno obrazovanje na visokoškolskim ustanovama i stvaranje visokokompetentnih stručnjaka za ostvarenje odgojno-obrazovne djelatnosti.

Isto tako, kvaliteta kadra će se pratiti i osiguravati licenciranjem, što podrazumijeva sustavni i redoviti stalni stručni razvoj odgojitelja, učitelja, nastavnika, stručnih suradnika i ravnatelja.

Uvođenje državne mature kao oblika vanjskog vrjednovanja obrazovanja jest stalni sustav vanjskog praćenja ostvarivanja ciljeva odgoja i obrazovanja. Državna matura znači standardizirano mjerenje i vrjednovanje znanja i sposobnosti učenika nakon završetka općeg srednjeg obrazovanja, odnosno vrjednovanja znanja i sposobnosti učenika nakon završetka četverogodišnjeg strukovnog obrazovanja, i to za one učenike koji žele polagati državnu maturu.

Odgojno-obrazovni standardi su očekivana postignuća učenika u području jezično-komunikacijskog područja (materinskog jezika i stranog jezika) i matematičkog područja. Provedbenim aktom uređeno je da učenici klasičnih gimnazija mogu, prema osobnom izboru, u sklopu obveznoga dijela državne mature umjesto ispita iz stranoga jezika polagati ispit iz latinskoga ili grčkoga jezika. Učenici koji se školuju na jeziku i pismu nacionalnih manjina, u sklopu obveznoga dijela državne mature uz ispit iz hrvatskoga jezika, obvezno polažu ispit iz jezika nacionalne manjine na kojem se školuju, a kao treći ispit u sklopu obveznoga dijela državne mature biraju ispit iz matematike ili iz stranoga jezika.

Državna matura kao oblik vanjskog vrjednovanja predstavlja jednak ispit za sve učenike, provodi se za sve učenike u isto vrijeme, a omogućuje dobivanje *usporedivih* rezultata o znanju učenika na nacionalnoj razini.

Rezultati državne mature su najobjektivniji način prikazivanja učeničkih postignuća učenicima i roditeljima, ali i Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa, koje će na temelju rezultata kreirati ciljeve obrazovne politike, uvođenje promjena za unaprjeđenje sustava.

Kao oblik praćenja učinkovitosti odgojno-obrazovnog sustava u osnovnoj i srednjoj školi primjenjivat će se sustavna provedba nacionalnih ispita iz svih odgojno-obrazovnih područja, odnosno svih predmeta u svim razredima.

2. Samovrjednovanje odgojno-obrazovnog rada

Budući da rezultati vanjskog vrjednovanja nisu vjerodostojni bez samovrjednovanja nositelja i sudionika odgojno-obrazovnog rada – poučavanja i učenja u osnovnim i srednjim školama, praćenje kvalitete podrazumijeva i samovrjednovanje. Samovrednovanje je osnovni uvjet za unaprjeđenje kvalitete obrazovanja i provodi se u svim obrazovnim sustavima.

Vanjskim vrjednovanjem osnovnih i srednjih škola pozornost će biti usmjerena na mjerenje kvalitete prema određenim indikatorima kvalitete.

Samovrjednovanje ima informativnu vrijednost koja zahvaća individualne i subjektivne okolnosti s obzirom na pojedinca, sredinu i životne okolnosti u kojima škola i učenici obitavaju. Stoga je važno vrjednovanjem otkrivati i pratiti one okolnosti koje neposredno utječu na pedagoški proces i kranji uspjeh učenika i škole.

Samovrjednovanje neposredno pridonosi svakoj školi da „unutarnjom kontrolom“ ustanovi stanje i prilagodi mjere poboljšanja uvjeta i procesa svoga pedagoškog djelovanja.

S vanjskim vrjednovanjem i samovrjednovanjem obrazovna politika moći će planirati i provoditi promjene svih sastavnica nacionalnog kurikulumu.